

MASTEROPPGAVE

Tittel: Sammen bør vi bli «sterkere»:
«Hva kan skolen lære av voksne personer som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner som barn?» - en kvalitativ studie.

Navn: Marita Høidahl Olsen (Studentnr: 101650) &
Anette Wang (Studentnr: 111691)

Dato: 15.05.18

Studienavn: LUMSP40714 Masteroppgave høst 2017 - vår 2018

Avdelingsnavn: Masterstudium i Spesialpedagogikk, deltid

Innholdsfortegnelse

Forord	4
Sammendrag	5
1.0 Innledning	6
1.1 Introduksjon	6
1.2 Bakgrunn og formål	6
1.3 Presentasjon av problemstilling	7
1.4 Presisering av begreper i problemstillingen	7
1.5 Oppgavens oppbygging	8
2.0 Metodedel	9
2.2 Norsk senter for forskningsdata	11
2.3 Forskerens rolle	12
2.4 Hermeneutikk	13
2.5 Fenomenologi	14
2.6 Kvalitativ forskning	14
2.7 Kvalitativt forskningsintervju	16
2.8 Narrative samtaler/Narrative intervjuer	16
2.8.1 Hva må man ta med i betraktning når det gjelder narrative samtaler?	18
2.9 Individuelt intervju	19
2.9.1 Personlig intervju	19
2.10 Halvstrukturert intervju	20
2.11 Validitet og Reliabilitet	21
2.12 Gjennomføring av intervju	23
2.12.1 Innhenting av informanter	24
2.12.2 Informasjonsskriv	25
2.13 Kvalitativ analyse	26
2.13.1 Transkribering	26
2.13.2 Temabasert analyse	27
Tabell 1: Eksempel på analyseskjema	27
Tabell 2: Eksempel på begrepsskjema	27
3.0 Teoridel	28
3.1 Vold i nære relasjoner	29
3.1.1 Lover og regler for å ivareta barn som opplever vold i nære relasjoner	29
3.1.2 Begrepsavklaring	29
3.1.3 Ulike former for vold	31
3.1.4 Forskning på vold og omfang	32
3.1.5 Handlingsmønstre blant barn som opplever vold, og hva sier disse senere i livet	34
3.1.5 Hva har man lykkes med når det gjelder vold i nære relasjoner i dag?	36

3.2.1 Ulike forskeres syn på tilknytning.....	39
3.2.2 Ulike tilknytningsmønstre	39
3.2.3 Hvorfor er det viktig at skolene kjenner til ulik tilknytningsatferd?	41
3.3 Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer	42
3.3.1 Risikofaktorer	43
3.3.2 Beskyttelsesfaktorer	44
3.3.3 Hvordan kan skolen være en beskyttende faktor overfor barnet?	45
3.4.1 Betydningen av begrepet resiliens.....	46
3.4.2 Ulike forklaringsmodeller til resiliens.....	48
3.4.3 Hvordan kan skolen legge til rette for at utsatte elever skal få en resilient utvikling?.....	49
3.5 Systemforståelse	51
3.5.1 Den sosiale systemteorien	52
3.5.2 Hvorfor er det viktig å tenke systemteoretisk når man møter barn som opplever vold i nære relasjoner?	53
3.6 Empowerment	54
3.6.1 Empowermentprinsippet.....	54
3.6.2 Empowerment i møte med barn som lever med vold i nære relasjoner	55
3.7.1 Bronfenbrenners sosioøkologiske modell	57
3.7.2 Betydningen av den sosioøkologiske modellen for barn som opplever vold i nære relasjoner	58
3.8.1 Begrepsavklaring.....	59
3.8.2 Hvem kan være barnets signifikante andre?.....	59
3.8.3 Skolen som den signifikante andre.....	60
4.0 Analyse	61
Tabell 1: Eksempel på analyseskjema	62
Tabell 2: Eksempel på begrepsskjema	62
4.1 Viktigheten av å ha signifikante andre	63
4.2 Skolene bør gi ut relevant informasjon, og gjennomføre undervisning i forhold til vold	65
4.2.1 Informer om hva voksne har lov til, og hva de ikke har lov til å gjøre mot barn	65
4.2.2 Informer om at vold finnes i ulike former og alvorlighetsgrader	68
4.2.3 Informer barn og unge om at det er mulig å få hjelp.....	68
4.3 Skolen og lærerne bør være flinke til å kommunisere med barnet	70
4.4 Læreren som en trygg voksenperson.....	73
4.4.1 Skolen og lærerne må ha en avvende holdning i forhold til barn som lever med vold i nære relasjoner	75
4.5 Viktigheten av å undersøke nøye før man går videre med en bekymring	77
4.6 Se «hele» barnet (både utsiden og innsiden)	80
5.0 Drøfting	82
5.1 Trygg voksenperson	82
5.1.1 Signifikante andre.....	82

5.1.2 kommunikasjon	85
5.2 Skolens kompetanse	87
5.2.1 Informasjon	88
5.2.2 Læreren må gjøre grundige undersøkelser hvis det foreligger grunn til mistanke om vold i nære relasjoner	89
5.2.3 Gode rutiner ved skolen.....	92
6.0 Avslutning	95
7.0 Referanseliste	97
8.0 Vedlegg.....	102
Vedlegg 1: Samtykkeerklæring fra NSD	102
Vedlegg 2: Infoskriv	104
Vedlegg 3: Intervjuguide	106
Vedlegg 4: Analyseskjema	107

Forord

Vi vil gjerne takke stiftelsene som hjalp oss med å komme i kontakt med våre informanter. Vi vil også takke de modige informantene som var villige til å stille opp i vår forskning. Historiene dere har kommet med har gjort inntrykk på oss og vi er takknemlige for den kunnskapen og innsikten dere har gitt oss. Uten dere ville vi ikke kunne gjennomført denne studien.

Vi vil også gi en stor takk til våre veiledere, Dag Sørmo og Dan Roger Sträng som har gitt oss både ris og ros gjennom hele prosessen. De har også kommet med god veiledning og nyttige innspill.

Videre vil vi takke vår private og flotte spesialbibliotekar Annelin Saxhaug Aatangen for korrekturlesing og god veiledning.

Til sist vil vi takke hverandre for et svært godt samarbeid og et vennskap som vil bestå selv etter denne masteroppgaven.

Sammendrag

I denne studien ønsker vi å finne ut av hva skolene kan lære av barn som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner. For å finne ut av dette ønsket vi å komme i kontakt med personer som har opplevd dette i sin barndom. Vi fant relevante informanter som vi intervjuet. Et slikt intervju er en kvalitativ metode som gir oss ulike og direkte selvopplevde fortellinger. Dette gjorde vi fordi vi ønsket å gå i dybden på hvilke tanker hver informant hadde rundt dette teamet.

Metodisk synes vi intervju var den datainnsamlingsmetoden som egnet seg best til vår oppgave. Vi gjennomførte fem intervjuer med voksne personer som hadde blitt utsatt for vold i nære relasjoner da de var barn. Intervjuene ble deretter transkribert og analysert.

Våre funn i intervjuene viser at alle legger vekt på at trygge voksenpersoner er viktig i møte med barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner i dag. Med trygge voksenpersoner mener våre informanter personer som er støttende, lyttende og varme. Disse personene undersøker, og er opptatt av barnets ve og vel. Disse personene kan ha en stor påvirkning på et barns utvikling. Blant disse kan læreren være en slik person. Læreren ser og er selv, en stor del av barnets liv og kan bli en støttende og veiledende person for barn som opplever vold i nære relasjoner.

Intervjuene viser at skolene må opparbeide seg nødvendige strategier og fremme god kompetanse på temaet vold i nære relasjoner. Det er viktig at skolen informerer og snakker med barna om hva vold er, hvordan vold kan oppleves og hva slags hjelp det er mulig å få. Dette kan hjelpe disse barna med å sette ord på det de opplever, og man kan sette i gang tiltak før det er for sent.

Kapittel 1

1.0 Innledning

1.1 Introduksjon

En studie som ble gjennomført av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress av Thoresen & Hjemdal (2014), viser at en stor prosentdel av befolkning har blitt utsatt for vold i ulike former fra en eller flere av sine familiemedlemmer. Dette var en undersøkelse som tok i bruk telefonintervjuer av 2435 kvinner og 2092 menn. Intervjuet inneholdt konkrete spørsmål relatert til vold og overgrep i barndommen og i voksen alder, men tok også for seg psykisk helse. Gjennom denne studien fant de ut at ca. 5 % av deltakerne minst en gang hadde vært utsatt for fysisk vold av foresatte før de hadde fylt 18 år. Det var også 30 % av deltakerne som oppga at de hadde blitt utsatt for mindre alvorlig vold, som lugging, biting, dytting eller slåing. Når det gjelder psykisk vold hadde ca. 13 % opplevd dette fra foresatte. De hadde opplevd å bli gjort narr av, ydmyket eller ignorert (Thoresen & Hjemdal, 2014).

Med utgangspunkt i studier som denne tenker vi det blir viktig å ta tak i temaer som omhandler vold. I vår studie ønsker vi å se på temaet vold i nære relasjoner og knytte dette opp mot skolen.

1.2 Bakgrunn og formål

Formålet med vår studie er å undersøke hvilke erfaringer og tanker voksne som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner i skolealder har rundt skolens håndtering og møte med barn i slike situasjoner. Vi vil se på hva skolen kan lære av dette for bedre å kunne hjelpe andre barn i samme situasjon. Vi ønsker å få et nytt perspektiv på denne problemstillingen ved å se på hva disse barna, som i dag er voksne personer, selv tenker at lærere i skolen bør gjøre for å hjelpe barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner på best mulig måte.

Vi er to jenter som arbeider som lærere og spesialpedagoger i barneskolen. Vi tenker at dette er et tema som vil være veldig relevant innenfor det feltet vi arbeider i. Som lærere har vi en viktig rolle når det gjelder barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner. Vi har en daglig kontakt med disse barna. Dette kan gi oss anledning til å oppdage om barn blir utsatt for omsorgssvikt. Som lærere og spesialpedagoger har vi mulighet til å ta initiativ til at barnet og

familien får hjelp. Vi bør også være en god støtte for de barna som opplever slike situasjoner, da skolen er en stor del av deres hverdag. Våre daglige observasjoner av barna i undervisnings- og leksituasjoner kan være viktig for å avdekke omsorgssvikt (Killen, 1998).

Med bakgrunn i dette ser vi som lærere og spesialpedagoger at dette er et tema det er viktig og nødvendig å ha kunnskap om. Som lærere er sjansen for å møte disse barna stor, og vi tenker derfor at dette vil være et tema vi vil ha stort utbytte av å forske på. Videre ser vi også at dette kan være en studie som kan være et bidrag både til samfunnet og forskningen. Vi tenker det er viktig at skolen og de andre instansene som jobber med barn får muligheten til å utvide og sammenfatte sin kunnskap på dette området. Ved å skrive en oppgave som dette kan vi være med på å forebygge at vold blir et økende samfunnsproblem. Vi synes det er viktig med forskning som belyser temaer som dette. Det kan føre til at de som leser studien kan få en bedre forståelse av det de står ovenfor. En slik studie kan også være nyttig for ulike hjelpeapparater og samfunnsinstitusjoner ved at de kan få tilegnet seg ny kunnskap de kanskje ikke hadde fra før.

1.3 Presentasjon av problemstilling

I dette forskningsprosjektet ønsker å arbeide ut fra problemstillingen «*Hva kan skolen lære av voksne personer som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner som barn?*»

Vår undersøkelse vil belyse følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan beskriver disse voksne personene sine opplevelser som voldsutsatt barn?
- Hvordan beskriver disse voksne hva skolen gjorde for dem?
- Hva mener de skolen burde ha gjort?

1.4 Presisering av begreper i problemstillingen

I vår problemstilling tar vi bruk begrepet vold, og vi nevner også vold i nære relasjoner. Vi vil nå komme med en kort forklaring av hva vi legger i disse begrepene.

Vold er en handling som utføres mot et annet menneske. Dette er en handling som kan påføre andre skade og smerte, samtidig som disse personene kan oppleve å bli skremt og krenket. Vold kan få andre personer til å utføre handlinger de ikke ønsker å utføre, eller stoppe å gjøre noe de liker (Isdal, 2000).

Vold i nære relasjoner handler om barn som opplever ulik voldsatferd innenfor familien eller sin omsorgssituasjon (Heltne & Steinsvåg, 2011a).

1.5 Oppgavens oppbygging

Kapittel 1 i vår undersøkelse vil inneholde en introduksjon av vår studie og forskning som viser vårt kunnskapsgrunnlag innenfor temaet. I denne delen av oppgaven presenteres oppgavens tema og formål, og vi har en ryddig fremstilling av vår problemstilling og våre forskningsspørsmål. Disse forskningsspørsmålene vil være avgjørende for hva som kommer videre i oppgaven. Vi har også valgt å definere begrepene «vold» og «vold i nære relasjoner» i dette kapittelet.

I kapittel 2 presenterer vi hvilken metode vi har valgt å ta i bruk for å besvare vår problemstilling. Her vil vi også blant annet komme inn på etiske overveielser, og hva dette har å si i forhold til vår oppgave. Ettersom vi har valgt å gjennomføre narrative intervju kommer vi også med en forklaring på narrative samtaler. Videre i dette kapittelet forklarer vi vår praktiske gjennomføring av studiet, og kommer inn på hva vi må tenke på i forhold til validitet og reliabilitet. Denne delen av oppgaven avsluttes med en forklaring av hvordan vi gjennomførte vår analyse.

Kapittel 3 vil inneholde en teoridel. Her vil vi ta for oss relevant teori knyttet opp mot vårt tema og problemstilling. Denne delen av oppgaven har vi valgt å dele i åtte ulike deler, som tar for seg ulike teorier på vårt tema. Vi tar blant annet for oss begrepet vold i nære relasjoner og tilknytningsteori. Videre presenterer vi begrepene risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer og forklarer hva vi legger i begrepet resiliens. Vi tar også for oss begrepene systemforståelse, empowerment, den sosioøkologiske modellen og signifikante andre.

I kapittel 4 kommer vi med en analyse. Analysedelen tar for seg hovedfunnene vi har kommet frem til ved gjennomføring av intervju. Vi kom frem til seks ulike hovedfunn. Det er disse seks hovedfunnene som blir presentert i denne delen.

Kapittel 5 vil inneholde en drøfting av våre hovedfunn og de tre forskningsspørsmålene vi stiller oss innledningsvis. Her vil teorien og informasjonen våre informanter kom med drøftes opp mot vår problemstilling og våre forskningsspørsmål.

I kapittel 6 kommer vi med en avslutning. Her vil vi komme med en oppsummering av de funnene vi har gjort. Våre vedlegg er lagt ved etter referanselisten.

Kapittel 2

2.0 Metodedel

I dette kapitlet skal vi først ta for oss noen viktige etiske overveielser vi har måttet reflektere over i vår masteroppgave. Her støtter vi oss til ulike forskere som snakker om å overholde etiske refleksjoner i forskningsarbeid. Deretter skal vi ta for oss forskerens rolle, og hvilket vitenskapssyn vi har lagt til grunn for våre metoder.

Etter dette kommer en nærmere presentasjon av hvilken datainnsamlingsmetode som er benyttet (kvalitativ) og på hvilken måte utvalget vårt er blitt gjort på.

Videre vil vi redegjøre for hvordan vi har samlet inn datamateriale, samt gå inn på begrepene narrative intervjuer/narrativ analyse, og deretter se på begrepene validitet og reliabilitet som forskere i dag har som krav å følge i vårt forskningsarbeid.

Til slutt skal vi gå inn på vår analysemetode, som i denne oppgaven vil bli en kvalitativ analyse.

2.1 Etiske overveielser

Etikk og moral er blitt en viktig del av menneskers samfunn og dagligliv. Når vi utfører ulike handlinger i hverdagen mener Kjartan Kversøy (2013) at disse gjerne er på bakgrunn av hva vi vet er riktig eller galt i forhold til den situasjonen vi står i. Vi skal følge de lovene og reglene som samfunnet setter, og handle på bakgrunn av disse. Dette gjelder også for forskere når de skal holde på med et forskningsprosjekt. Her finnes det visse regler og lover man må forholde seg til.

Ifølge Frøydis Ohnstad (2015) har man i dag et skille mellom ulike etiske teorier man kan ta utgangspunkt i. Man har den *deontologiske etikken*, som har fokus på selve handlingen og situasjonen, mens vi på den andre siden har den *teleologiske etikken* som har fokus på konsekvensene. Innenfor den deontologiske etikken har man blant annet pliktetikken, som handler om at man må følge de pliktene man har, uansett hva konsekvensene blir.

Eksempler på pliktetikk innenfor forskersamfunnet kan være når vi skal overholde taushets- og informasjonsplikten i forhold til vårt forskningsprosjekt og informanter (Ohnstad, 2015).

Læreryrket har i dag også en egen profesjonsetikk. Det innebærer ifølge Ohnstad (2015) at læreren skal kunne se sin egen profesjon i forhold til allmenmoral, etiske teorier, ansvar og plikter. Videre er det ifølge Ohnstad (2015) viktig at pedagoger har sin egen profesjonsetikk. Man vil stadig møte på etiske dilemmaer og verdiproblemer i sitt arbeid med barn, foreldre, kollegaer osv. Vi som lærerforskere har derfor et etisk ansvar innenfor vår profesjon, som vi må ivareta i møte med ulike mennesker i skolen.

Når det gjelder vårt forskningsprosjekt er det vesentlig at vi reflekterer over etiske hensyn og dilemmaer vi må forholde oss til i denne prosessen. Vårt forskningsprosjekt handler om mennesker som har vært gjennom krevende livssituasjoner.

Vi som forskere kan ofte havne i et etisk dilemma mellom det å beskytte våre informanter, og det å se verdien av slik forskning for samfunnet (Tangen, 2013). Ifølge Steinar Kvale & Svend Brinkmann (2015) er alle intervjuundersøkelser en moralsk undersøkelse. Vi vil derfor si at vår undersøkelse er moralsk. Dette fordi intervjukonteksten er et samspill mellom oss og våre intervjuobjekter, samtidig som den igjen blir påvirket av konteksten vi befinner oss i.

Vi ser at vår forskning kan stå i et motstridende forhold mellom ønske om å oppnå kunnskap på et område, og det å ivareta etiske hensyn i vårt forskningsprosjekt. Som kvalitative forskere kan vi møte på etiske dilemmaer når vi gjennom bruk av intervju ønsker at disse skal være så dype og informative som mulig. Dette kan føre til at vi kan krenke våre intervjuobjekter ved å grave for mye i deres livshistorie. På den andre siden kan vi som forskere og intervjuere være så hensynfulle og respektfulle som mulig, og stå i fare for å ikke få nok dybde i vårt materiale (Kvale & Brinkmann, 2015).

Reidun Tangen (2013) vektlegger tre viktige kriterier innenfor forskningsetikken som vi bør reflektere over når det gjelder vårt eget forskningsprosjekt, og som vi ser at kan være utfordrende. Disse er:

1. Etiske normer som er gjeldende blant forskere og forskning
2. Beskyttelse av informanter
3. Hva slags verdi og rolle forskningen har i samfunnet vårt

Vi må hele tiden ha med disse kriteriene og refleksjonene i vårt forskningsprosjekt da vi står mellom det å beskytte informantene våre, samt forskningens verdi for samfunnet. Vi skal som sagt i denne oppgaven forske på et sensitivt tema som det trengs mer kunnskap rundt, samtidig som vi skal ivareta informantenes behov for beskyttelse og anonymitet.

I møte med mennesker i sårbare situasjoner kan vi dra henvisninger til *nærhetsetikken*, som handler om hvordan man skal møte «den andre». Nærhetsetikken kan ifølge Kvale & Brinkmann (2015) knyttes til teologen Knud E. Løgstrup og filosofen Emanuel Levinas, og handler om den gjensidige avhengigheten vi har med hverandre. De legger stor vekt på å se «den andre», og ikke misbruke den makten en forsker kan ha over de han/hun intervjuer. Dette er noe vi må tenke på i vår forskning når vi møter de som har vært utsatt for vold. Vi må tenke på hvordan vi behandler og ser dem som individer og ressurser i dette forskningsprosjektet. Vi burde også overveie å reflektere over intervjuobjektene deltakelse i vårt forskningsprosjekt, og om den skader eller nyttiggjør seg i forhold til deres deltakelse (Kvale & Brinkmann, 2015). Våre informanter har en sentral betydning når det gjelder å få mer informasjon og erfaringer rundt vold i nære relasjoner, og hvordan man kan møte disse barna i skolen. Dette er et tema det fortsatt trengs mer forskning på, og et tema det bør knyttes mer erfaringsbasert kunnskap til.

Gjennom hele dette prosjektet kommer vi til å samle inn data som er av sensitiv art. Det blir derfor viktig ifølge May Britt Postholm & Dag Ingvar Jacobsen (2011) å behandle dataene med forsiktighet både i løpet av datainnsamlingsprosessen, og når materialet skal fremstilles for andre. Vi må hele tiden gjennom vårt forskningsprosjekt ivareta kvalitet og troverdighet ved å overholde de etiske reglene som gjelder for forskningen og forskningssamfunnet.

Vi har til nå vært innom ulike etiske refleksjoner forskere må tenke over når det gjelder ulike forskningsprosjekt. Vi skal nå gå nærmere inn på hvilke hensyn og refleksjoner vi måtte ta i møte med våre informanter og vårt forskningsprosjekt.

2.2 Norsk senter for forskningsdata

Vi har i oppstarten av dette prosjektet forholdt oss til NSD (Norsk senter for forskningsdata, 2018), hvor vi har meldt inn vårt forskningsprosjekt og fått det godkjent. Som forskere er vi underlagt Forvaltningsloven (2017, §13). Denne sier noe om taushetsplikt og adgang til å lagre forskningsmaterialer med personopplysninger. Vi må hele tiden ha med oss informantenes rettigheter, når det gjelder deres deltakelse i dette prosjektet. Informantene skal

selv ønske å være med, og det er viktig at de er klar over at de når som helst kan trekke seg fra prosjektet uten begrunnelse. Videre har vi også sendt ut et informasjonsskriv som forteller informantene hva vår forskning handler om og hva vi ønsker å undersøke. Vi har forklart hvordan den innhentede informasjonen skal benyttes, og informert om at lydopptak og transkribert materiale slettes når forskningsprosjektet avsluttes. På denne måten kan begge partene ifølge Kvale & Brinkmann (2015) bli enig om hva som skal gjøres med dataene i forskningsprosessen, slik at man overholder de etiske retningslinjene for sitt forskningsprosjekt.

Alle våre informanter var voksne personer over 18 år. Vi fikk muntlig samtykke av alle før vi gikk i gang med intervjuprosessen.

Vi har til nå sett på hvilke forholdsregler vi måtte ta før vi gikk i gang med vårt forskningsprosjekt. Videre i metoddelen skal vi se på hva slags rolle vi som forskere bør ha når det gjelder vårt prosjekt.

2.3 Forskerens rolle

Hvordan vi er som forskere er et viktig tema å reflektere over når man holder på med et vitenskapelig arbeid. Dette vil kunne påvirke hvordan hele forskningsprosessen blir. Hvordan forskeren er som person og hans/hennes integritet er ifølge Kvale & Brinkmann (2015) viktig for kvaliteten og de etiske overveielserne man møter i kvalitativ forskning. Som forskere må vi hele tiden kunne reflektere over vår moralske praksis og evne til empati, sensitivitet og engasjement i det vi gjør.

Det stilles også ifølge Kvale & Brinkmann (2015) etiske krav når man legger fram funn og resultater. Våre funn bør være så nøyaktige og representative som mulig. Vi må unngå feilkilder, og være bevisst det vi gjør og forholde oss til i vårt forskningsprosjekt. Ved å bruke kvalitativ metode kan vi få problemer når det gjelder generalisering og gjennomsiktighet. Det blir derfor viktig at vi som forskere tar i bruk god forskningspraksis. Det vil si at man skriver ned hva man gjør og hvorfor, overholder de reglene og normene som gjelder for forskersamfunnet og har validitet og reliabilitet i sitt materiale. Når vi bruker en kvalitativ metode har vi færre informanter enn hva vi ville hatt ved bruk av en kvantitativ metode. Vi går mer i dybden på det vi forsker på, og undersøker kun et utvalg av befolkningen. Det vil derfor være vanskelig å kunne overføre våre funn til «hele» befolkningen. Men dette er noe man bare må ta med i betraktning når man velger en kvalitativ metode.

Vi har i denne delen kort vært innom hvilke ting man må tenke på og reflektere over når man skal være en «forsker» i dag. Videre i metodedelen skal vi ta for oss hvilken forskningsmetode vi valgte å ta i bruk i vårt forskningsprosjekt.

2.4 Hermeneutikk

I denne delen av oppgaven presenteres og begrunnes våre valg av forskningsmetode. Vår forskning bygger på det vitenskapsteoretiske perspektivet *hermeneutikken*. Dette perspektivet ønsker å fortolke meningsfulle fenomener som språklige uttrykk og tekster, samtidig som det er opptatt av analyse og fortolkning (Gilje & Grimen, 1993).

Den hermeneutiske sirkel er et viktig begrep som blir brukt i hermeneutikken. Dette begrepet sier noe om hvor viktig det er å se på forholdet mellom del og helhet, og den konteksten noe fortolkes i (Gilje & Grimen, 1993). Gjennom tekster og intervjuer ønsker vi å finne betydningen av sentrale temaer som intervjuobjektet beskriver når han eller hun forteller. Vi som intervjuere må på vår side notere og fortolke meningen med det som sies, og på hvilken måte det sies. Vi må hele tiden reflektere over den situasjonen vi og intervjuobjektet befinner oss i. Dette er noe vi må være bevisst når vi skal intervjuer voksne personer som har blitt utsatt for vold som barn. Hvilket sted og tidspunkt våre intervjuer skal gjennomføres, vil kunne påvirke intervjukonteksten og samspillet mellom oss og intervjuobjektene (Kvale & Brinkmann, 2015).

Valget av en hermeneutisk tilnærming begrunnes med at vi som forskere ønsker å analysere våre intervjuer som tekster. I vår analyse ønsker vi å rette oppmerksomheten mot det kontekstuelle, og vi bør være oppmerksomme på at konteksten kan være begrenset av både tradisjon og historie (Kvale & Brinkmann, 2015). Ved å analysere intervjuer som tekster ønsker vi først å ta de ulike tekstene fra hverandre, og dele de inn i ulike deler. Dette gjør vi for å få en bedre forståelse av helheten. Når vi har sett på disse delene hver for seg setter vi de sammen igjen til en helhet. Dette kan gi oss en bedre forståelse av enkeltelementene i teksten. Til slutt må vi jobbe med å tilføre mening til teksten (Postholm & Jacobsen, 2011).

Vi har i denne delen begrunnet valg av forskningsmetode. Videre i denne oppgaven skal vi gå nærmere inn på fagdisiplinen *fenomenologi*, som vår oppgave vil bygge på.

2.5 Fenomenologi

Denne undersøkelsen har også en fenomenologisk tilknytning. Fenomenologien ble grunnlagt rundt år 1900, og grunnleggeren var Edmund Husserl. Vi kan derfor si at fenomenologien bygger på Husserlers filosofiske perspektiver. Denne filosofien går ut på at forskeren skal oppnå kunnskap gjennom erfaring og refleksjon. Fenomenologien er opptatt av å forstå sosiale fenomener ut fra informantenes egne opplevelser og perspektiver. De ønsker å forklare verden gjennom informantenes egne oppfattelser (Moran, 2002).

Vi arbeider ut i fra det vi kan kalle en psykologisk fenomenologi. Det vil si at vårt hovedfokus er på individet. Vi ønsker å se på den enkelte personens opplevelse av et fenomen. Samtidig prøver vi å se på flere enkeltindividens opplevelse av ulike erfaringer som de har rundt et felles fenomen (Postholm, 2011).

Vi begrunner vårt valg av fenomenologisk tilnærming med at vi ønsker at vår problemstilling skal bli besvart av informantens egne tanker, erfaringer og opplevelser om hvordan skolen på en god måte kan hjelpe barn som blir utsatt for vold av nær familie i skolealder.

I neste avsnitt skal vi gå nærmere inn på vårt valg av *kvalitativ forskning*, og si noe om hvorfor vi ønsker å bruke denne metoden for å belyse vår problemstilling.

2.6 Kvalitativ forskning

Kvantitativ- og kvalitativ metode er to av hovedmetodene vi kan bruke innenfor forskning i dag. Under *kvantitativ metode* er forskeren ifølge Alan Bryman (2016) opptatt av å studere sammenhenger og årsaker mellom en eller flere ulike fenomener ved å bruke tall og statistikk. Den *kvalitative metoden* handler om at forskeren ønsker å samle inn data gjennom ord og tekster, for deretter å analysere materialet i etterkant (Postholm & Jacobsen, 2011). En kvalitativ studie er også godt egnet dersom en forsker er opptatt av å undersøke hvilke erfaringer og meninger et fåtall av personer har rundt et tema (Sollid, 2013).

Vi har i valgt å arbeide ut i fra en kvalitativ metode. Vi ønsker å samle inn datamaterialet gjennom ord og tekster ved å bruke intervju som metode. Vi ønsker også å finne ut av hva et fåtall av mennesker har av erfaringer og tanker rundt vår problemstilling.

Ved bruk av en kvantitativ metode ville det ikke vært mulig for oss å gå like dypt inn i hva hver enkelt informant tenker rundt temaet vold i nære relasjoner. Denne metoden ville gitt oss en bred oversikt over hva mange mennesker mener. Vi ville ikke kunne gått i dybden på noe

slik som vi ønsker og har behov for dersom vi skal kunne besvare vår problemstilling (Postholm & Jacobsen, 2011).

Det å bruke en kvalitativ metode er både ressurs- og tidkrevende. Dette er grunnen til at vi kun ønsker å intervju et fåtall av mennesker slik at forskningen vår blir gjennomførbar og oversiktlig. Vi ønsker å få en dypere forståelse av temaet og tror derfor at en kvalitativ metode vil gi oss mest utdypende svar på vår problemstilling. Målet ved å gjennomføre denne typen forskningsprosjekt er å få en dypere innsikt i hva våre intervjuobjekter har av erfaringer og tanker. Som kvalitative forskere ønsker vi å være nært involvert i våre informanter. Vi ønsker å se ting gjennom deres øyne. Vi ønsker at det disse personene ser på som viktig er det som skal være med på å styre vår forskning. Forskningen vår skal altså ta utgangspunkt i informantene våre. Samtidig ønsker vi å ha et fokus på meningen bak handlingene som foreligger hos informantene, og å fokusere på det kontekstuelle slik at situasjonen rundt kan være med på å påvirke forskningen (Bryman, 2016).

Innenfor forskning snakker vi om induktive og deduktive tilnærminger. Den induktive tilnærmingen innebærer at du som forsker arbeider ut i fra de situasjonene som oppstår. Den forforståelsen forskeren har skal ikke være med på å påvirke resultatet av forskningen. Forskeren skal gå objektivt inn i forskningsprosjektet uten å ha noen forutinntatte holdninger (Postholm & Jacobsen, 2011). Dersom forskeren innehar en deduktiv tilnærming, kan vi si at han går inn i forskningen med ulike hypoteser og tanker. Arbeider man ut i fra en deduktiv tilnærming har man klare tanker om hva man skal se etter i forskningen sin, og man ønsker å bekrefte eller avkrefte de hypotesene man går inn i forskningen med (Postholm & Jacobsen, 2011).

I vårt prosjekt ønsker vi å arbeide ut i fra en tilnærmet lik induktiv metode. Vi ønsker ikke å gå inn i forskningen med forutinntatte holdninger og hypoteser. Vi ønsker at de situasjonene som oppstår skal være med å forme vårt forskningsprosjekt, samtidig som vi ikke ønsker at vår forforståelse skal påvirke resultatene våre. Ifølge Postholm (2011) er det vanskelig å gå inn i et forskningsprosjekt og være helt objektiv uten å ha forforståelse av et tema. Dette er også noe vi ser på som problematisk, og vi sier derfor at vi ønsker å arbeide ut i fra en tilnærmet lik induktiv metode, og ikke en helt induktiv metode.

Vi har nå vært innom kvalitativ metode, og snakket om hvorfor vi ønsker å bruke denne metoden for å belyse vår problemstilling. Videre skal vi ta for oss en metode innenfor denne forskningen som kalles kvalitativt forskningsintervju.

2.7 Kvalitativt forskningsintervju

I dette forskningsprosjektet har det blitt brukt et *kvalitativt forskningsintervju*. Et kvalitativt forskningsintervju er en metode man bruker for å hente inn kvalitativ data. Denne metoden gir oss en helhetlig forståelse av det vi ønsker å undersøke. Denne formen for intervju egner seg dersom formålet ved studien er å få en bedre forståelse av et bestemt tema gjennom intervjuobjektets oppfatning og forståelse. Denne formen for intervju egner seg også dersom formålet ved studien er å få en så presis oppfatning som mulig av hva intervjuobjektene har opplevd og erfart (Kvale & Brinkmann, 2015).

I vårt forskningsprosjekt ønsker vi å se hva skolen kan lære av mennesker som selv har blitt utsatt for vold i nære relasjoner. Det blir da viktig for oss å se på intervjuobjektets oppfatning rundt dette tema. Samtidig vil intervjuobjektene egne erfaringer fra da de gikk på skolen også kunne ha en viktig påvirkning på våre resultater. Vi tror derfor at det er denne metoden som vil kunne gi oss best mulig svar på vår problemstilling.

Vi har nå begrunnet hvorfor vi ønsker å bruke et kvalitativt forskningsintervju for å belyse vår problemstilling. I møte og samtaler med mennesker vil man ofte komme innpå teamet *narrative intervjuer*. Dette er også noe vi gjør i vår forskning. Videre i oppgaven vil vi nå si noe om hva narrative intervjuer og samtaler går ut på.

2.8 Narrative samtaler/Narrative intervjuer

Ifølge Alice Morgan (2005) er narrativ et ord som betyr fortelling. Ordet narrativ viser til at det er snakk om virkelige mennesker som handler ut i fra sine egne intensjoner og hensikter. Vi skal i vårt forskningsprosjekt ta i bruk narrative samtaler. Dette gjør vi ved å ta for oss menneskers ulike «fortellinger» (Morgan, 2005).

Ifølge Kvale & Brinkmann (2015) ønsker narrative samtaler å fokusere på de historiene intervjupersonene forteller, samt på handlingen og oppbyggingen til disse fortellingene. Det er altså samtaler som brukes for å få fram en strukturert historie med en bestemt handling, et sosialt samspill og innenfor et bestemt tidsperspektiv. Videre mener Kvale & Brinkmann (2015) at disse fortellingene kan dukke spontant opp underveis i intervjuet eller komme fram ved hjelp av intervjueren, samtidig som at dette er med på å skape kunnskap og mening

gjennom en historiefortelling. Intervjueren i et narrativt intervju kan også spørre etter ulike historier, og sammen med intervjuobjektet skape sammenhengende historier ved å drive historiene fremover, som for eksempel: «Kan du fortelle meg om livet ditt?» «... og hva skjedde så etter den hendelsen?» (Kvale & Brinkmann, 2015).

Ifølge Kvale & Brinkmann (2015) blir vår viktigste oppgave som intervjuere å lytte, stille oppklarende spørsmål og hjelpe intervjuobjektet videre med historien sin. Vi bør kjenne til narrative intervjuer slik at vi kan hjelpe intervjuobjektet med å kjenne igjen narrative strukturer, som hvor og når historien utspiller seg, hvem som er helten i fortellingen, hvem som er motstanderne og hvem som hjelper helten (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette er noe Morgan (2005) også vektlegger når hun sier at mennesker fortolker ulike begivenheter og forsøker å gi dem mening. Denne meningen utgjør dermed fortellingens plot eller tema. En narrativ fortelling er altså en rød tråd som vever ulike begivenheter sammen og danner en historie. Mennesker kan ha ulike historier om sine liv som for eksempel oppvekst, kamper, relasjoner, handlinger og ønsker.

Videre mener Kvale & Brinkmann (2015) at narrative fortellinger kan tjene mange ulike formål:

1. For det første kan narrative fortellinger vise til en bestemt periode eller hendelse som har stor betydning for den som forteller.
2. For det andre kan fortellingen handle om livshistorien til intervjuobjektet, sett i fra hans eller hennes perspektiv.
3. For det tredje kan fortellingen være et erindringsintervju, hvor temaet går utover personens historie og dekker en felles historie.

Vi skal i vårt forskningsprosjekt ta for oss voksne mennesker som skal fortelle litt i fra sine liv, altså fra sin livshistorie. Dette for å belyse våre forskningsspørsmål som omhandler vold i nære relasjoner. Vi skal undersøke hvilke erfaringer og tanker disse personene har rundt hvordan skolen tok tak i deres situasjon som voldsutsatte barn. Vi skal også se på hvilke tiltak disse informantene mener at skolen bør gjøre for barn i slike situasjoner. Dette er sårbare fortellinger som vi som intervjuere må ha forståelse og empati for.

Men hva må man tenke på når det gjelder narrative intervjuer, og når man møter mennesker ansikt til ansikt?

2.8.1 Hva må man ta med i betraktning når det gjelder narrative samtaler?

Morgan (2005) viser til at menneskers liv er fylt av ulike historier. Det finnes et hav av historier som kan forekomme samtidig og det kan fortelles forskjellige historier om de samme begivenhetene. Kirsti Haaland (2005) støtter seg til dette da hun mener at dersom man skal skape mening i sitt liv må erfaringer settes sammen til historier. Historiene gjør at våre erfaringer knyttes sammen med vår nåtid, fortid og fremtid. Videre mener Morgan (2005) at ingen historier er frie fra flertydigheter eller motsigelser. Som forskere må vi derfor være klar over at fortellinger kan forandre seg over tid, etter hvert som man husker de ulike hendelsene, og ved at man forteller den samme historien til ulike personer og kanskje tilpasser seg publikummet sitt. Haaland (2005) sier også at en fortelling ofte er påvirket av den konteksten den fortelles i og av den personen den fortelles til. Hvordan jeg forteller om min barndom kan variere ut i fra hvilke personer jeg snakker med, og den relasjonen jeg har med dem. Morgan (2005) nevner også at mennesker kan ha ulike historier knyttet til seg selv både i fortid, nåtid og fremtid, og disse kan igjen være både gode og dårlige. Disse kan også påvirke vår forståelse av oss selv og den hverdagen vi lever i. Mennesker fortolker og forhandler ifølge Morgan (2005) over sine erfaringer hele tiden. Den oppfattelsen vi har av våre handlinger og liv blir også påvirket av den kulturen vi lever i. Historiene om våre liv skapes alltid ut i fra en gitt kontekst, og denne konteksten bidrar til de fortolkningene og betydningene vi tillegger disse begivenhetene (Morgan, 2005).

Når vi skal intervjuer mennesker som har opplevd vold i sin barndom må vi ha med oss dette i bakgrunn og reflektere over de fortellingene de forteller oss. Dette er mennesker som kan ha opplevd mye vondt i sine liv, og dette kan igjen påvirke hvordan de velger å fortelle sine historier og til hvem. Det som har skjedd i fortid er blitt bearbeidet over tid og kan derfor ha endret struktur, plot osv. Forskeren må derfor møte disse narrative intervjuene med forståelse, men også ha med seg et kritisk blikk når man skal analysere disse videre. Konteksten disse narrative fortellingene blir til i vil igjen påvirke de resultatene man får.

Vi har til nå snakket om narrative intervjuer og hva det er viktig å tenke på når man jobber med denne metoden. Videre i oppgaven vil vi gå dypere inn på hvilke valg vi tok når vi skulle sette i gang med vårt kvalitative forskningsintervju. Det første vi skal begrunne nærmere er valg av intervjuform og struktur.

2.9 Individuelt intervju

Et intervju kan gjennomføres på mange ulike måter. Vi har valgt å bruke *et individuelt intervju*, fremfor fokusgruppeintervju eller gruppeintervju. Det vil si at vi gjennomfører våre intervju med en og en informant. Ettersom vi har valgt å forske på et tema som er veldig sensitivt tror vi denne formen for intervju vil åpne opp for at våre informanter ønsker å fortelle oss mer av deres tanker og erfaringer enn de ville gjort dersom vi hadde gjennomført en annen type intervju. I denne typen intervju trenger ikke informanten å tenke på hvordan han/hun fremstår overfor de andre informantene slik som han/hun måtte gjort i for eksempel et gruppeintervju. De kan svare ærlig på spørsmål som blir stilt uten at andre kommenterer det de sier. Ved å gjennomføre denne typen intervju kan vi også garantere overfor våre informanter at de vil være helt anonyme. Den informasjonen de gir oss vil ikke kunne knyttes opp mot dem i etterkant av intervjuet (Postholm & Jacobsen, 2011). Dette ville vi ikke kunne gjort dersom vi hadde gjennomført gruppeintervju eller fokusgruppeintervju. Vi tror at ved å gjennomføre individuelt intervju vil vi få så ærlige og utfyllende svar som mulig av våre informanter.

En av svakhetene vi ser ved å bruke denne metoden er at det er en veldig ressurs- og tidkrevende metode å bruke, som vi også nevnte tidligere i forhold til det å bruke en kvalitativ metode. Hvert intervju som gjennomføres tar lang tid, og det kommer mye informasjon i de enkelte intervjuene. Dette setter begrensinger for oss som forskere på hvor mange intervjuer vi får gjennomført (Postholm & Jacobsen, 2011).

Dette igjen kan gå på reliabiliteten og validiteten i forskningsprosjektet vårt. Ettersom dette valget av intervjuform fører til at vi får gjennomført få intervjuer, kan det bli vanskelig for andre forskere å kopiere vår studie og få de samme resultatene. Forskningen vår blir også lite gjennomiktig, og kan dermed være vanskelig å generalisere (Bryman, 2016).

Likevel tror vi svarene vi får ved å bruke en slik intervjumetode fremfor en annen metode, veier opp for de negative sidene det fører med seg.

2.9.1 Personlig intervju

Vi har som sagt valgt å bruke individuelt intervju, som også kan ses på som et *personlig intervju*. Det å bruke et personlig intervju tror vi vil være med på å etablere en personlig relasjon til intervjuobjektene våre. Dersom dette oppnås kan det være med på å åpne opp for en mer åpen samtale mellom oss og informantene. Samtidig vil det gjøre det vanskelig for

informantene å ikke snakke sant, da det er lettere å ikke snakke sant over for eksempel telefon da den andre personen ikke kan se deg.

Likevel finnes det også fallgruver ved de personlige intervjuene. Det å gjennomføre et personlig intervju kan føles som lite anonymt for den som blir intervjuet. Hvis våre intervjuobjekter ikke opplever at det er et tillitsforhold mellom oss, kan dette påvirke intervjuet negativt ved at intervjuobjektene velger å holde tilbake informasjon (Postholm & Jacobsen, 2011). For at våre informanter skulle følt seg mer anonyme kunne vi tatt i bruk et skriftlig intervju og sendt det via mail eller post. Ulempen ved å benytte denne metoden er at informantene ikke har mulighet til komme med nye innspill utenfor spørsmålene som står skrevet på arket. Vi som intervjuere har heller ingen mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål til det informantene sier.

En annen fordel vi ser ved å gjennomføre et personlig intervju er at det gir oss mulighet til å observere intervjuobjektene mens de intervjues. Ved å observere ansiktsuttrykk og kroppsspråk, vil vi kunne få en bedre forståelse av det de sier (Postholm & Jacobsen, 2011). Dette ville ikke vært mulig dersom vi skulle gjennomført intervjuene over telefon eller e-post.

Som tidligere nevnt forsker vi på et sensitivt tema, og vi tenker derfor at det å kunne observere nettopp kroppsspråk og ansiktsuttrykk vil ha stor betydning når vi skal analysere datamaterialet i etterkant. Dette ville heller ikke vært mulig i like stor grad dersom vi hadde tatt i bruk intervju over for eksempel Skype eller telefon. Det ville også ført til en unødvendig avstand mellom oss som intervjuere og våre informanter når vi har mulighet til å møtes personlig.

Vi har nå gjort rede for valg av intervjuform. Vi skal nå gå videre med dette og argumentere for hvorfor vi ønsket å gjennomføre *halvstrukturerte intervjuer*.

2.10 Halvstrukturert intervju

Ifølge Postholm & Jacobsen (2011) finnes det ulike måter å gjennomføre det kvalitative forskningsintervjuet på. Du kan for eksempel gjennomføre et strukturert intervju, et halvstrukturert intervju eller et ustrukturert intervju.

I vår oppgave har vi valgt å ta utgangspunkt i et halvstrukturert intervju. Det vil si at vi har laget oss en liste over temaer vi ønsker å ta opp i løpet av intervjuet. Rekkefølgen disse

temaene blir tatt opp i har ingen betydning, så lenge de blir berørt i løpet av intervjuet (Postholm, 2011). Vi er også åpne for at andre temaer som ikke står i vår intervjuguide kan dukke opp. Dette er grunnen til at vi har valgt å bruke et halvstrukturert intervju fremfor et strukturert intervju. Vi kunne også tatt i bruk et ustrukturert intervju, men valgte å ikke gjøre dette fordi vi da kunne risikere at det som ble tatt opp i intervjuet ikke ville være relevante for vår problemstilling.

Vi ønsket å formulere så åpne spørsmål som mulig i vår intervjuguide. Det vil si at vi ønsket å stille spørsmål som kan åpne opp for en samtale, og ikke lukkede spørsmål som gir ja- og nei-svar. Vi ønsker ikke å legge føringer for hva våre informanter skal svare. Vi ønsker at de skal kunne svare ut i fra egne forutsetninger. Åpne spørsmål vil åpne opp for at våre informanter prater mer på egenhånd, samtidig som svarene kan brukes til å utforske nye områder (Bryman, 2016). Vi tror dette vil kunne gi oss bedre svar på vår problemstilling enn lukkede spørsmål ville gjort.

I denne delen har vi vært innpå valg av intervjuform og struktur. Videre vil vi gå nærmere inn på viktigheten av å overholde *validitet* og *reliabilitet* i vårt forskningsprosjekt.

2.11 Validitet og Reliabilitet

Forskere vil i dag, ifølge Kvale & Brinkmann (2015), møte ulike etiske krav når det gjelder vitenskapelig kvalitet i sitt arbeid. Denne kvaliteten vektlegger at funnene er så nøyaktige og representative som mulig. Funnene bør kontrolleres og valideres slik at etterprøvnbarhet blir mulig (Kvale & Brinkmann, 2015).

Når man skal diskutere troverdigheten og overførbarheten av kunnskap ser man ofte på dette i sammenheng med begrepene *reliabilitet*, *validitet* og *generaliserbarhet*. *Reliabilitet* handler om at resultatene våre kan reproduseres på andre tidspunkter av andre forskere. Ville et intervjuobjekt velge å si noe annet til en annen forsker enn det vedkommende sa til deg? (Kvale & Brinkmann, 2015). Postholm & Jacobsen (2011) mener at hvis en forsker har trukket et utvalg på en tilfeldig måte, kan man ut i fra den gitte konteksten intervjuet og forskningen står i, generalisere på et utvalg av befolkningen.

Det bør også finnes andre empiriske studier som kan styrke argumentasjonen i funnene dine. Vi har tidligere i vår metodedel begrunnet valg av informanter. I vår studie har vi ved hjelp en

stiftelse kommet i kontakt med relevante informanter som kan hjelpe oss med vår forskning. Når vi valgte vår målgruppe for denne forskningen, tok vi med i betraktning at denne gruppen måtte stå i svar til forskningsspørsmålene våre (Bryman, 2016).

Validitet i forskningen vil ifølge Kvale & Brinkmann (2015) si sannhet og riktighet i materialet. Validitet kan også si noe om en metode egner seg til det som skal forskes på eller ikke. For at forskningen skal være riktig må forskeren unngå feilkilder i sitt materiale. Man må også, ifølge Postholm & Jacobsen (2011), kunne stole på at forskeren har gjort et ordentlig arbeid gjennom hele forskningsprosessen, og redegjøre for hele forskningsprosessen fra begynnelse til slutt. Prosessen må være synlig og gjennomiktig for andre forskere. Hvis forskningen viser seg å være reliabel og valid gjenstår bare ifølge Kvale & Brinkmann (2015), spørsmålet om forskningen kan overføres til andre intervjupersoner, kontekster og situasjoner.

Ved å bruke en kvalitativ forskningsmetode kan vi ofte møte på problemer i forhold til generaliserbarhet og gjennomiktighet, da det er vanskelig å generalisere ved bruk av intervju som metode. En vanlig kritikk ifølge Kvale & Brinkmann (2015) når det gjelder intervju og generalisering er hvorvidt man kan generalisere på bakgrunn av intervjuobjekter når de som regel er i fåtall og innenfor et spesifikt interessefelt? Kvale & Brinkmann (2015) mener at man i dag kan se tendenser som tyder på at vektleggingen av kunnskap og forskning er blitt mangfoldig og kontekstavhengig.

Ifølge Bryman (2016) er det i dag visse ting som kan gjøres for å forsterke reliabiliteten og validiteten innenfor kvalitativ forskning. Forskeren kan med tanke på reliabilitet innlemme en liknende rolle som den originale forskeren, hvis forskningsprosessen er godt redegjort for. Men dette kan til en viss grad bli vanskelig da man aldri vil få helt de samme resultatene. Dette fordi at kvalitative studier ofte ikke har standardiserte prosedyrer, og forskeren er hovedinstrumentet når det gjelder innsamling og behandling av data. Dette kan føre til at den kvalitative forskningen ofte blir styrt ut ifra forskerens ønsker og preferanser (Bryman, 2016).

Videre nevner Bryman (2016) at man kan få reliabilitet ved å være flere observatører til stede ved en observasjon eller et intervju. Da kan medlemmene i forskerteamet bli enige om hva de så og hørte. Siden vi er to masterstudenter som skriver denne oppgaven sammen føler vi at vi har en styrke i hverandre ved at vi begge er tilstede under intervjuene og etterpå kan reflektere og diskutere våre funn med hverandre.

Det er vesentlig ifølge Bryman (2016) at vi som kvalitative forskere følger prinsippene for god forskningspraksis, samt produserer fyldige beskrivelser slik at det blir lettere å se å forstå hele forskningsprosessen fra begynnelse til slutt.

Vi ser at det som kvalitative forskere er viktig å overholde de reglene og normene forskersamfunnet har. Dette for at studien skal bli så valid og reliabel som mulig. Vi har underveis i de ulike delene også vært innpå valg vi har gjort i forhold til å belyse vår problemstilling. Videre skal vi ta et skritt videre og se på hvordan vi gjennomførte våre intervjuer, og hvilke valg og begrunnelser vi la til grunn for vår forskning.

2.12 Gjennomføring av intervju

Når man skal gjennomføre et intervju er det grunnleggende at man tenker over hvor og når dette intervjuet skal finne sted. Vi valgte å gjennomføre våre intervjuer på et grupperom ved en Høgskole. Vi tror dette er et sted det er lett for våre informanter å finne frem til og tenker at det da vil være større sjanse for at de ønsker å stille opp enn dersom intervjuene holdes et sted de ikke kjenner til. Vi tenker også at dette er et rolig sted som våre informanter kan oppleve som betryggende i intervjusituasjonen.

Vi tror det er viktig at våre informanter opplever intervjusituasjonen så trygg som mulig. Dette kan være med på å påvirke hvor åpne og ærlige svar vi får (Postholm & Jacobsen, 2011).

Når det gjelder tidspunktene for gjennomføring av våre intervjuer, valgte vi å legge disse til helgedager. Dette fordi mange av våre informanter jobber på hverdager, og vi tror det kan påvirke intervjuene våre negativt dersom vi gjennomfører dem etter jobb når vi og våre informanter er slitne. Vi tror vi vil få mer utfyllende svar dersom informantene våre er opplagt (Postholm & Jacobsen, 2011).

Ved å velge helgedager var høgskolen lite bemannet, og vi hadde mer ro rundt oss enn vi ville hatt på en hverdag.

For at vår forskning skal inneha god indre reliabilitet, ønsket vi begge å være tilstede under alle intervjuene vi gjennomførte. Dette ga oss en mulighet til å diskutere det vi så og hørte, og vi kunne sammen diskutere og vektlegge hvordan vi skulle tolke det som kom frem i intervjuene (Bryman, 2016). En svakhet vi måtte være oppmerksomme på når vi var to til stede under intervjuene, var at vi ikke måtte snakke i munnen på hverandre. En må intervjuer,

mens begge observerer og hører. Dersom vi begge intervjuer kan det også føre til problemer ved transkribering og tolking av intervjuene i etterkant. Det kan da bli vanskelig å skille hvem som sier hva, og i hvilken setting ting blir sagt i.

For å prøve å gjennomføre et best mulig intervju har vi som tidligere skrevet laget oss en intervjuguide med oversikt over temaer som skal tas opp i løpet av intervjuet. Denne intervjuguiden har vi lest gjennom mange ganger, slik at vi er best mulig forberedt til intervjuene våre.

Når vi skal gjennomføre våre intervjuer ønsker vi å bruke lydopptak. Dette fordi vi ønsker å transkribere intervjuene i etterkant. Det å skrive ned intervjuene i etterkant vil være med på å gi oss en bedre forståelse for det som blir sagt. Her er det viktig at vi skriver ned akkurat det som blir sagt slik at det ikke påvirker påliteligheten (Postholm & Jacobsen, 2011). Samtidig kan fokuset vårt ved gjennomføring av intervju være på intervjuobjektene og vi kan heller observere deres opplevelse av det å snakke om vold i nære relasjoner.

Etter transkriberingen av intervjuene er gjort, og vårt forskningsprosjekt har blitt godkjent, vil lydopptakene bli slettet, for å ivareta våre informanternes anonymitet. Informantenes navn, bosted og alder vil heller ikke komme frem i lydopptakene vi tar.

Vi kunne også tatt i bruk videokamera ved intervjuene våre istedenfor lydopptak. Dette ville gitt oss en mulighet til å høre hva informantene sier gang på gang, samtidig som vi kunne observert deres ansiktsuttrykk og reaksjoner om igjen. Årsaken til at dette ikke ble tatt i bruk er informantenes anonymitet. Ved bruk av videokamera vil informantenes ansikter bli vist, og dermed vil det de sier kunne bli knyttet opp mot dem i etterkant.

2.12.1 Innhenting av informanter

Vi har i dette forskningsprosjektet valgt å gjennomføre en *målrettet prøvetaking*. Det vil si at våre informanter ikke har blitt tilfeldig valgt ut, slik som de ville blitt dersom vi hadde brukt et sannsynlighetsutvalg. Våre informanter har blitt valgt ut på grunn av deres relevans i forhold til vår problemstilling og forskningsspørsmål.

Dette fører til at vår forskning ikke kan generaliseres på en hel populasjon (Bryman, 2016). Likevel var det nødvendig for oss å bruke denne innsamlingsmetoden dersom vi skulle klare å få tak i informanter som var relevante for vårt forskningsprosjekt, og for at vi skal kunne klare å besvare våre forskningsspørsmål.

Under målrettet prøvetaking tok vi i bruk *snøballprøvetaking*. Ifølge Bryman (2016) blir denne metoden ofte tatt i bruk når man skal ta prøver på en populasjon som er vanskelig å nå. I vårt tilfelle er våre informanter vanskelige å få tak i. På grunn av vårt forskningsspørsmål ønsker vi at våre informanter selv skal ha vært utsatt for vold i nære relasjoner da de var i skolealder. Det er en begrenset del av befolkningen som har opplevd nettopp dette, og vi synes derfor det var riktig å bruke snøballprøvetaking for å kunne få tak i relevante informanter. Snøballprøvetaking er en teknikk hvor forskeren først er i kontakt med noen mennesker som er relevante for forskningsprosjektet. Deretter hjelper disse menneskene forskeren med å komme i kontakt med andre mennesker som er relevante (Bryman, 2016). Det er nettopp dette vi har gjort i vårt forskningsprosjekt. Vi var først i kontakt med en stiftelse. Her forklarte vi vår situasjon og vårt forskningsprosjekt. Vi snakket også om hvilke informanter vi var ute etter. Deretter hjalp denne stiftelsen oss å komme i kontakt med andre relevante personer, altså personer som selv hadde vært utsatt for vold i nære relasjoner. Disse personene ble derfor våre informanter.

En av tingene vi måtte ta hensyn til da vi valgte å bruke snøballprøvetaking var anonymitet. Ved å bruke denne metoden blir anonymiteten til våre informanter svekket ved at de personene vi var i kontakt med på stiftelsen vet hvem våre informanter er (Bryman, 2016). Likevel var vi nødt til å ta i bruk denne metoden dersom vi skulle klare å få tak i relevante informanter til vårt forskningsprosjekt.

Vi har også brukt *sekvensielle tilnærminger* når vi har samlet inn informanter. Det vil si at vi har et utvalg som er opprettet fra begynnelsen av forskningsprosjektet, men at vi har utvidet dette utvalget underveis i prosessen (Bryman, 2016).

Vi ble nødt til å ta i bruk denne metoden da vi opplevde at det var vanskelig å få tak i informanter som ønsket å stille opp, samtidig som vi opplevde at flere av informantene vi hadde kontakt med fra starten av ønsket å trekke seg.

For at vi skulle kunne besvare vår problemstilling var det denne metoden vi så på som best egnet å ta i bruk.

2.12.2 Informasjonsskriv

Ved innhenting av informanter ble det også sendt ut et informasjonsskriv. I dette skrivet ble det informert om hva vårt forskningsprosjekt går ut på, hva det innebærer for våre deltakere å delta, og hva som vil skje med opplysningene i etterkant av intervjuprosessen.

Vi synes det var viktig å gi våre informanter et skriv som dette slik at de vet hva det innebærer å delta, samtidig som de får det bekreftet at deres anonymitet vil bli ivaretatt. Vi tror dette kan ha mye å si for at våre informanter skal ønske å delta, og for at de skal gi oss så ærlige svar under intervjuene som mulig.

Før vi avslutter våre begrunnelser og refleksjoner for valg av metoder, skal vi til slutt redegjøre for hvordan vi ønsket å gå frem etter at vi har innhentet vårt materiale. Vi valgte å ta i bruk en *kvalitativ analyse*, som vi skal gå nærmere innpå hva er nedenfor.

2.13 Kvalitativ analyse

Når vi skal sette i gang med en analyseprosess ønsker vi å skape et system i vårt materiale. Dette ønsker vi å gjøre ved å først se på helheten, for deretter å bryte denne helheten ned til mindre biter, som for eksempel temaer eller kategorier. Når dette er gjort setter vi delene sammen igjen for å skape en forståelse av helheten (Postholm & Jacobsen (2011)).

I vår oppgave ønsker vi å finne ut av hva skolen kan lære av voksne personer som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner som barn. Vi er interessert i deres erfaringer og tanker rundt hva skolene kan bli bedre på når det gjelder å ta tak i samfunnsproblemet vold i nære relasjoner. For å få en bedre forståelse av informantenes meninger har vi valgt å bruke en temabasert analyse. Før vi går nærmere innpå denne metoden ønsker vi å kort ta for oss hva som ble gjort etter vi hadde gjennomført våre intervjuer.

2.13.1 Transkribering

Etter gjennomføring av intervju måtte vi transkribere vårt materiale. Dette gjorde vi kort tid etter at intervjuene var gjennomført. Vi ønsket at vår samtale med disse informantene skulle bli til skrevet tekst. Da blir det lettere for oss å jobbe med materialet i etterkant. Disse tekstene skal være et verktøy som vi som forskere skal tolke mening ut i fra.

Transkriberingsprosessen gikk ut på å lytte til materialet om og om igjen, mens vi skrev ned det som ble sagt. Det ble skrevet ned uttrykk som; hehe, hmm, ehm, tjaaa i parantes. Det ble også funnet på fiktive navn på byer, steder og personer for å ivareta informantenes konfidensialitet. Ved å transkribere fra muntlig til skriftlig materiale blir intervjuene strukturert slik at de er mer egnet for analyse (Kvale & Brinkmann, 2015).

2. 13.2 Temabasert analyse

Ved å bruke en *temabasert analyse* ønsker vi å sammenlikne informasjonen de ulike intervjuobjektene har rundt våre spørsmål. Deretter vil vi gå dypere inn på de ulike temaene vi kom frem i det transkriberte materialet.

Etter at vi hadde lest igjennom transkripsjonene flere ganger laget vi oss fargekoder i materialet basert på våre forskningsspørsmål. Disse teamene var; *signifikante andre, resiliens, lærdom og reaksjoner* på det de hadde opplevd. Deretter laget vi et analyseskjema hvor vi fylte inn hva de ulike informantene hadde sagt/sitat under hvert tema. Deretter laget vi en begrepsstabell hvor det ble skrevet ned stikkord som sammenfattet de ulike sitatene til et begrep. Ved å gjøre dette ble den opprinnelige teksten delt opp og knyttet til ulike begreper som var relevante for vår oppgave. Dette var også med på å gi oss en total oversikt over hele materialet. Dette hjalp oss med å skape en forståelse og samhandling mellom vår førforståelse av materialet, samt den forståelsen som blir skapt ved å kategorisere i ulike kategorier (Thagaard, 2013). Vi analyserer hele tiden materialets helhet og deler det opp i deler, for igjen å se på delene for å skape større forståelse for hele materialet.

Nedenfor ser dere eksempler på hvordan vi valgte å analysere vårt datamateriale i dette forskningsprosjektet.

Tabell 1: Eksempel på analyseskjema

Informanter	Viktige voksenpersoner	Lærdom	Reaksjon	Resiliens
Informant to	Jeg hadde jo et par venninner på ungdomsskolen for eksempel. Emm, jeg synes jo veldig synd på dem i ettertid.	Jeg hadde jo aldri hørt om barnevernet så, hadde jeg visst at fosterhjem var et reelt alternativ så hadde jeg jo heller bedt om det.	Emm, hun kjeftet veldig også kunne av og til komme med trusler, men ikke som ble til noe men som jeg gikk å var mye redd for.	

Tabell 2: Eksempel på begrepskjema

Lærdom

Informanter	Deres begrep	Samlebegrep	Vårt samlebegrep
Informant fire	Dype spørsmål	Åpne Spørsmål	Åpne spørsmål

Informant fire	Lyttende voksenperson	Lyttende voksenperson	Trygg voksenperson
Informant fire	Opplysninger	Informasjon	Informasjon
Informant fire	Ikke snakket om	Informasjon	Informasjon
Informant fire	Hvor går grensen?	Informasjon	Informasjon
Informant fire	Kan ikke ses		
Informant fire	Ta opp tema	Informasjon	Informasjon
Informant fire	Ta opp tema	Informasjon	Informasjon

Kapittel 3

3.0 Teoridel

Dette kapittelet vil i hovedsak omhandle begreper som er tett knyttet opp mot vår problemstilling. Vi vil først og fremst redegjøre for hva begrepet vold går ut på, og omfanget av vold i dag. Vi kommer til å bruke Ole Greger Lillevik (2016) sin forklaring på vold knyttet til dette temaet, da han har mye relevant kunnskap på området.

Deretter vil vi gå inn på begrepet tilknytningsteori som vi kjenner godt fra arbeidet til Bowlby (2010) og Kari Killen (2015). I teoridelen beskriver vi kort hva dette begrepet innebærer og hva dette kan ha å si for barns videre utvikling. Risikofaktorer, beskyttelsesfaktorer og resiliens er også begreper vi ønsker å ha fokus på og beskrive i vår oppgave, da dette er begreper som er tett knyttet opp mot vår problemstilling.

Videre vil vi gjøre rede for hva systemforståelse og empowerment går ut på, og hvordan man kan knytte disse begrepene opp mot vold i nære relasjoner i dag. Det samme vil vi gjøre med den sosioøkologiske modellen til Bronfenbrenner.

Avslutningsvis vil vi komme med en forklaring på begrepet signifikante andre som er utarbeidet av blant annet Olsen & Traavik (2010). Dette begrepet handler om relasjonsbygging til andre mennesker.

3.1 Vold i nære relasjoner

3.1.1 Lover og regler for å ivareta barn som opplever vold i nære relasjoner

Skolen har en viktig rolle når det gjelder å avdekke og forebygge vold mot barn og unge. Alle lærere og ansatte i skolevesenet i dag bør vite hva vold og andre overgrep er, samt omfanget av dette. De bør også ha kjennskap til hvilke hjelpeinstanser de kan ta kontakt med for å få hjelp i slike saker. Dette står skrevet hos Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) som blant annet har ansvar for barn og unges oppvekst- og levekår, familie og samliv i Norge i dag (Barn -og likestillingsdepartementet, u.å.). Vi tenker det er viktig at flere instanser i samfunnet går sammen for å bekjempe dette samfunnsproblemet, og vi ser på skolen som en sterk bidragsyter til dette samarbeidet.

Ifølge friskolelova (2017) paragraf 9a-3: Det psykososiale miljøet; skal skolen bidra til at elevene føler seg ivaretatt både fysisk og psykisk i sin skolehverdag. Skolen skal systematisk og aktivt fremme et godt psykososialt miljø. Dette skal de gjøre ved å arbeide for at den enkelte elev skal føle trygghet og tilhørighet. De er også pliktige til å melde fra til skoleleder og ta saken videre dersom de har mistanke om at en elev blir utsatt for vold. Dersom det er mulig skal skolen også gripe direkte inn (Friskolelova, 2017, 9a-3).

I Norge har vi også barnekonvensjonen. Det er den første internasjonale menneskerettighetskonvensjonen. Denne konvensjonen gir barn en juridisk status og sier at barn skal ha menneskerettigheter og beskyttelse på lik linje med andre. Denne konvensjonen ble en del av Norges lover i 2003 (Barne- og familiedepartementet, 1991). Vi ser at dette er en lov det er viktig å ha kjennskap til da den kan være med på å fremme tiltak rettet mot barn og unge som opplever vold i nære relasjoner.

3.1.2 Begrepsavklaring

Vold er et stort begrep med mange betydninger. I denne delen av oppgaven vil vi derfor komme med en beskrivelse av hva vi legger i dette begrepet i vår oppgave.

Ordet *vold* stammer ifølge Lillevik (2016) fra det norrøne «vald» som betydde leder eller hersker. Vold kan i dag innebære både bruk av fysisk makt og det å ha kontroll over noen. Vold forstås ofte som et relasjonelt fenomen, fordi det i relasjon med andre også finnes et maktforhold mellom de ulike partene. Lillevik (2016) mener at maktbegrepet er en dualitet. Det vil ifølge Lillevik (2016) si at maktbegrepet på den ene siden gir begrensninger i forhold til frihet og kan føre til misbruk, mens det på den andre siden kan være selvstendigjørende

og gi en kraft til å uttrykke seg og handle. Foreldre har i dag et asymmetrisk maktforhold overfor sine barn. Den voksne sitter med makten, mens barnet blir avhengig av den personen som utøver makten. Hvordan denne makten utføres er med på å bestemme om den er krenkende eller ikke (Lillevik, 2016).

Som vi har nevnt tidligere i oppgaven er begrepet vold vanskelig å definere. Dette nevner også Lillevik (2016). Han hevder at dette er et begrep som i seg selv må avgrenses til å forklare hva som er vold, og hva som ikke er vold. Hvis dette begrepet blir for snevert kan viktige sider ved «volden» falle utenfor. Blir begrepet derimot for vidt, kan det føre til at det mister sin avgrensing (Lillevik, 2016).

Unni Heltne & Per Øystein Steinsvåg (2011a) er to andre forskere som har tanker rundt begrepet vold. De hevder at begrepene *vold i familien*, *familievold* og *vold i nære relasjoner* kan være komplekse begreper, og at det begrepet man bruker må ses i den konteksten det blir brukt i. Alle definisjonene av vold ovenfor befinner seg innenfor en «familiesfære». Vi ønsker i denne oppgaven å se på voldsatferd som befinner seg innenfor barnets omsorgssituasjon eller i familien.

Lillevik (2016) hevder det har vært vanlig å tenke på vold som fysisk bruk av makt. Men vold er et begrep som kan omfatte så mye mer, og denne definisjonen kan derfor bli for begrenset. Tas denne definisjonen i bruk vil andre former for vold som for eksempel psykiske krenkelser, trusler og psykologiske aspekter bli borte. En annen definisjon av vold som er mye brukt i Norge i dag er definisjonen til Per Isdal (2000). Denne definisjonen er litt mer generell:

Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil (Isdal, 2000, s. 36).

Denne definisjonen inneholder mange viktige aspekter ved vold og den omhandler flere sider av voldens kompleksitet, som for eksempel at den som opplever volden kan få store psykologiske påkjenninger. Likevel har denne definisjonen også fått noe kritikk. Den vektlegger kun den subjektive opplevelsen til den som har blitt utsatt for vold.

Lillevik (2016) referer til den danske Socialstyrelsen når det gjelder deres definisjon av vold. De nevner at vold er en handling eller en trussel der uansett formål kan skade eller skremme en person, enten dette er et barn eller en voksen. Den danske Socialstyrelsen nevner også ifølge Lillevik (2016) at volden kan ha samme effekt på de som er vitner til volden.

Det er også videre ifølge Lillevik (2016) blitt mer forskning på barn som er vitne til vold, og hvor skadelig dette kan være for barnet og dets utvikling.

Som vi ser finnes det mange definisjoner knyttet til begrepet vold. Grunnen til at vi har valgt å ta med flere ulike definisjoner i oppgaven, er fordi vi synes de alle har en relevans i forhold til vår oppgave. Det er også vanskelig å finne et begrep som omhandler vold i nære relasjoner på en god og korrekt måte. Man må heller ta utgangspunkt i flere begreper, som man kan diskutere.

I forhold til vår problemstilling er det også viktig å være klar over at det finnes flere ulike former for vold. Dette er noe vi vil gå nærmere innpå nå.

3.1.3 Ulike former for vold

Det er viktig å være klar over at det finnes mange ulike former for vold, og at det finnes mange ulike måter å beskrive vold på. Våre informanter kan være utsatt for ulike typer vold og vi synes derfor det er viktig å belyse flere ulike former for vold i denne delen av oppgaven. De to forskerne vi har valgt å støtte oss på er Lillevik (2016) og Kari Killen (2015).

Lillevik (2016) hevder som oss at det er mange måter å beskrive vold på. Likevel har han funnet noe som er felles for de fleste formene for vold. Dette går på skillet mellom det man kaller *fysisk og psykisk vold*. Lillevik (2016) kommer også med en beskrivelse av disse typene voldshandlinger. Han mener at fysisk vold handler om direkte fysiske handlinger mot en person. Denne formen for vold kan gi en person enten fysiske eller psykiske skader der og da, så vel som senere i livet. Den psykiske volden derimot gir ingen fysisk skade, men den kan få personen til å føle seg sårbar, krenket, skremt eller kontrollert (Lillevik, 2016).

Lillevik (2016) nevner videre at det i dagligtalen ofte kan skilles mellom trusler og vold, selv om trusler kan forekomme som voldshandlinger. Dette er også noe straffeloven skiller på i dag. Stortinget vedtok i 2005 en ny straffelov, hvor det er blitt enda strengere straff i forhold til familievold og vold i nære relasjoner (Straffeloven, 2005).

Det finnes også andre måter å skille mellom ulike typer vold. På den ene siden ser vi på fravær av omsorg, støtte og kjærlighet. På den andre siden ser vi på barnemishandling, seksuelle overgrep osv. (Lillevik, 2016). Killen (2015) henviser også til dette. Hun hevder at det kan være en sammenheng mellom ulike former for vold og overgrep. Når et barn har opplevd en form for vold, kan det ofte øke risikoen for at det kan utsettes for en annen form for overgrep eller voldshandlinger.

3.1.4 Forskning på vold og omfang

Det er i dag viktig å ha god og mangfoldig forskning på vold og overgrep slik at man kan få en økt forståelse rundt dette fenomenet. Vi skal i dette kapittelet ta for oss ulike forskere og studier som har forsket på vold i nære relasjoner i Norge og et par andre land. Deretter skal vi se på viktigheten av slik forskning i dag.

3.1.4.1 Nasjonal og Internasjonal forskning på vold

Det har blitt en stor økning når det gjelder forskning på vold de siste tiårene. Da boken «Children of Battered woman» til Jaffe, Wolfe & Wilson (1990) kom ut ble den regnet som et stykke pionerarbeid. Forfatterne av denne boka satte søkelys på de ulike skadelige effektene barn kan få som vitner til familievold. De konkluderte med at barn som er vitner til vold kan få både atferdsmessige, psykiske, fysiske og kognitiv skader.

Turid Midjo (1992) gjennomførte en undersøkelse som handlet om barns situasjon på ulike krisesentre. Hun fant sammenheng mellom at vold mot mor, kan føre til at mor utsetter barna sine for vold. I de senere årene har også barns opplevelser og forståelse av vold blitt mer undersøkt og formidlet innenfor ulike forskningsarbeider, artikler og bøker både i Norge og internasjonalt. Carolina Øverlien (2015) har forsket mye på barn og ungdom som blir utsatt for vold i nære relasjoner og hvordan skolen kan være en forebyggende instans i slikt arbeid. Hun mener skolen er en viktig instans for å drive med forebyggende arbeid rundt vold i nære relasjoner. Hun mener også at alle som jobber med barn og unge har en unik mulighet til å se og handle, slik at disse barna kan få et best mulig utgangspunkt i livet. Dette er noe vi også ser viktigheten av. Vi ser hvor viktig det er at skolene klarer å fange opp disse barna og sette i gang tiltak tidlig.

Den største og mest utbredte studien som omhandlet erfaringer rundt vold ble publisert i 2014 av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). Undersøkelsen tok i bruk telefonintervjuer av 2435 kvinner og 2092 menn. Intervjuet inneholdt konkrete spørsmål relatert til vold og overgrep i barndommen og i voksen alder, samt spørsmål knyttet til psykisk helse (Thoresen & Hjemdal, 2014). Lillevik (2016) henviser til denne studien og mener det er den mest representative i Norge i dag. Thoresen & Hjemdal (2014) legger frem i denne rapporten fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress at blant alle kvinner og menn som var deltakere i denne studien viste det seg at ca. 5 % minst en gang hadde vært utsatt for fysisk vold av foresatte før fylte 18 år. 30 % oppga at de hadde blitt utsatt for mindre alvorlig vold, som lugging, biting, dytting eller slåing. Når det gjelder

psykisk vold hadde ca. 13 % opplevd dette i fra foresatte. De hadde opplevd handlinger som å bli gjort narr av, ydmyket eller ignorert. Som vi ser fant denne undersøkelsen også ut at det var det en stor prosentandel som var blitt utsatt for ulike former for vold og gjerne flere samtidig, og at det er et økende problem i dagens samfunn.

Det er også i dag, ifølge Lillevik (2016), blitt lagt mer vekt på vold mot en betydningsfull andreperson. Det vil si at et barn opplever at andre i familien blir utsatt for vold, som for eksempel søsken, mor eller andre viktige personer. Dette vil igjen prege barnet som må være vitne til dette, og barnet kan bli utsatt for sterke sanseinntrykk som kan ødelegge utviklingen av trygghet og tillit. Det er like vondt for et barn i dag å oppleve at en de er glad i blir utsatt for vold, som det er å bli utsatt for dette selv. Ca. 10 % av informantene som var med i studien til Thoresen & Hjemdal (2014), som ble nevnt i avsnittet ovenfor, fortalte at de hadde sett eller hørt at de voksne i familien hadde utført voldshandlinger mot hverandre. Dette er mye, og man må i dag ta hensyn til alle sidene «volden» kan påføre den det gjelder og de rundt.

Ifølge Heltne & Steinsvåg (2011a) viser internasjonale funn at psykisk vold (følelsesmessig overgrep og forsømmelse) er den mest utbredte formen for mishandling i dag. Deretter kommer vold blant barn og unge, etterfulgt av fysisk mishandling og seksuelt misbruk. Frenzel (2014) viser til en svensk studie gjort av det Brottsförebyggande rådet som viser at psykisk vold var mer utbredt enn fysisk vold blant kvinner og menn i Sverige. Men begge disse formene for vold kunne også forekomme sammen.

Ser vi på den danske undersøkelsen gjort av Det nasjonale forskningscenter for velfærd som omhandler «vold og seksuelle overgrep mot barn og unge i Danmark 2016», viser de til at den fysiske volden var større enn den psykiske volden. Likevel var fortsatt disse to formene for vold høyt representert blant barn og unge i Danmark i dag (Oldrup, Christoffersen, Kristiansen & Østergaard, 2016).

Videre vektlegger, Heltne & Steinsvåg (2011a), at mishandling av barn ofte kan ses i sammenheng med sosioøkonomisk status. Altså mener de at barn av foreldre med lav inntekt har noe høyere risiko for å bli mishandlet, spesielt fysisk av en eller flere i sin familie. Dette er noe Killen (2015) også viser til. Hun utdyper at barn og unge som lever i familier som er konfliktfylte, har rusproblemer eller psykiske lidelser har større sannsynlighet for å bli utsatt for eller være vitne til vold i familien i dag. Ser vi igjen på den svenske studien utført av Frenzel (2014), fant de også sammenheng mellom vold og lav inntekt, sosioøkonomisk bakgrunn og familiebakgrunn.

Vi har til nå sett på noen kjente forskere og studier som har forsket på vold i nære relasjoner i Norge, samt rapporter om voldsomfanget i Sverige og Danmark. Disse viser at det kan være forskjeller i hvor mange som opplever psykisk vold kontra fysisk, men at begge er høyt representert i samfunnet i dag. Man kan også se at det finnes en sammenheng mellom vold i nære relasjoner og sosioøkonomisk bakgrunn, inntekt og familiesituasjon.

Men hvorfor er det så viktig at vi får god og økt kunnskap om vold i nære relasjoner i dag?

3.1.4.2 Viktigheten av forskning på vold i dag

Vi mener at forskning på vold i nære relasjoner og hvordan dette påvirker barn og unge, både i barndommen og i voksen alder, er viktig for ulike instanser å få bedre kjennskap til. Vi kan på denne måten være med på å forebygge slik at vold ikke blir et økende samfunnsproblem. Det er viktig med forskning som belyser slike temaer slik at man bedre kan forstå det man står overfor i dag. Det er også av stor betydning at de ulike hjelpeapparatene og samfunnsinstitusjonene som skole, barnevern og helsevesenet klarer å ta tak i de problemene som vold i nære relasjoner bringer med seg. Sammen kan de være med på å forebygge å skape bedre praksiser for å møte dette problemet videre (Heltne & Steinsvåg, 2011c). «Barnets beste» må fortsette å stå sterkt i saker og i arbeid som angår vold i nære relasjoner

Vi har i denne delen av oppgaven tatt for oss ulik forskning som finnes på vold i dag, mest innenfor våre egne landegrenser. Vi ser at det er en høy prosentandel som rammes av fysisk vold, så vel som psykisk vold, men at det også i dag er blitt mer forskning på de som står rundt og opplever at en de er glad i utsettes for vold. Vold i nære relasjoner er et viktig kunnskapsområde som det trengs mer informasjon rundt. Det trengs også at det jobbes med gode praksiser blant de instansene som møter denne problematikken. Slik forskning og kunnskap kan være til god hjelp når det gjelder disse barnas videre utvikling i livet.

3.1.5 Handlingsmønstre blant barn som opplever vold, og hva sier disse senere i livet

De siste tiårene har det blitt en økende grad av studier som har undersøkt psykologiske og atferdsmessige problemer hos barn og unge som har levd med vold i nære relasjoner ifølge Hanne Cecilie Braarud & Magne Raundalen (2011).

Vi skal i denne delen se på hvilke handlingsmønstre vi kan se hos barn og unge som har opplevd vold i nære relasjoner og hvordan det kan påvirke deres liv videre.

3.1.4.1 Studier som viser handlingsmønstre blant barn og unge som har opplevd vold i nære relasjoner

Barn som har levd i familier hvor voldshandlinger er en del av hverdagen, har en større risiko for en avvikende utvikling ifølge Braarud & Raundalen (2011). Barn som har opplevd vold i nære relasjoner kan ha opplevd å ha et utrygt forhold til sin mor og nær familie. Dette kan påvirke hvordan barnet utvikler seg videre. Killen (2015) påpeker at barn som lever med utrygghet og risiko i flere sammenhenger kan få psykiske helseproblemer senere i livet. Braarud & Raundalen (2011) viser til at ca. 35-45 % av barn og unge som har levd med vold i nære relasjoner har ulike symptomer som man mener trenger psykologisk behandling i dag. Videre mener de at det er vanlig å kategorisere barns emosjonelle og atferdsmessige problemer som *internalisering* eller *eksternalisering*.

Internalisering vil ifølge Braarud & Raundalen (2011) vise til en atferd som er engstelig eller hemmet (tristhet, angst osv.). Mens eksternalisering viser til atferd som er aggressiv og antisosial. Andre aspekter det også er viktig å ta hensyn til, er barnets tilknytning til andre mennesker, utvikling av sosial- og kognitiv kompetanse og post-traumatiske opplevelser knyttet til det de har opplevd. Dette vil igjen påvirke deres helse- og utviklingsmuligheter.

Braarud & Raundalen (2011) legger videre vekt på at det er viktig å kjenne til at når barn og unge opplever vold i nære relasjoner, utsettes de for et alvorlig stress og ubehag som påvirker deres utviklingsmuligheter. Den danske studien til forskerne Oldrup et al., (2016) som vi nevnte i forrige kapittel, viser at det å leve med vold har stor betydning for barn og unges trivsel. Det kan på lang sikt få omfattende følger for barnas utvikling (faglig og kognitiv), samt gjøre at de kan få tilknytningsforstyrrelser og andre problemer med relasjoner. Dette tenker vi det er viktig at skoler og andre instanser har kunnskap om.

Braarud & Raundalen (2011) nevner også at det å leve med vold i nære relasjoner er veldig traumatisk, og kan føre til at barn og unge kan utvikle psykiske lidelser, selvskadende atferd, aggressivitet, utrygg tilknytning og dårligere helse gjennom barndommen og i voksen alder. Når barn ser og opplever skadende atferd hjemme kan dette være med å påvirke de i en negativ retning videre. Skolen og andre institusjoner må derfor samarbeide rundt disse barna, og hjelpe til med å være en motvekt til det disse barna har opplevd eller opplever hjemme.

3.1.4.2 Hvorfor går det bra for noen barn som opplever vold i nære relasjoner?

For noen barn kan det gå veldig bra, selv om de lever med og er vitne til vold av andre personer de er glad i. En internasjonal studie gjort av Cecilia Martinez-Torteya, G. Anne

Bogat, Alexander Von Eye & Alytia A. Levendosky ved Michigan State University undersøkte barn som var mellom 2-4 år som hadde levd med partnervold, og som hadde god utvikling til tross for sine omstendigheter. Denne forskningen viser at man ikke bare kan undersøke og se på selve volden. Man kan også se på de andre faktorene som har vært til stede i barnets oppvekst (Martinez-Torteya et.al., 2009). Ved å se på ulike beskyttelsesmekanismer eller risikofaktorer rundt barnet kan man kanskje ifølge Braarud & Raundalen (2011) se hvorfor noen barn klarer seg bedre enn andre til tross for slike omstendigheter. Dette er noe vi skal komme nærmere innpå senere i denne delen av oppgaven når vi skal se på begrepene beskyttelsesfaktorer, resiliens, empowerment og det å ha en eller flere signifikant andre.

Vi har nå sett på hva slags handlingsmønstre noen barn kan utvikle når de har opplevd vold i nære relasjoner og det er viktig at man hele tiden tenker at barn og unge alltid kan endre seg og skape nye muligheter så lenge skolen og andre instanser ser dem og hjelper dem med dette. Noen barn klarer seg til tross for det de har opplevd, men de klarer det ikke alene. Videre skal vi se på hva samfunnet har lyktes med og ikke lyktes med når det gjelder å ta tak i voldsproblematikken i dag.

3.1.5 Hva har man lyktes med når det gjelder vold i nære relasjoner i dag?

I denne delen av oppgaven skal vi kort se på hva man i dag har lyktes med når det gjelder å ta tak i samfunnsproblemet vold i nære relasjoner.

3.1.5.1 Samfunnets rolle

For mange voksne og barn kan det være vanskelig å snakke om vold i nære relasjoner. Noen klarer å snakke om det mens andre kan la det gå lang tid før de tar tak i det. Hvorfor det er sånn prøver Heltne & Steinsvåg (2011b) å si noe om.

De mener det kan være vanskelig fordi vold fortsatt er et tabubelagt tema i det norske samfunnet. De peker også på at det kan ha individuelle sammenhenger fordi at mennesker som har opplevd vold fortsatt føler en utrygghet, redsel eller skam overfor det de har opplevd eller vært vitne til (Heltne & Steinsvåg, 2011b).

Alle som er offentlig ansatt i Norge i dag er bundet til loven som gjelder meldeplikt til barnevernet når det foreligger grunn til å tro at barnet blir utsatt for alvorlig omsorgssvikt. Kommunes ansatte er også ansvarlig for å anmelde eller avverge alvorlige forbrytelser i henhold til straffeloven (Helsepersonelloven, 2001). Likevel kan mange personer i dag ha vansker med å følge opp saker som gjelder vold og misbruk. Dette tror vi kan være fordi det

ikke er blitt snakket nok om, at de som jobber med mennesker ikke har god nok kunnskap på området, eller at saker ikke har blitt fulgt godt nok opp.

I 2014 laget regjeringen et forskningsprogram som omhandlet vold i nære relasjoner. De ønsker å forske mer på hvor mange som lever med vold i Norge i dag, og hvordan man kan bli bedre på å forebygge dette samfunnsproblemet. NKVTS ble sammen med Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) tildelt dette oppdraget. Temaene som blant annet skal tas opp i forhold til vold i nære relasjoner er; utvikling i omfang, kulturelle forståelser, underliggende årsaker og tiltak (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017).

Det er i dag blitt et økt fokus på å ha gode rutiner for å drive med systematisk kartlegging av vold innenfor ulike hjelpeinstanser som arbeider med problemutsatte barn og voksne. Spesielt gjelder dette innenfor barnevernet hevder Heltne & Steinsvåg (2011b). En undersøkelse gjort av Ole Kristian Hjelmdal & Kari Stefansen i 2003 viste at 20 % av alle hjelpeinstanser i Norge hadde faste rutiner for å undersøke vold i familier. Dette er lite med tanke på hvor omfattende denne problematikken er i dagens samfunn (Hjelmdal & Stefansen, 2003).

Ettersom vold er en viktig årsaksforklaring blant ulike problemer barn og unge kan ha, er det viktig ifølge Heltne & Steinsvåg (2011b) å undersøke dette på lik linje med andre risikofaktorer som rusproblematikk i familien og psykisk helse.

3.1.5.2 Utarbeiding av tiltaksplaner

I tillegg til at regjeringen, departementer og instanser som barnevernet driver med kartlegging innenfor voldssaker er det, ifølge Heltne & Steinsvåg (2011b), viktig at man også fokuserer på å utarbeide en helhetlig tiltaksplan for barn som opplever vold i familien, men også for barnets foreldre. Dette tenker vi også er viktig for at de ulike instansene skal vite hva slags prosedyrer de skal ta i bruk i møte med barn som opplever vold. Vi støtter oss til Heltne & Steinsvåg (2011b) som sier at dette bør være tiltak man kan sette i gang med en gang, men også tiltak som er langsiktige. Disse tiltaksplanene bør utarbeides i et tett samarbeid mellom barnevernet, sosialtjenesten, skole, PPT og andre viktige samarbeidspartnere. Dette for å skape en best mulig plan som alle instansene kan enes om. Hvis hver skole går gjennom slike planer på fellesmøter en til flere ganger i løpet av et år, kan det være med på å øke bevisstheten rundt denne problematikken. Det kan da være lettere å ta tak i disse problemene og snakke om prosedyrer.

Jobber man helhetlig og sammen om et mål, så kan det lettere realiseres.

3.1.5.3 Satsingsområde i samfunnet

Det er også i dag blitt et økt fokus på å hjelpe de som blir utsatt for vold, og forebygge at noen blir utsatt. Dette ser vi fordi regjeringen har valgt ut dette som et satsingsområde. Regjeringen har fokus på ulike forskningsprogram knyttet til temaet vold i nære relasjoner, og de har lagt frem ulike handlingsplaner som bør foreligge hos de enkelte kommunene (Justis- og beredskapsdepartementet, u.å.). Ved å utarbeide slike planer kan regjeringen signalisere at dette er noe det er viktig å ta tak i, og skape gode rutiner rundt. Likevel må man også gå inn for at disse planene blir en del av den lokale skolens handlingsplaner og en del av de andre instansenes arbeid.

3.1.5.4 Samarbeid mellom alle instansene som arbeider med barn og unge

Det har også vist seg, ifølge Heltne & Steinsvåg (2011c), at det er viktig at de ulike instansene som skal samarbeide rundt et barn og en familie som har levd med vold i nære relasjoner har felles kunnskap om vold, slik at de kan fungere som en pådriver til å utvikle et tett samarbeid mellom de ulike instansene. Mer forskning og fokus på vold i nære relasjoner, og kunnskap om barn mener vi derfor er en viktig forutsetning for å sammen bekjempe dette problemet.

Vi har i denne delen av oppgaven kort tatt for oss hva det er viktig å fokusere på rundt samfunnet for å bedre lykkes med å bekjempe vold i nære relasjoner. Man må sammen ta tak i dette problemet. Vi har også sett på hvordan man kan skape løsninger, både i regjeringen og ned til hver enkelt instans som jobber med barn og unge i dag. Vi har en lang vei å gå, men ved å få økt kunnskap om vold og ved å skape en åpenhet rundt det og sette inn helhetlige tiltak, kan man begynne å gå noen skritt i riktig retning.

Videre i denne oppgaven skal vi ta for oss flere viktige begreper knyttet til vår problemstilling. Det neste begrepet vi tar for oss er tilknytningsteori.

3.2 Tilknytningsteori

Som vi ser er vold i nære relasjoner et stort begrep, som vi trenger mer kunnskap og forskning på, enn det vi har i dag. Et annet viktig begrep i forhold til vår problemstilling er tilknytningsteori. Vi skal i denne delen ta for oss ulike forskeres syn på tilknytning, for deretter å ta for oss Kari Killen (2015) sine tilknytningmønstre. Til slutt sammenfatter vi hvorfor det er viktig at skolen har kjennskap til tilknytningsteori.

3.2.1 Ulike forskeres syn på tilknytning

En sentral forsker innenfor tilknytningsatferd er John Bowlby (2010). Han ønsket å studere hvordan barnet i de første leveårene knyttet seg til sin omsorgsperson, og hva slags reaksjoner barnet fikk når det opplevde separasjon og tap. Han ønsket med andre ord å se på hvordan barnet knytter seg eller distanserer seg fra sine nærmeste i de første leveårene. Bowlby (2010) valgte å legge denne studien til barn som hadde opplevd separasjon fra sine nærmeste over en lengre periode, som for eksempel barn som bodde i fosterhjem eller på barnehjem.

Bowlby (2010) hevdet at barn har en medfødt evne til å skape emosjonelle bånd med andre personer, og at dette igjen er et biologisk behov som barnet har når det skal knytte seg til andre. Barnet er utstyrt med ulike atferdsmønstre som påvirker omgivelsene til å gi det omsorg. Vi forstår Bowlby (2010) sin teori ved at hvis omgivelsene rundt et barn er gode, vil det føre til at barnet vil knytte seg raskere til sin omsorgsperson. Dersom omgivelsen er dårlige, vil ikke barnet ha gode forutsetninger for å knytte seg til vedkommende. Barnet vil i dårlige omgivelser føle seg mer sårbart og utrygt.

En annen forsker som har vært opptatt av å se på hvordan barn utvikler tillit og mistillit til de rundt seg er Kari Killen (2015). Hun mener at barnet vil få en tillit eller en mistillit basert på om dets grunnleggende behov blir dekket på en god måte eller ikke. Barnet bruker altså omsorgspersonen som en trygg base for å prøve ut sine behov. Dette tenker vi er viktige med tanke på vår problemstilling, og hvordan videre relasjoner med andre viktige personer i barnets liv vil utvikle seg. Oppstår det mistillit mellom barnet og omsorgsperson fra de er små, vil barnet kunne bære dette med seg videre etter hvert som det vokser. Killen (2015) hevder også at tilknytningsatferd lettere kan observeres dersom barnet blir utsatt for stress. Det er i stressende situasjoner man mener at barnet har behov for mest omsorg og trøst.

Til nå har vi sett at både Bowlby (2010) og Killen (2015) snakker om hvordan omgivelsene og omsorgspersonene kan ha påvirkning på om et barn føler seg trygt eller utrygt. Dette har stor relevans for vår oppgave når vi ser på hvordan man som barn kan bli svekket eller styrket av sine omsorgspersoner og omgivelser.

3.2.2 Ulike tilknytningsmønstre

Vi skal nå se nærmere på Killen (2015) sin undersøkelse når det gjelder interaksjonen mellom mor og barn, og hva slags reaksjonsmønstre hun fant ved å observere dette. Killen (2015) er bare en blant mange forskere som har sett på hvordan ettåringer samsvarer med sin mor.

Ifølge henne finnes det tre ulike reaksjonsmønstre et barn kan ha overfor sin mor. Disse reaksjonsmønstrene er: en trygg (B), og to utrygge: unnvikende (A) og ambivalent (C).

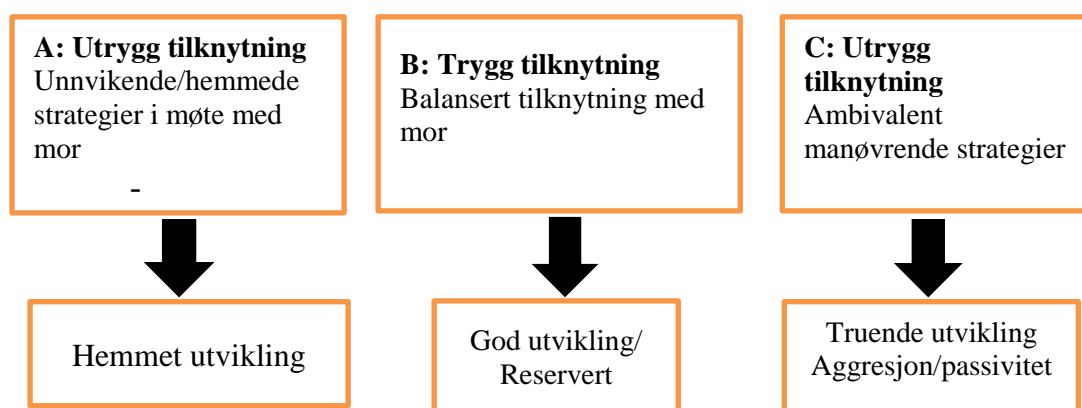
Barnet som føler en trygg tilknytning til mor (B) bruker moren som en sikker og trygg base for å utforske verden. Barn som har et utrygt mønster, utforsker lite sammen med mor.

Tilknytningen til mor er liten og barnet unngår moren, og blir ikke lei seg når moren forlater rommet. Med utgangspunkt i dette kan man tenke seg at mors atferd hjemme kan ha vært kjennetegnet ved tilbaketrekning, utilgjengelighet og følelsesmessig lukkethet. Dette kan igjen få barnet til å skyve bort sine negative følelser, og unngår derfor å søke trøst og støtte (Killen,2015).

Det tredje mønsteret, utrygg/ambivalent (C) kan man ifølge Killen (2015) observere ved å se at barnet går lite bort i fra sin mor. Barnet ønsker hele tiden kontakt og blir ofte veldig lei seg når mor blir «borte». Noen barn kan derfor bli passive eller utvikle aggresjon på bakgrunn av dette. Denne måten å reagere på kan komme av at mor har vært uforutsigbar i sine handlinger rettet mot barnet, som for eksempel å ikke gi trøst når det gråter, eller ikke gi det mat når det er sulten. Disse barna omgir seg ikke mye med omgivelsene, men de følger aktivt med på morens humør og handlinger (Killen, 2015).

Med utgangspunkt i disse tre måtene å forstå tilknytning på, ser vi at barnet responderer på de omgivelsene som er rundt det. Har et barn en mor som er trygg og gir det kjærlighet, vil barnet igjen vokse ut i fra dette. Dersom barnet opplever en mor som ikke er til stede når det trenger trøst eller kjærlighet kan dette ofte skape en dårlig relasjon med mor, som igjen kan påvirke barnets relasjon med andre mennesker. Tilknytning kan foregå på ulike måter og i alle aldre ifølge Killen (2015). Det er fordi barn utvikler seg kognitivt, emosjonelt og sosialt hele livet. Tilknytning slik vi forstår ut i fra Killen (2015) går fra å være fysisk, i form av trøst og nærhet, til å bli psykologisk i form av trygghet og omsorg.

Med utgangspunkt i Killen (2015) sitt tilknytningsmønster har vi laget en modell for å demonstrere denne enda tydeligere:

Når barn kommer i førskolealder har mange av dem ifølge Killen (2015) utviklet verbale- og kognitive ferdigheter som gjør det mulig for dem å kommunisere med sine tilknytningspersoner. Dette gjør at barna kan føle at de har mer kontroll over sin situasjon enn det de hadde før.

Vi vil i denne oppgaven støtte oss til Killen (2015) sin måte å kategorisere denne tilknytningen blant førskolebarn på. Det er ifølge henne tre måter å kategorisere dette på. Vi har unnvikende/hemmet (A), trygg/balansert (B) og utrygg/ambivalent/manøvrerende (C). Vi velger videre i denne oppgaven å se nærmere på den unnvikende (A) og den utrygge (C), da barn som har blitt utsatt for vold ofte har opplevd slike tilknytningsmønstre blant sine omsorgsgivere.

Når barnet er unnvikende (A), har det lært at å unngå mor er en dårlig ide. Mor kan forstå dette som en avvisning, og barnet prøver derfor å kontrollere sine følelser i ulike situasjoner og holde dem for seg selv. Man kan ifølge Killen (2015) se at barnet i slike situasjoner enten bli en tvunget omsorgsgiver eller tvunget underkastende. Vi tenker her at barnet får en omvendt omsorgsrolle ved at det fort må bli den voksne i familien, og hjelpe de andre. Barnet tar altså på seg rollen som den som skal passe på mor eller far, og hjelpe dem i livet. Killen (2015) viser til at man ofte kan se at et barn som blir utsatt for denne type omsorgssvikt ofte tar på seg denne rollen tidlig, allerede ved 3-4 års alder. Når barnet er tvunget underkastet har det lært seg å observere mor, og prøver å leve opp til hennes forventninger. De opplever ofte en hverdag som er vanskelig og full av bekymringer (Killen, 2015).

Barn som opplever vold i nære relasjoner kan også få en type atferd som er ambivalent eller manøvrerende. Vi forstår denne type atferd med utgangspunkt i Killen (2015) sine refleksjoner ved at disse barna har begynt å få et mer kontrollerende forhold til sine foreldre. Disse barna kan ofte bruke sine følelser til å manipulere foreldrene sine. Disse barna kan ofte bli veldig aggressive, eller helt hjelpeløse når moren forsvinner.

Vi har til nå sett på ulike måter et barn kan knytte seg til sin omsorgsgiver på. Nedenfor skal vi kort ta for oss viktigheten av at skolene i dag har kjennskap til ulike tilknytningsatferd, slik at man lettere kan forstå elevens oppførsel, handlinger og livssituasjon.

3.2.3 Hvorfor er det viktig at skolene kjenner til ulike tilknytningsatferd?

Vi har i forrige avsnitt sett på Killen (2015) sine tre måter å kategorisere tilknytningsatferd blant førskolebarn på. Vi støtter oss til dette, da det finnes ulike måter å knytte seg til en person på. For barn som har opplevd vold i nære relasjoner har ikke denne tilknytningen vært

god. Dette kan komme til uttrykk ved at barnet blir enten aggressivt eller at det føler det må vokse opp fort for å ta hånd om mor og far. Disse typene tilknytningsatferd er det viktig å ha kjennskap til i møte med barn som opplever vold i nære relasjoner. Da kan man lettere få en forståelse for hvorfor de reagerer eller handler på den måten de gjør. Dette er det viktig at de som jobber i skolen er klar over, eller har kunnskap om.

Forskjellig forskning på tilknytning har vist at barn har vansker med å forstå den voksnes verden, og må bruke mange krefter på å forstå samspillet og omgivelsene rundt seg. Vi støtter oss til dette, og Killen (2015) sitt utsagn om at barn som lever i ulike omsorgssituasjoner, enten det er rusproblematikk, vold eller foreldre med psykiske problemer har lite å overse når det gjelder deres egen utvikling. Et barn som blir utsatt for overgrep og vold vil i tidlig alder utvikle en utrygg tilknytning til sine foreldre. De vil også ha problemer med å knytte relasjoner med andre. Men disse barna må jo også overleve i samfunnet?

Killen (2015) uttrykker at mange barn som lever med vold i nære relasjoner bruker mye krefter på å mestre og overleve. De kan også ha en medfødt utrustning som gjør at de kan klare seg med hjelp av andre, som for eksempel en tilknytning utenfor familien. Dette kan igjen være med på å påvirke barnet i en positiv retning videre i livet. Dette kan ha en sammenheng med begrepet *signifikante andre*. Dette er personer som kan bli en viktig støttespiller for barn som opplever vold i nære relasjoner. Dette er et begrep vi også skal ta nærmere for oss senere i oppgaven.

Til nå har vi sett på hvor viktig tilknytning er for spedbarn og førskolebarn, og deres videre utvikling. Har man en dårlig tilknytning til mor fra starten av, kan dette prege barnet gjennom hele oppveksten. Barn som lever i vold kan ofte ha dårlig tilknytning i forhold til sin mor eller far eller begge to, som igjen vil påvirke deres tilknytning til andre mennesker. Det er derfor viktig at skolen kan være en god støttespiller for barn som opplever vold i nære relasjoner. Skolen kan hjelpe barnet med å utvikle gode og trygge relasjoner til andre personer.

3.3 Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer

Under tilknytningsteori kommer det frem at barn som opplever vold ofte kan få en ambivalent og en manøvrerende atferd. Man kan oppleve at disse barna kan ha vansker med å forstå den voksnes verden. Videre skriver vi at dette kan føre til at de kan utvikle en utrygg og desorientert tilknytning til sine foreldre, og man kan få problemer med å knytte relasjoner til andre. Dette ser vi på som en risikofaktor rundt barnet. Har barnet derimot trygge og tilstedeværende foreldre som stiller opp, kan dette virke som en beskyttende faktor på barnet.

Som vi tolker det, er det en tydelig sammenheng mellom tilknytningsteori og risiko- og beskyttelsesfaktorer.

Videre i denne delen av oppgaven vil vi komme med en forklaring på hva vi legger i begrepene risikofaktor og beskyttelsesfaktor. Vi vil også si noe om hvordan skolen kan være en beskyttende faktor ovenfor et barn.

3.3.1 Risikofaktorer

Det er gjort mye forskning rundt begrepet risikofaktorer, og det er flere teoretikere som mener noe om dette. Vi har i denne oppgaven valgt å støtte oss til forklaringen Mona Bekkhus (2012) kommer med når hun omtaler dette begrepet. Mona Bekkhus er forsker ved Universitetet i Oslo og jobber med resiliens og risikoer som kan ligge hos enkelte familier. Forklaringen vi støtter oss til vil være at risikofaktorer kan forstås som en genetisk belastning, eller som en belastning i miljøet. Ofte er det disse faktorene som påvirker et barn inn i en negativ retning og inn i vanskelige situasjoner, eller som påfører dem psykososiale vansker.

En annen forsker som støtter denne forklaringer av begrepet er Edvard Befring (2012).

Han viser sin forståelse når han hevder at risikofaktorer er ulike faktorer og forhold som kan føre til problemutvikling hos personer i dag. Videre mener han at dette er et begrep som kan referere til at det er sannsynlig at noe problematisk og uønsket vil skje. Risikofaktorer kan oppstå på ulike arenaer og i ulike situasjoner. Dette har også Bekkhus (2012) meninger om. Hun hevder at man kan finne risikofaktorer i blant annet familier. Slike risikofaktorer kan for eksempel være at mor og far har lav utdanning. Dette kan videre føre til at familien får dårlig økonomi, som igjen er en ny risikofaktor. Andre eksempler på risikofaktorer i en familie kan være for eksempel sykdom eller uenigheter mellom mor og far, men det kan også være omsorgssvikt. Bente Eriksen Hagtvet & Erna Horn (2012) mener at det ofte er sammensetningen av de ulike risikoene rundt barnet som avgjør hvordan utfallet vil bli for barnet. Negative påkjenninger oppstår som oftest når risikoene er knyttet opp til både barnet og miljøet rundt barnet.

Som vi ser er risikofaktorer negative faktorer som påvirker et barn i en negativ retning. Disse faktorene kan føre til at et barn får en dårlig utvikling i livet. For å unngå dette er det viktig å bygge opp med beskyttende faktorer. Dette er faktorer som kan være med på å få barna tilbake på rett spor. Det er disse faktorene vi vil komme med en forklaring på nå.

3.3.2 Beskyttelsesfaktorer

For at et barn som har hatt en vanskelig oppvekst skal klare seg best mulig, er det viktig å jobbe med forebygging og sette inn tiltak så fort som mulig rundt dette barnet. Her har beskyttelsesfaktorer en viktig betydning. Det finnes i dag mye forskning på dette området. Vi har valgt å ta utgangspunkt i Bekkhus (2012), Befring (2012) og Bandura (1997) for å belyse dette nærmere.

Beskyttelsesfaktorer kan være ulike former for tiltak. Den ene formen for tiltak går ut på å beskytte barnet mot ulike forhold som kan føre til, eller være med på å forsterke problemutvikling. Den andre formen for tiltak ønsker å være fremmende for barnets personlige kompetanse, slik at det blir i stand til å beskytte seg selv. Beskyttelsesfaktorer kan være både hjelpetiltak og forebyggende tiltak. Hjelpetiltakene vil forhåpentligvis være med på å forbedre en problemutvikling, mens de forebyggende tiltakene ønsker å minske sannsynligheten for at problemene oppstår.

De forebyggende tiltakene omhandler også styrking av personlig motstandsdyktighet, slik at man ikke like lett lar seg påvirke av risikofaktorer. Barnet kan bli mer motstandsdyktig, og det kan bli i stand til å ta vare på seg selv. Det er denne forklaringen Befring (2012) bruker når han omtaler begrepet beskyttelsesfaktorer.

En annen forsker som støtter seg til denne forklaringen er Bekkhus (2012). Hun viser sin støtte til Befring (2012) da hun hevder beskyttelsesfaktorer er faktorer hos et individ eller i et miljø som er med på å redusere risikoen for at barn skal utvikle vansker etter de har opplevd vanskelige situasjoner.

Begrepet «self-efficacy-belief er et begrep vi ser på som relevant i forhold til beskyttelsesfaktorer. Dette begrepet går ut på at man ønsker å styrke barnet slik at det blir i stand til å tenke positivt om sine egne utsikter og hjelpe det med å få tiltro til seg selv. På denne måten kan det oppleve en bedre kontroll over sitt eget liv, og oppleve en god mestringsfølelse. Det er Albert Bandura (1997) som kommer med dette begrepet. Albert Bandura (1997) var en kanadisk psykolog som forsket på feltene læring og personlighet, og som har fått stor plass innenfor moderne psykologi i dag.

Når barn har det vanskelig er det, ifølge Befring (2012), lurt å sette inn tiltak så tidlig som mulig slik at man kan komme i forkjøpet av en dårlig utvikling. Ved å sette inn tiltak så tidlig som mulig vil man redusere sjansen for at barnet får en negativ utvikling.

To begrep vi ser på som viktige under beskyttelsesfaktorer i dag er allmennforebygging og probleminnsiktet forebygging, også kalt primærforebygging og sekundærforebygging. Dette er begreper Befring (2012) også hevder det er viktig å tenke på. Allmennforebyggende tiltak er tiltak som går på den generelle samfunnsinnsatsen på området. Dette kan for eksempel være tiltak som blir satt inn mot mobbing i skolen, eller lover som sier at det ikke er lov med vold mot barn. Probleminnsiktet forebygging går ut på å hjelpe personer med å bli klar over de problemene de har, og hjelpe dem på rett spor igjen. Dette krever at du har kompetanse på området og er i stand til å se når det foreligger en situasjon som er risikopreget. Helsestasjon, pedagogisk-psykologisk tjeneste og barnevern er eksempler på instanser som spiller en viktig rolle her.

Videre skal vi se på hvordan skolen kan være en beskyttelsesfaktor overfor barn som lever med vold i nære relasjoner.

3.3.3 Hvordan kan skolen være en beskyttende faktor overfor barnet?

Innledningsvis i denne delen av oppgaven skrev vi at vi ville komme inn på hvordan skolen kan være en beskyttende faktor overfor et barn. Dette er noe vi ser på som veldig relevant i forhold til vår problemstilling. Et barn tilbringer store deler av sin hverdag på skolen. Skolen er kanskje den arenaen som har størst mulighet til å få øye på de barna som ikke har det bra og sette inn hjelpende tiltak rundt dem.

Befring (2012) hevder at tiltro kan være en viktig forebyggende faktor for at barn ikke skal utvikle seg i feil retning. Barn er avhengig av å ha noen de kan snakke med, og som de kan støtte seg til. De trenger noen som kan gi dem råd og veiledning. De trenger positive erfaringer og opplevelser. Her spiller skolen en viktig rolle ettersom det her er voksenpersoner som omgås barna mye. Skolen bør være en trygg arena for barna å være på (Befring, 2012).

En annen forsker som omtaler dette tema er Overland (2007). Hans synspunkter er relevante i forhold til vår problemstilling, da han snakker om god klasseledelse som en beskyttende faktor. En god klasseleder er en trygg person som barna kan forholde seg til. Gode klasseledere klarer å skape et godt klasse- og læringsmiljø, hvor elevene og læreren har et godt forhold til hverandre og det er gode relasjoner. Videre skriver han at regler og konsekvenser også kan oppleves som en beskyttende faktor. Barn trenger at noen har forventninger til dem, og de trenger at noen forteller dem hva som er lov og hva som ikke er lov. Dette kan virke betryggende på barna. Dersom barna opplever omsorgssvikt hjemme vil

de antakeligvis ikke oppleve noe av dette i hjemmet, og desto viktigere er det at de får det på skolen.

En annen viktig faktor Overland (2007) peker på er tilpasset opplæring. Dette er også noe Befring (2012) ser på som vesentlig. Han viser at han støtter seg til dette da han hevder skolen kan være med på å øke læringen av gode personlige holdninger. Det blir da viktig ifølge Befring (2012) å legge til rette for en tilpasset opplæring, slik at barna kan oppleve mestring, ros og oppmuntring. Hvis et barn for eksempel mestrer en oppgave i matematikk vil dette barnet utvikle holdninger som er positive. Dette kan også føre til at barnet får en økt selvtillit og positive holdninger til skolen. For barn som har det vanskelig blir det viktig at skolen hjelper dem slik at de kan oppleve så mye ros og oppmuntring som mulig.

Som vi ser vil det å jobbe med forebygging være en viktig beskyttelsesfaktor. Vi kan forebygge ved å skjerme barna fra å møte risikofaktorer og vi kan forebygge ved å sette inn relevante tiltak. Det blir viktig å jobbe ut i fra et «føre-var-prinsipp» og ikke vente å se om ting endrer seg av seg selv. Plutselig er det for sent.

3.4 Resiliens

Beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer er som vi ser to veldig relevante begrep i forhold til vår problemstilling. Et annet begrep er resiliens. Dette begrepet har en viktig sammenheng med både risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer. Disse faktorene kan ha en viktig rolle hos et barn dersom det skal kunne oppnå en resilient utvikling. Beskyttelsesfaktorene vil kunne være med på å fremme resiliens hos et barn, mens risikofaktorer kan være hemmende i forhold til denne utviklingen. I denne delen av oppgaven vil vi først ta for oss betydningen av begrepet resiliens, og ulike definisjoner av dette begrepet. Deretter vil vi se på modellen til Anne Inger Helmen Borge (2003), for å få en bedre forståelse av hva begrepet går ut på. Avslutningsvis ønsker vi å se på hva som kjennetegner de resiliente barna, og hvordan skolen kan legge til rette for at utsatte elever skal få en resilient utvikling.

3.4.1 Betydningen av begrepet resiliens

Barn som blir utsatt for vold, omsorgssvikt eller mishandling av foreldre, er barn vi ofte tenker vil kunne få problemer og vansker senere i livet. Dette er barn som har stor risiko for å få psykiske- og sosiale vansker. Likevel klarer mange av disse barna seg veldig bra til tross for alt det fæle de har opplevd i barndommen. Disse barna blir sett på som det vi kaller «løvetannbarn». Dette er barn som klarer seg bra mot alle odds. Disse barna kan også omtales

med begrepet resiliens. Vi kan si at et barn har resiliens dersom det har en normal utvikling, uten psykologiske- og atferdsmessige problemer, selv om det har hatt en trøblete oppvekst som tilsier at barnet ikke ville klart seg bra. Det er denne forklaringen Øverlien (2015) bruker når han omtaler begrepet resiliens.

Det er gjort mye forskning på området resiliens, og det er mange flere enn Øverlien (2015) som har tanker om hva dette begrepet går ut på. Michael Rutter (2002) er en av disse. Han er opptatt av at resiliens er en form for en prosess hos oss mennesker. Olsen & Traavik (2010) bruker Rutters definisjon når de forklarer resiliens. Hovedessensen i denne definisjonen handler om at barn som har opplevd tøffe og vanskelige situasjoner som i utgangspunktet ville gitt en høy risiko for å utvikle seg i en negativ retning, likevel kan oppnå gode resultater dersom de har resiliens (Rutter sitert i Olsen & Traavik, 2010).

Aron Antonovsky (1987) er også en forsker med tanker rundt dette begrepet. Han tenker ut fra en teori om Sence of Coherence når han forklarer begrepet resiliens. Han er opptatt av opplevelse av mening og sammenheng. Han mener dette er faktorer vi er avhengige av dersom vi skal klare oss bra i livet. Dersom man skal kunne utvikle en høy Sence of Coherence må man selv ha en god forståelse for den situasjonen man står i. Videre er man avhengig av at man har en god selvoppfatning og selv har tro på at man klarer å finne en løsning ut fra denne situasjonen. Man må se meningen bak det å finne løsningen.

Antonovsky (1987) mener videre at de menneskene som klarer å finne en god mening bak det å finne løsningen på problemet, er de som best kommer seg ut av vanskelige situasjoner. Disse personene vet at forandringer oppstår i livet, og de har høye forventninger til seg selv om å komme seg godt ut av de vanskene de møter (Antonovsky, 1987).

Det å skape god selvoppfatning og tro på mestring for barn som har opplevd eller opplever vold i nære relasjoner vil være med på å bygge dem opp videre og gi dem verktøy til å takle de utfordringene de står i.

Vi skriver at de som har resiliens har klart seg bra i livet. Men det er mange forklaringer på hva det vil si å ha klart seg bra i livet. Både Suniya Luthar (2006) og Trine Waaktaar & Helen Johnsen Christie (2000) skriver om sine meninger rundt dette, og ut i fra hvordan vi tolker deres meninger har de ulike tanker rundt dette.

Luthar (2006) hevder at det å ha klart seg bra i livet vil si at man har fått det utfallet som er best mulig ut i fra den risikoen man har opplevd. Man trenger ikke nødvendigvis å klare seg

veldig bra i hverdagen, så lenge man ikke har noen form for psykisk sykdom. Waaktaar & Christie (2000) mener blant annet at dersom man har klart seg bra har man et godt funksjonsnivå og man har klart å opparbeide seg et sosialt nettverk. I tillegg skal man være fri for psykiske lidelser og man skal fungere i jobb.

Som vi ser er resiliens et begrep som kan forklares på mange måter, og som vi sa innledningsvis i denne delen av oppgaven er det mange som mener noe rundt dette begrepet. I vår oppgave ønsker vi å legge samme betydning i begrepet som Øverlien (2015) gjør. I forhold til vår problemstilling ser vi at det vil være viktig at skolen jobber med å legge til rette slik at disse barna kan få en bedre mulighet til å oppnå resiliens. Hvordan skolen kan gjøre dette vil vi komme tilbake til litt senere i oppgaven.

3.4.2 Ulike forklaringsmodeller til resiliens

For å få en bedre forståelse av begrepet resiliens ønsker vi å se på modellene Borge (2003) viser til når han forklarer dette begrepet. Han viser til *Kompensasjonsmodellen*, *Beskyttelsesmodellen* og *Herdingsmodellen*.

3.4.2.1 Kompensasjonsmodellen

Kompensasjonsmodellen sier at et barn kan ha resiliens dersom det klarer å erstatte noe det mangler i sin oppvekst. Hvis barnet for eksempel har en mor som er alkoholisert og som ikke klarer å stille opp for barnet, kan det hende barnet har en annen viktig voksenperson i livet sitt som kan stille opp. Denne voksenpersonen kan for eksempel være besteforeldre, tante eller en onkel, en trener eller andre bekjente. Disse personene kan vi kalle for «signifikante andre». Dette er personer som har en stor betydning i barnets liv og som ofte er med på å forme barnets utvikling. De er viktige personer som kan styrke barnets selvfølelse. Disse personene kan «erstatte» den moren barnet aldri hadde (Olsen & Traavik, 2010).

3.4.2.2 Beskyttelsesmodellen

Den andre modellen Borge (2003) knytter opp mot resiliensbegrepet er Beskyttelsesmodellen. Denne modellen sier at beskyttelsesfaktorer kan ha stor innvirkning på om et barn klarer seg bra eller ikke. Slike beskyttelsesfaktorer kan for eksempel være gode og velfungerende venner. En positiv omgangskrets kan ha en indirekte påvirkning på barnet, og de kan være med på å gi barnet en god selvoppfatning og utvikle barnets sosiale kompetanse i en god retning.

3.4.2.3 Herdingsmodellen

Herdingsmodellen er den siste forklaringsmodellen Borge (2003) bruker for oppnåelse av resiliens. Denne modellen går ut på at barnet lærer av de erfaringene det har tatt med seg fra vanskelige tider. Vi kan si at de lærer av de utfordringene de har møtt. De tar lærdommen med seg og går inn i neste vanskelige situasjon med en økt styrke. Med erfaring lærer de at vanskelige tider ikke varer evig, og at de klarer å leve videre. Vi kan derfor si at en resilient tilpasning blir fremprovosert av ulike risikofaktorer (Olsen & Traavik, 2010).

Som vi ser er dette tre modeller som alle legger frem ulike måter et barn kan oppnå resilient utvikling på. Som lærer på en skole kan man være den signifikante andre som kompensasjonsmodellen beskriver viktigheten av. Man kan også være den beskyttende faktoren som er med på å fremme barnets resiliens i beskyttelsesmodellen. Vi mener dette er begrep det er viktig å ha kunnskap om. Som lærer kan man være den som gjør den lille forskjellen for et barn.

3.4.3 Hvordan kan skolen legge til rette for at utsatte elever skal få en resilient utvikling?

I vår problemstilling ønsker vi å finne ut av hva skolen kan lære av voksne personer som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner da de var barn. Det er stor sannsynlighet for at en lærer på en skole møter barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner. Det er derfor vesentlig at skolene er godt rustet, og vet hvordan de skal møte disse barna på en best mulig måte. Skolen har ofte en viktig betydning i disse barnas liv, og kan være med på å fremme en resilient utvikling som vi skrev tidligere.

3.4.3.1 Oppdag de sårbare barna

Først og fremst tenker vi det er viktig at skolen klarer å oppdage disse sårbare barna. Olsen & Traavik (2010) mener det er noen tegn man kan se etter for å finne disse barna. Noen av disse tegnene kan være ulike atferdsproblemer. Dette kan være atferdsproblemer i form av både innagering og utagering, eller at barnet isolerer seg sosialt. Dersom barnet har vansker med å konsentrere seg og sliter med å holde oppmerksomheten rettet mot det det skal er også dette noe en lærer bør være litt obs på. Barn som sjeldent har med matpakke, kommer møkkete på skolen og ofte er trøtte og slitene er også barn som bør starte varselampene hos en lærer.

Men er det slik at barn vi opplever på denne måten alltid har det vanskelig?

Vi tenker at dette noen ganger kan ha en naturlig forklaring. Vi er likevel enig med Olsen & Traavik (2010). Det er lurt å ta tak i disse barna og finne årsaken til at ting er som det er.

Opplever man at barnet faktisk har det vanskelig blir det viktig å ta vare på dette barnet på en god måte.

3.4.3.2 Selvoppfatning

Tidligere skrev vi om hvor viktig Antonovsky (1987) mente det var med en god selvoppfatning hos barnet dersom det skulle oppnå resiliens. Her tror vi skolen og lærere har en viktig jobb å gjøre. Det er viktig at de som jobber i skolen forteller barna at de godtar og setter pris på dem slik som de er. Det er viktig at de forstår at læreren setter pris på både de de mestrer og ikke mestrer både faglig og sosialt. Dette kan være med på å bygge opp et barns selvoppfatning. For å få til dette er det viktig at lærere sitter med nok kompetanse på feltet. De bør være klar over hva som skal til for å skape og utvikle en tilpasset opplæring hvor alle elever opplever mestring. De bør benytte og trekke frem elevens sterke sider, men også jobbe opp mot elevens interesser. Mestring kan være en sterk beskyttende faktor for de barna som har det vanskelig, og kan være med på å motvirke at de får psykiske helseproblemer (Olsen & Traavik, 2010).

3.4.3.3 Tiltak

Raundalen og Schulz (2008) er opptatt av at vi som jobber som lærere må jobbe mer med det å se hvordan elevene har det, og gjøre tiltak med en gang, istedenfor å vente å se om det utvikler seg til noe mer. Dette er noe vi er helt enig i. Jo raskere vi er til å sette inn tiltak desto bedre er det for barnet. Barna trenger å vite at de blir sett. Det er viktig at skolene er med på å styrke beskyttelsesfaktorene hos disse barna. De kan hjelpe dem med å bygge opp gode sosiale nettverk, og kan få de til å delta i for eksempel samtalegrupper hvor de kan snakke om hvordan de har det.

Olsen & Traavik (2010) mener også det er viktig å få barna til å snakke om hvordan de har det. De viser til ulike programmer vi kan sette i gang rundt barna. Eksempler på slike program er Agression Replacement Training. Her får de blant annet øvd på sosiale ferdigheter og mestring av sinne. Dette kan være med på å fremme mestringsfølelse hos barna, som igjen kan være resiliensfremmende. Zippys venner er også et program ifølge Olsen & Traavik (2010) som kan være resiliensfremmende for barn og unge. I dette programmet lærer man å sette ord på følelser og man lærer seg hvordan man kan håndtere vanskelige situasjoner. Vi

tror dette er programmer det er viktig at lærere kjenner til, slik at de kan iverksette gode tiltak så fort som mulig når de møter på barn i vanskelige situasjoner.

3.4.3.4 Gode relasjoner

For at vi som lærere skal klare å hjelpe elever med å fremme resiliens er det nødvendig at vi har klart å opparbeide en god relasjon. Det vil si at det finnes et gjensidig forhold mellom oss og eleven. Dette vil være med på å danne en trygghet for barnet. Gode relasjoner skaper ofte et godt klassemiljø, og dermed gode relasjoner elevene imellom. Dette bygger på det samme som beskyttelsesmodellen til Borge (2003) gjør. Et godt miljø rundt et barn i en vanskelig situasjon kan, ifølge Olsen & Traavik (2010), fremme resiliens.

I kompensasjonsmodellen skriver Borge (2003) om at andre signifikante personer kan spille en viktig rolle i barnas liv. En lærer kan være en av de viktigste voksenpersonene i et barns liv, det er derfor viktig at man som lærer stiller opp for barna. Dette kan man gjøre ved å vise at man er der for dem, og bygge opp gode rutiner og en trygghet rundt barnet.

Det er viktig at skolen har kunnskap rundt begrepet resiliens. Vi tror det kan være til stor hjelp for barn som har det vanskelig. For å kunne hjelpe disse barna må vi først klare å oppdage dem, for deretter å bygge opp trygge og sikre rammer rundt dem.

3.5 Systemforståelse

Vi har til nå vært innom mange viktige begrep som alle er med på å belyse vår problemstilling. Et annet begrep det er viktig å se på når det gjelder barn som opplever vold i nære relasjoner er *systemforståelse*. Hvordan påvirker våre omgivelser oss og våre handlinger? Innenfor systemforståelse skal vi se litt nærmere på hva Sølvi Lillejord, Terje Manger & Thomas Nordahl (2013) viser til når de snakker om systemforståelse.

Ifølge Lillejord, Manger & Nordahl (2013) ønsker man å finne generelle prinsipper som kan brukes på alle systemer i dag. De tar utgangspunkt i hvordan individet og systemene hele tiden er med på å påvirke hverandre. I dette forskningsprosjektet tar vi utgangspunkt i systemforståelse forstått innenfor fagene psykologi og pedagogikk. Det er den sosiale interaksjonen mellom ulike mennesker som er interessant når vi i denne oppgaven henviser til systemteori. Hvordan vi forstår og anvender begrepet systemforståelse kan ifølge Thomas Nordahl, Mari-Anne Sørli, Terje Manger & Arne Tveit (2012) forklares ut i fra teorier og vitenskapelige tradisjoner innenfor filosofi, sosiologi og naturvitenskap.

Biologen Ludwig von Bertalanffy utviklet i 1950 ifølge Nordahl et al., (2012) en generell systemteori som handlet om at helheten er mer enn summen av enkeltdelene, og de systemene som er åpne skaper og omskaper seg selv gjennom læring. Han mente altså at enhetene står i en relasjon med hverandre, og dette har en betydning for helheten.

Innenfor samfunnsvitenskapen var sosialantropologen Gregory Bateson (2005) også blitt opptatt av dette. Han var interessert i samspillet mellom de ulike sosiale delene, og avhengigheten som finnes mellom disse. Bateson ønsket med utgangspunkt i disse tankene å undersøke samspillet mellom de ulike familiemedlemmer i en familie, og hvordan sykdomsforløpet til den enkelte i familien kunne påvirke hverandre (Bateson, 2005).

Vi tenker med utgangspunkt i dette at man hele tiden bør ha med seg hvordan systemene i samfunnet påvirker oss mennesker. Når det gjelder barn som har opplevd vold i nære relasjoner er det viktig å se på hvilke systemer som er med på å skape og opprettholde disse systemene som gjør at vold i nære relasjoner vedvarer.

Hva slags risiko eller beskyttelse kan samfunnet være med på å skape?

Vi skal nå kort ta for oss den sosiale systemteorien, som ble videreutviklet fra disse tankene.

3.5.1 Den sosiale systemteorien

Videre, med henvisning til det vi har redegjort for overfor, er *den sosiale systemteorien* utviklet fra tankene til systemteorien, ved at den innenfor sosiologien, pedagogikken og psykologien velger å se på mennesker som aktører som deltar i et system der den enkelte påvirker helheten og selv blir påvirket av denne helheten (Nordahl et al., 2012).

Lillejord et al., (2013) bekrefter at det innenfor ulike sosiale system finnes fire hovedelementer som stadig påvirker hverandre. Dette er; objektene (aktørene) i systemet, relasjonene mellom disse aktørene, omgivelsene rundt dem og interaksjon i form av sosiale handlinger og kommunikasjon.

Med utgangspunkt i dette kan vi se at ved å forstå disse ulike strukturene, kan man lettere forstå handlingen til disse aktørene som befinner seg i dette systemet. Hvis et barn er utagerende eller voldelig på skolen, må man tenke hva som er årsaken til dette. Hva slags situasjon har barnet hjemme, i sitt miljø eller på skolen som gjør at det handler og oppfører seg slik?

Vi velger å støtte oss til Lillejord et al., (2013) når vi skal forstå hvorfor noen barn blir utsatt for vold og andre ikke. De mener at dette i mange tilfeller kan observeres og forstås ved å se

på systemene rundt barnet. Slike systemer rundt barnet kan være familie, venner, og omgivelser og miljøet til dette barnet, samt kommunikasjonen som foregår dem imellom (Lillejord et al., 2013).

Vi har nå sett hvordan ulike teoretikere forstår systemene i våre omgivelser, og hvordan de påvirker individet og samfunnet ellers. Vi velger å støtte oss til den sosiale systemteorien i denne oppgaven. Man bør se på hvordan omgivelsene, aktørene og kommunikasjonen dem imellom kan være med på å påvirke hvorfor noen barn blir utsatt for vold i nære relasjoner og andre ikke. Når man forstår systemene rundt, kan man lettere se etter løsninger eller årsaker til et problem.

3.5.2 Hvorfor er det viktig å tenke systemteoretisk når man møter barn som opplever vold i nære relasjoner?

Mennesker er, ifølge Nordahl et al., (2012), deltakere i ulike sosiale fellesskap enten det er i familien, blant venner, på skolen eller i arbeid. Vi omgås mennesker, og møter sosiale relasjoner hver dag. Innenfor dette sosiale fellesskapet settes det rammer og regler for oppførsel og handlinger. Vi mennesker tilpasser oss etter de omgivelsene vi befinner oss i. En person kan for eksempel oppføre seg annerledes sammen med familien sin, enn i store forsamlinger eller blant folk de ikke kjenner så godt. Likevel er vi ikke underlagt disse systemene, fordi vi selv er med på å påvirke de systemene vi deltar i (Nordahl et al., 2012).

Videre nevner Nordahl et al., (2012) at når to personer møtes som et barn og en forelder, eller som elev og lærer, påvirkes de av hverandre, det de gjør, og av rammene rundt dem. Disse rammene kan være styrt av økonomiske, sosiale eller kulturelle forhold, samt tid og sted. Vi tenker derfor i samsvar med Nordahl et al., (2012) at det innenfor systemteori blir viktig å arbeide med å forstå hvorfor barn utsettes for vold, og hva det er rundt barnet som gjør at volden opprettholdes. Hvis et barn opplever fysisk eller psykisk vold hjemme må man se på hva de ulike systemene rundt barnet gjør for å endre eller opprettholde dette systemet.

Man kan ifølge Nordahl et al., (2012) ofte se at barn som strever med atferdsvansker og emosjonelle problemer i skolen kan ha påfølgende opplevelser relatert til vold og misbruk. Disse barna kan også begynne å streve med relasjoner og det sosiale samspillet. Dette nevnte vi også tidligere i oppgaven under temaet tilknytning. Innenfor en slik forståelse av

systemforståelse ligger det også videre forstått av Nordahl et al., (2012) en tanke om at mennesker selv har mulighet til å handle på bakgrunn av sine egne valg. Man er altså aktør i sitt eget liv. Dette kan man også se i sammenheng med empowermentprinsippet, som vi skal se nærmere på. Dette er et begrep som handler om at man skal ta i bruk krefter i seg selv og finne løsninger. Barn som har opplevd en vanskelig livssituasjon har i noen tilfeller opparbeidet seg resiliens og en motstandsdyktighet som de tar med seg videre i livet. Dette er noe vi vil komme nærmere inn på i avsnittet under.

Vi har i denne delen sett på ulike begreper og kjennetegn innenfor systemforståelse. Vi tenker at systemene rundt et barn som opplever vold i nære relasjoner er viktig for å avdekke ulike risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer som finnes rundt disse barna. Ved å ta tak i dette kan man i noen grad lettere forstå hvorfor noen barn blir utsatt for vold og andre ikke.

Ved å legge mer vekt på ulike beskyttelsesmekanismer rundt barnet, kan skolen hjelpe det med å overkomme de hindringene det har. Dette er noe vi skal se nærmere på i neste kapittel, når vi skal trekke frem betydningen av å skape empowerment blant barn og unge.

3.6 Empowerment

Et annet viktig begrep vi skal ta for oss for å belyse vår problemstilling er *Empowerment*. Vi skal i denne delen gå nærmere inn på hva begrepet empowerment betyr, men også hva dette prinsippet har å si for barn og unge som opplever vold i nære relasjoner.

3.6.1 Empowermentprinsippet

I dag er det uenighet om hva begrepet empowerment betyr. Begrepet er, ifølge Sidsel Tveiten & Knut Boge (2014), et umodent begrep fordi det er et nytt begrep innenfor forskning og vitenskap. De forklarer videre at et umodent begrep gjerne er vidt beskrevet og uten klare retningslinjer. Når empowermentsbegrepet er umodent, vil det si at det ofte kan misforstås og misbrukes. Likevel kan denne umodenheten, ifølge Tveiten & Boge (2014), være positiv. Det er fordi det åpner opp for ulike måter å forstå og assosiere begrepet på, som igjen kan være med på å skape økt forståelse og mangfold rundt begrepet.

Begrepet *empowerment* blir brukt innenfor mange ulike forskningsområder. Vi har valgt å se på begrepet empowerment innenfor retningene helse, pedagogikk og rådgivning, ettersom dette vil være mest relevant i forhold til vår oppgave. Empowermentsbegrepet er også et begrep som kan bli knyttet opp mot begreper som «self-efficacy» «self care»,

«myndiggjøring» og «livsstyrketrening» (Tveiten & Boge, 2014). Begrepet er også blitt mer tydeliggjort i samfunnet i dag, ifølge Tveiten & Boge (2014). Det er fordi vi finner det forklart og utdypet innenfor helselover, stortingsmeldinger og læreplaner for skolene.

Vi har til nå sett på empowermentsbegrepet og de ulike begrepene og tolkningene som blir knyttet til det. Videre skal vi se på hva den kjente teoretikeren Bandura (2004) tenkte rundt mestring og forventningene til dette.

Bandura (2004) står sentralt innenfor sosialkognitiv teori når det gjelder forklaring av menneskers vekst og utvikling. Hans teori er basert på det han kalte «self-efficacy», som handler om forventning om mestring. Ifølge Bandura (2004) er det viktig at mennesker har tro på egen kapasitet til å mestre ulike oppgaver som livet kaster mot en. Man skal ifølge han jobbe mot å få kontroll over sitt eget liv og øve opp ferdigheter, evner og kunnskaper som kan være til hjelp i denne prosessen. I skolesammenheng kan man se dette i samsvar med å gjøre en innsats og ha lyst til å lære. Bandura (2004) mener videre at det finnes fire måter som kan gjøre at et menneske kan øke sin forventning om mestring. Dette er at man; 1) opplever ekte mestringsopplevelser, 2) man ser at andre mestrer og man selv blir påvirket av dette, 3) at man tror på seg selv og 4) reaksjoner av våkenhet og glede ved læring av nye oppgaver. Dette tenker vi er viktig å øve opp blant elever i dag. Spesielt hos de som opplever vold i nære relasjoner. De har ofte behov for støttende voksne som ser deres potensial og som kan hjelpe dem med å føle mestring og glede over sitt arbeid og utvikling.

Videre i denne oppgaven skal vi se på hva Empowermentstenkningen i skolen kan gjøre for å hjelpe barn som opplever vold i nære relasjoner med å styrke sin egen utvikling og kompetanse.

3.6.2 Empowerment i møte med barn som lever med vold i nære relasjoner

Vi velger å støtte oss til Liv Lassen & Nils Breilid (2012) i denne oppgaven, når de hevder det er viktig at barn som opplever vold i nære relasjoner føler at de har et trygt og forutsigbart sted å gå til som for eksempel skolen. Det blir derfor vesentlig å synliggjøre og oppfordre til ekte mestringsopplevelser i skolen, og hele tiden ha positive forventninger til alle barna, spesielt de som strever. Dette kan føre til at barnet igjen får tro på at det kan mestre ulike utfordringer som livet består av. Det kan også føre til at de får til utfordrende oppgaver. Troen på å få til lignende oppgaver i fremtiden vil vokse hvis barnet opplever at det selv har kontroll og kan påvirke sin læring.

Ved at de voksne gir muntlige og skriftlige tilbakemeldinger på det arbeidet eleven gjør vil det ifølge Lassen & Breilid (2012), være med på å skape mestringsfølelse for eleven. Dette fordi de voksne hjelper barnet med å ha tro på egen kompetanse, som igjen gjør det mulig å mestre det som før var vanskelig. For å få til dette er det viktig at læreren viser en ekthet, varme og forståelse for barnet samtidig som at han eller hun har tro på barnets utviklingsmuligheter.

Videre anerkjenner vi Lassen & Breilid (2012) sine tanker når de mener at barn som er avslappende og glade kan ha større sjanse for å lykkes med noe fordi de da har større forventninger til seg selv. De hevder også at dersom barnet ikke har det bra, kan forventning om mestring være lav. Vi tenker det er viktig at læreren hjelper de elevene som er utsatt for risiko, og ser på de mulighetene barna sitter inne med og hele tiden støtter dem i deres læringsprosess. Man må vise at hindringer kan overvinnes med støtte og veiledning.

Olsen & Traavik (2010) velger å legge vekt på empowerment ved å bruke begrepet *bestyrkning*. Dette handler om å oppnå en positiv utvikling hos barnet. Når det gjelder barn som har vært utsatt for vold i nære relasjoner tenker vi at det er viktig at skolen vektlegger gode relasjoner, lyttende voksne og mestringsopplevelser blant disse barna, istedenfor å fokusere på deres vansker og begrensninger. Videre må man, ifølge Olsen & Traavik (2010), legge til rette for at barn som lever med risiko utvikler sine muligheter og ressurser på tross av de begrensningene som er rundt dem. Ved å fokusere på de positive kvalitetene disse barna har, kan man hjelpe barna slik at de har et sted hvor de kan håndtere sine belastninger, istedenfor å gjemme dem. Ved å fokusere på deres styrker, vil deres svakheter bli ubetydelige.

Videre velger vi, i samsvar med Olsen & Traavik (2010), å legge vekt på betydningen av begrepet *bestyrkning* som en prosess hvor man løfter elevene videre fra en uønsket situasjon til en ønsket situasjon. Denne prosessen kan være med på å skape en positiv utvikling både for eleven, og de ulike systemene rundt han eller henne, som familien, klassen, venner og læreren. Ved å styrke troen på egne ferdigheter og selvfølelse kan dette senere være med på å øke resiliensen til barnet som har blitt utsatt for vold. Man får ikke sagt dette nok, men skolen må hjelpe disse elevene med å finne fram til sine egne ressurser på en betydningsfull måte (Olsen & Traavik, 2010).

I dette arbeidet vil også lærerens relasjonskompetanse stå sterkt. Læreren må være god på å bygge relasjoner, for dette vil igjen skape trygghet og tillit hos barnet. Til slutt vil vi vise til

Olsen & Traavik (2010, s. 121) som igjen vektlegger Bronfenbrenner sin definisjon på relasjoner. Den handler om å skape «et gjensidig forhold til et annet menneske».

Man må altså se det enkelte barnet ut i fra dets premisser, og skape en kontakt med det barnet det gjelder. Man må gi av seg selv og investere tid i dette forholdet. For barn som opplever vold i nære relasjoner må man som lærer være en trygg og ekte leder i dette møtet, og tørre å gi av seg selv.

3.7 Den Sosioøkologiske modellen

Vi skal i denne delen ta for oss den sosioøkologiske modellen, og forklare hvorfor den har relevans i forhold til vår oppgave. Vi skal først forklare den kjente sosioøkologiske modellen til psykologen Uri Bronfenbrenner. Deretter vil vi se på hvordan vi kan knytte denne modellen opp mot barn som opplever vold i nære relasjoner.

3.7.1 Bronfenbrenners sosioøkologiske modell

I den sosioøkologiske modellen til Bronfenbrenner ser man tydelig hvordan samspillet mellom mennesker og miljø fungerer. Bronfenbrenner (2009) velger å legge vekt på fire systemer som påvirker menneskers omgivelser. Skal man forstå et barns utvikling må man ut fra denne modellen se på egenskaper ved barnet og forhold knyttet til *mikrosystemene* (barnets familie, venner og skolen), *mesosystemene* (forhold mellom mikrosystemene som f.eks. relasjonen mellom skole og hjem), *ekosystemene* (hjelpeinstanser som PPT, Barnevernet, BUP) og *makrosystemene* (politiske eller kulturelle forhold som familien er en del av). For Bronfenbrenner (2009) er miljøet som barnet er omringet av viktig med tanke på dets sosialisering og videre utvikling. Han legger stor vekt på de daglige samspillene som barn inngår i, som for eksempel lek og læring. Samtidig er han opptatt av at samfunnet og konteksten rundt barnet hele tiden er tilstede, og påvirker barnet.

Bronfenbrenners teori har, ifølge Lillejord et al., (2013), fått kritikk for at den i liten grad bidrar med kunnskap om hvordan egenskaper ved individet igjen påvirker samspillet med miljøet. Ifølge Lillejord et al., (2013) legger Bronfenbrenner senere mer vekt på et bioøkologisk perspektiv, hvor han vektlegger det gjensidige samspillet mellom barnets biologiske utrustning, og varierende faktorer i hans eller hennes omgivelser. Bronfenbrenner er fortsatt opptatt av barnets samspill med andre mennesker og miljøet rundt, men han la, ifølge Bø (2012), mer vekt på det han kaller de *proksimale prosessene*. Dette kan f.eks. være at en lærer forklarer noe til en elev, eller at en mor leser for barnet sitt. De proksimale prosessene utvikles og endres hele tiden på grunn av forhold som ligger i barnet selv og

miljøet rundt, samt hvordan kvaliteten på relasjonen mellom disse er over tid. De proksimale prosessene som skjer mellom et barn og en forelder i intime kontekster er vist å være spesielt viktig for barnets videre utvikling av relasjoner og samspill med andre. Dette skjer allerede når et barn er nyfødt mener Killen (2015), hvor spedbarnet samspiller med mor og ønsker å skape en kontakt med denne omsorgspersonen. Barnet snur seg etter foreldrenes stemme og ønsker å møte deres blikk. Kvaliteten på dette samspillet avgjør måten barnet vil knytte seg til sine foreldre på.

3.7.2 Betydningen av den sosioøkologiske modellen for barn som opplever vold i nære relasjoner

Barn som opplever mye risiko og stress i forhold til sin familiesituasjon kan ha vansker med å skape gode og trygge relasjoner. Vi velger å støtte oss til dette, og vektlegge det Braarud & Raundalen (2011) trekker frem når de sier at barn som opplever ulike belastninger i forhold til sine omsorgspersoner kan stå i fare for å få en begrenset utvikling. De nevner også at flere forskere i dag understreker at kjønn, alder, sosiale nettverk, helse og sosioøkonomisk bakgrunn er viktige faktorer som spiller inn når det gjelder opplevelse av familievold og utvikling av skade hos de som blir utsatt for dette. Hvis en mor eller far sliter med for eksempel rusproblematikk, psykiske problemer, sinneproblemer eller dårlig økonomi kan det i mange tilfeller føre til at familiesituasjonen blir vanskeligere av dette, som igjen kan føre til at noen barn opplever vold i nære relasjoner (Braarud & Raundalen, 2011).

Vi må altså se og vurdere de fire nivåene i den sosioøkologiske modellen som Bronfenbrenner utdyper når vi skal se på barnets situasjon både hjemme og på skolen. Vi må kunne vurdere kvaliteten på de relasjonene et barn inngår i. Det må vi for å kartlegge hvordan barnet og miljøet er med på å påvirke eller endre strukturer ved og rundt dette barnet. For å vurdere relasjonene mellom disse nivåene, kan man også se på barnet og dets tilknytning til andre mennesker vi har nevnt tidligere i oppgaven. Har man ikke skapt en kontakt med omsorgspersonen kan det være fare for at denne aldri blir skapt. Dette igjen kan føre til at noen barn kan ha større sjanse for å bli utsatt for omsorgssvikt og vold i nære relasjoner enn andre. Det er derfor viktig at disse barna får skapt gode relasjoner med andre mennesker og at skolen kan være en viktig hjelp til dette.

Vi skal nå i neste kapittel ta for oss viktigheten av å ha en signifikant annen. Det vil altså si det å ha en viktig støttespiller i sitt liv (Braarud & Raundalen, 2011).

3.8 Signifikante andre

Som tidligere nevnt ønsker vi å finne ut hvordan skolen på en best mulig måte kan hjelpe og møte barn som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner. Vi tror begrepet signifikante andre kan ha en viktig betydning her, og vi ønsker derfor å komme med en forklaring på hva vi legger i dette begrepet. Når vi forklarer dette begrepet har vi valgt å støtte oss på Olsen & Traavik (2010) sine synspunkter, men vi synes også Luthar (2006) kommer med viktige meninger som vi også har tatt utgangspunkt i.

3.8.1 Begrepsavklaring

Signifikante andre er et begrep som ofte blir omtalt når det er snakk om personer som har en stor betydning for et barns utvikling. Det blir også brukt om personer som har stor betydning og påvirkning på barnets selvoppfatning. Som regel har barnas foreldre eller foresatte evnen til å utføre en speilende atferd overfor barnet. Det vil si en atferd som utstråler og viser barna hvordan man skal oppføre seg og være. Likevel er det sånn at ikke alle foreldre og foresatte alltid har denne evnen. Årsaken til dette kan være at de for eksempel har psykiske vansker eller har et rusmisbruk. Dette kan føre til at de får vansker med å ta vare på og se barnet, og de speiler en atferd som ikke er bra overfor barnet. Det er denne forklaringen Olsen & Traavik (2010) legger vekt på når de omtaler begrepet signifikante andre.

Det at et barn som har det vanskelig hjemme har muligheten til å ha en signifikant annen, kan være en viktig beskyttelsesfaktor. Alle barn trenger gode og støttende relasjoner. De trenger noen som kan fortelle dem hva som forventes av dem, og noen som kan sette grenser for dem. Barn trenger en så forutsigbar hverdag som mulig (Olsen & Traavik, 2010). Dette er noe vi tenker kan være avgjørende for om et barn kan utvikle gode relasjoner og resiliens, eller ikke.

3.8.2 Hvem kan være barnets signifikante andre?

Det er mange som kan være et barns signifikante andre. Olsen & Traavik (2010) hevder blant annet at slektninger, eller en av barnets foreldre kan fungere som en signifikant annen. Hvis for eksempel far utsetter barnet for vold, kan fortsatt moren være den viktigste omsorgspersonen barnet har og dermed være en signifikant annen overfor barnet. Hvis både mor og far har psykiske vansker vil deres kapasitet til å ta seg av barnet være dårlig. Da kan det være at barnet for eksempel har besteforeldre eller tanter og onkler som kan fungere som barnets nærmeste omsorgsperson. Trenere, lærere og venner er andre eksempler på personer

som også kan fungere som signifikante andre. Dette er personer som kan ha en stor betydning for barnets utvikling. Disse personene kan ifølge Olsen & Traavik (2010) være med på å tilrettelegge for en tilknytning som barnet opplever som trygg. De kan også være med på å legge til rette for relasjoner som er gode for barnet og være en god hjelp under barnets utvikling av mestringserfaringer og selvoppfatning.

Dersom et barn opplever mange gode mestringserfaringer vil også selvtillit og selvfølelse bli større. Barn som blir behandlet med respekt vil få en bedre forståelse av hvordan de selv skal behandle andre (Olsen & Traavik 2010).

3.8.3 Skolen som den signifikante andre

Som lærer og ansatt i skolen er man en viktig del av et barns liv. Kanskje er man barnets signifikante andre? Barna tilbringer mye av sin tid på skolen og det er derfor viktig at man er en tydelig voksenperson overfor barna. Dette er noe Luthar (2006) også har meninger om. Han hevder at en god relasjon mellom lærer og elev kan ha stor betydning for barnets atferd og sosiale kompetanse. Videre mener Luthar (2006) at et skolemiljø som er forutsigbart for barnet kan virke beskyttende. Spesielt for barn som har en vanskelig oppvekst med utrygge voksenpersoner. Som lærer må man vise at man ser barnet og man bør sørge for at barnet føler seg anerkjent. Man bør bli godt kjent med elevene sine. Da vil man få en bedre kjennskap til hva barnet interesserer seg for og barnets sterke sider. Hvis man er klar over disse tingene blir det lettere å gi barnet ulike mestringserfaringer, og man får muligheten til å bygge på de tingene eleven kan. Gjennom ros og bekræftelser vil også barna føle seg sett.

Som vi ser kan signifikante andre ha en stor betydning i et barns liv. Disse personene kan ha en så stor betydning at de kan være avgjørende om et barn klarer seg bra i livet eller ikke. Dette er det viktig å tenke på som lærer. Kanskje er man den viktigste voksenpersonen i et barns liv, og den personen som kan hjelpe dem igjennom en vanskelig periode.

Kapittel 4

4.0 Analyse

I denne delen av oppgaven ønsker vi å belyse våre funn ved å analysere vårt datamateriale. Hensikt ved å gjennomføre dette studiet er å finne ut hva skolen kan lære av voksne personer som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner som barn. Da vi analyserte vårt materiale fant vi seks viktige hovedfunn. Dette er funn vi mener er med på å belyse vår problemstilling på en god og relevant måte. Hovedfunnene vi har kommet frem til er

- 1. Viktigheten av å ha signifikante andre*
- 2. Skolen bør gi ut relevant informasjon og gjennomføre undervisning i forhold til vold*
- 3. Skolen og lærerne bør være flinke til å kommunisere med barnet*
- 4. Være en trygg voksenperson*
- 5. Gjøre grundig undersøkelser hvis man har mistanke om noe alvorlig*
- 6. Se hele barnet*

For å komme frem til disse hovedfunnene laget vi fem forskjellige analyseskjemaer. Et analyseskjema til hvert av intervjuene vi gjennomførte. For å kunne lage disse analyseskjemaene fant vi først frem til fire kategorier vi ønsket å analysere ut i fra. Kategoriene vi kom frem til var: viktige voksenpersoner, lærdom, reaksjon og resiliens. Disse kategoriene kom vi frem til ved å se gjennom transkriberingene våre og finne frem til de kategoriene flest av våre informanter snakket om. Vi måtte også passe på at det var kategorier som var relevante i forhold til vår problemstilling. Da vi hadde funnet frem til disse kategoriene fargekodet vi alle transkriberingene. Dette gjorde vi for at det skulle bli lettere for oss å sette det informantene sa inn i et skjema. Da ble det også lettere for oss å sile ut informasjon som ikke var relevant i forhold til vår problemstilling. Da vi var ferdig med å fargekode materialet satt vi alt inn i analyseskjema.

Under viser vi et eksempel på hvordan vårt analyseskjema kunne se ut.

Tabell 1: Eksempel på analyseskjema

Informanter	Viktige voksenpersoner	Lærdom	Reaksjon	Resiliens
Informant to	Jeg hadde jo et par venninner på ungdomsskolen for eksempel. Emm, jeg synes jo veldig synd på dem i ettertid.	Jeg hadde jo aldri hørt om barnevernet så, hadde jeg visst at fosterhjem var et reelt alternativ så hadde jeg jo heller bedt om det.	Emm, hun kjeftet veldig også kunne av og til komme med trusler, men ikke som ble til noe men som jeg gikk å var mye redd for.	

For å få en enda bedre oversikt over datamaterialet laget vi oss begrepskjemaer. Vi laget et begrepskjema til hver av hovedkategoriene i analyseskjema. For å lage disse skjemaene tok vi i bruk analyseskjemaene vi hadde laget. Vi leste av analyseskjema og fant ut hvilke begrep informantene våre brukte når de snakket om for eksempel hovedkategorien «lærdom». Da vi hadde funnet frem til alle begrepene de brukte for å omtale disse kategoriene fant vi et samlebegrep, for deretter å lage våre egne samlebegrep om de begrepene de tok i bruk. For eksempel fortalte de at det var viktig å ta opp temaet vold. Her laget vi vårt eget samlebegrep som ble informasjon. Dette gjorde vi for å få mer orden og systematisere hvilke uttalelser som gikk på det samme teamet.

Under viser vi hvordan et begrepskjema kunne se ut.

Tabell 2: Eksempel på begrepskjema

Lærdom

Informanter	Deres begrep	Samlebegrep	Vårt samlebegrep
Informant fire	Dype spørsmål	Åpne Spørsmål	Åpne spørsmål
Informant fire	Lyttende voksenperson	Lyttende voksenperson	Trygg voksenperson
Informant fire	Opplysninger	Informasjon	Informasjon
Informant fire	Ikke snakket om	Informasjon	Informasjon
Informant fire	Hvor går grensen?	Informasjon	Informasjon
Informant fire	Kan ikke ses		
Informant fire	Ta opp tema	Informasjon	Informasjon
Informant fire	Ta opp tema	Informasjon	Informasjon
Informant fire	Var ikke så ille	Ikke tatt på alvor	Ikke tatt på alvor

Da vi skulle komme frem til våre hovedfunn var det disse skjemaene vi tok i bruk. Vi gikk inn i skjemaene og hentet ut de samlebegrepene vi så at gikk igjen flest ganger. Det var disse samlebegrepene som ble våre hovedfunn.

For å få en best mulig oversikt når vi presenterer vårt datamateriale innleder vi hvert underkapittel med et hovedfunn. Vi ønsker i denne delen av oppgaven å belyse våre informanternes tanker, erfaringer og refleksjoner rundt vår problemstilling, og det vil derfor være informantenes stemme som kommer til syne. For å få en fin sammenheng i vår oppgave knytter vi også teori fra vår teoridel opp mot det informantene sier. Det første hovedfunnet vi ønsker å presentere i denne delen av oppgaven er viktigheten av det å ha signifikante andre.

4.1 Viktigheten av å ha signifikante andre

Barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner kan føle at foreldrene deres ikke oppfører seg som trygge voksenpersoner. De kan oppleve at de speiler en atferd som ikke viser hvordan barnet burde være og oppføre seg. Dette kan være en stor risikofaktor for barnet, og kan føre til at barnet får vansker som liten, men også senere i livet (Bekkhus, 2012).

Alle barn trenger gode og støttende relasjoner. De trenger ifølge Olsen & Traavik (2010) noen som kan fortelle dem hva som forventes av dem, og noen som kan sette grenser for dem. Barn trenger en så forutsigbar hverdag som mulig, og de trenger noen de kan snakke med. De trenger signifikante andre. Dette er et begrep som ofte blir tatt i bruk når det er snakk om personer som har en stor betydning for et barns utvikling, og om personer som har stor betydning og påvirkning på barnets selvoppfatning (Olsen & Traavik, 2010). Skolen kan være en viktig arena når kommer til det å være en signifikant andre. Barnet kan ifølge Befring (2012) oppleve at læreren er den eneste voksenpersonen det kan støtte seg til og åpne seg for. Dette er noe to av våre informanter også legger vekt på når de intervjues. Den ene informanten forteller blant annet hvor viktig det var å føle at læreren var snill og omsorgsfull:

Eg hadde den beste læreren på videregående som var veldig grei mot meg og som sa at han hadde meg som favoritt og var veldig sånn som fulgte meg opp og inviterte meg him til seg te jul og sånn...(Informant 3).

Den andre informanten legger vekt på hvor viktig det var at lærerne var nysgjerrige og lurte på hva som foregikk.

Eg hadde to kjempe gode lærere då... en som kontaktlærer og en som var miljøarbeider som fulgte etter mig... og de var liksom... e kalte ho skyggen heheh (ler)... men hu var...de var veldig gode då fordi de liksom...de var så jævlig nyskjerrige liksom...de var onklig sånn «eg lurer på hva som skjer...hva er det som skjer nå, Pippi»? også ble de sånn.. de sa ifrå til mig når de ble oppgitt eller når de ble sånn «nå vet vi ikke hva vi skal gjøre»? du må fortelle oss liksom...(Informant 5)

Informanten presiserer også hvor bra det var at de jobbet så hard for å prøve å få informanten til å komme på skolen selv om lysten ikke var der.

Og de prøvde hele tiden å grave og finne ut av løsninger for å få mig på skolen.. og de hu ene læreren gjorde det var at hu snakka om det i klasserommet... for vi hadde en klasse som...der det var mye forskjellig då...det var noen som var kjempe flinke også var det noen som liksom var helt sprø og sånt.. og hu snakka om det at inni dette klasserommet så er vi 30 forskjellige ungdommer med 30 forskjellige kroppar og 30 forskjellige liv... og de livene gjør at vi gjør forskjellige ting for å overleve... noen blir veldig flinke og stille men noen selvsikade, noen... hu snakka om det i klasserommet slik at det ble veldig trygt og godt å komme på skolen... e visste det at at hvis eg kom for sent så var det helt greit for da visste de andre i klassen at... då hadde eg det vondt...og da møtte de mig veldig godt og eg tror det er sånn..(Informant 5).

Det er ikke bare lærere som kan være signifikante andre. Noen av informantene våre forteller at de opplevde fostermoren sin som den viktigste voksenpersonen i deres liv.

Åsså kom jeg til et hjem der jeg fikk emm, en fostermor da som liksom virkelig på en måte tålte å stå i meg å som ikke bare tålte men som hadde liksom for første gang så fikk jeg snakket om historien min å sånn. (Informant 4).

Videre forteller informanten hvor godt det var å få være hos noen som viste at de brydde seg og som viste kjærlighet og glede.

Jeg følte at når jeg kom i det fosterhjemmet så var det endelig et, jeg fikk endelig en familie, for jeg hadde liksom ingen å, å jeg har liksom egentlig, jeg har ikke noe særlig kontakt med den belongsfamilien min, ikke søstern min en gang. Emm, jeg fikk endelig liksom, jeg fikk endelig en forelder da, jeg fikk endelig en voksen som var glad i meg. Å jeg fikk flere voksne i

livet mitt som liksom, de var bare helt sånn gunnsløst glad i meg. For første gang så var det noen som faktisk sa at de var glad i meg og faktisk mente det. Å viste meg kjærlighet og viste at, at jeg var verdt noe da. (Informant 4).

En av de andre informantene forteller at det ble satt stor pris på at fostermoren kjempet så hardt for å hjelpe vedkommende.

Sånn som hu beredskapsmora hu kjempa vanvittig mykje for meg.. og meg og hu har fortsatt kontakt sjølv om det er mange år sia... ..Til eg flytta ut av instutisjon og fram til eg flytta ut..og vi har fått en kjempe kontakt og hun seier at hun har fått mye igjen for det og... man får mye igjen for det. (Informant 3).

En annen informant forteller at turntreneren og venners familier ble opplevd som trygge og gode voksenpersoner.

Jeg hadde jo turntrenere som forbilder og foreldre... andre foreldre som familier.. som jeg følte som gode trygge voksne rundt meg da.. som var fine og være hos.. ikke sånn at jeg snakka med de om hvordan jeg hadde det hjemme men allikevel så hadde jeg på en måte bra folk rundt meg... som jeg kan se tilbake på som ja kjempe flott at faktisk de var i livet mitt selv om de ikke visste hvordan jeg hadde det på et viss da.. (Informant 1).

Som vi ser har det å ha hatt en signifikant annen hatt en stor betydning på våre informanternes liv. Det at disse personene har stilt opp og vært der for våre informanter har gjort store inntrykk på dem. Kanskje mer enn det de signifikante andre er klar over selv (Olsen & Traavik, 2010).

4.2 Skolene bør gi ut relevant informasjon, og gjennomføre undervisning i forhold til vold

4.2.1 Informer om hva voksne har lov til, og hva de ikke har lov til å gjøre mot barn

Mange barn som lever og vokser opp med vold er ikke nødvendigvis klar over at det er vold de blir utsatt for. Kanskje kjenner de på kroppen at det de utsettes for ikke kjennes greit ut, men likevel vet de ikke at det de utsettes for ikke er lov. Noen av dem opplever dette daglig

og for noen av dem kan det derfor oppleves som normalt. Noen av dem kan til og med tro at de fortjener det de blir utsatt for. De har ikke opplevd noe annet og har derfor ingen kjennskap til hvordan det egentlig skal være.

Her har skolen og lærerne en viktig jobb å gjøre. Skolen er den arenaen hvor barna tilbringer mesteparten av sin tid bortsett fra hjemme. De som utsetter barna sine for vold hjemme vil ikke lære barna sine at dette ikke er lov. Det blir derfor viktig at skolen tar tak i dette temaet, og informerer barna om hva vold er og hvor man kan få hjelp (Heltne & Steinsvåg, 2011b). Da vi spurte informantene våre om hva de tenker skolen bør gjøre dersom de møter på barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner snakket de mye om nettopp dette.

Den ene informanten forteller blant annet at ingen hadde fortalt vedkommende om hva voksne hadde lov til å gjøre mot barn, og hva de ikke hadde lov til å gjøre. Informanten trodde derfor at volden var fortjent.

Det var ingen som hadde forklart kva voksne har lov te og ikkje har lov te...Eg trudde jo eg på nokon måte fortjente det.. eg fekk av foreldra mine så eg opplevde det mer at eg ble lei meg... Men da kom dei bare med at du er deprimert du...ehh også sendte de meg gjennom BUP systemet med en depresjon istedenfor å spørr på en måte...kva er grunnen så man får nøst opp i det.. det trur eg på en måte er det viktigaste...(Informant 3).

En av de andre informantene våre opplevde mye av det samme. Denne informanten hadde heller ikke blitt fortalt hvor grensa går mellom hva som er lov og ikke.

Det skolen kunne ha gjort mye før var å lissom... æ visste ikke at det ikke var lov at...pappa ikke hadde lov til å slå meg på en måte...e visste jo ikke at det ikke hva greit.. e visste jo at medelevene mine å sånn ikke har lov men e visste ikke at pappa ikke hadde lov... så eg skulle ønske at skolen snakka om det i timen..snakka om...eller liksom at barnevernet kom sammen med en god lærer da.. og de fortalte om hva vold og overgrep er.. og hvem som kan gjøre det og det ikke er greit.. for da kunne eg kanskje ha sakt i fra for eg visste jo ikke helt at det ikke var greit... når eg var 6 år gammel visste eg bare at eg var redd... og ikke ville hjem... men eg skulle vist det då at det ikke er greit og det finnes hjelp der ute...(Informant 5).

En av informantene forteller oss hvor viktig vedkommende tror det er å informere barna om nettopp dette.

Det viktigaste for..kofor har ikkje alltid en unge svar på men har man timer kor man kan snakke med øvingslærer om overgrep og vold og at foreldre ikkje har lov til å gjør så eller

folk i nære relasjonar...en annan person vet... så vil eg kanskje skape mulighet for at eg kan gå å fortelja... hvis eg vil informera om det ho seie der hvis hun ha blitt utsatt for noko der så kan en komma å snakka med læraren itterpå...eller en annan voksen... ehh...så blir alt tryggare...det tenkjer eg allerede man kan begynna med rett fra fyrste klasse og helt ned fra barnehågen... Men justera ut i fra alder da...og når det ska vær... (Informant 3).

En av de andre informantene kommenterer også dette, og forteller at slik informasjon kan være med på å skape åpenhet, og at det å informere om vold kan føre til at flere barn ønsker å fortelle om hva de opplever.

Eee, jeg tenker at skolen altså definitivt burde gi informasjon til barn og unge, også små, liksom allerede fra førsteklassen om voksne har lov til å ikke. Å det må gå til hele klassen. Man kan liksom ikke bare velge ut noen for da da jeg hadde aldri blitt valgt ut. Å når man på en måte ser at at det er ting barn gjør eller at man får en diagnose eller om man går til Bupp eller andre andre ting så må man ikke bare tenke at at det går bra, at man får hjelp eller at ungen er syk. (Informant 4).

Flere av informantene våre sa også at de trodde mange lærere unnlot å informere om vold til alle barna i en klasse fordi de trodde de kunne se på barna eller foreldrene deres hvem som ble utsatt for vold og ikke.

Fordi man tenker at man, at det er en veldig sånn misforståelse da at man tenker at man kan se det på de ungene som på en måte er utsatt, og derfor så på en måte tenker jeg at skolen gir heller informasjon fordi de tenker at neimen alle trenger ikke det, vi må heller bli flinkere til å fange opp hvem det er. Jeg tenker det er kjempe kjempe vanskelig for du kan jo ikke vite. Du kan aldri på en måte se om, og det var det som jeg tror gjorde at jeg gikk så mange år på skolen uten at noen voksne på en måte skjønnte det fordi de kunne jo ikke se det på min fasade eller foreldrene mine sin fasade, selv om liksom ikke alltid jeg hadde det så bra å sånn. (Informant 4).

Som vi ser er det viktig at skolen gir barn og unge informasjon om hva vold er, og hvor man kan få tak i hjelp hvis man selv blir utsatt for vold eller om man kjenner noen andre som blir utsatt. De trenger å bli informert om at dette ikke er lov, og at det er hjelp å få.

4.2.2 Informer om at vold finnes i ulike former og alvorlighetsgrader

Vold finnes i mange ulike former og i mange ulike alvorlighetsgrader (Lillevik, 2016). Dette er det viktig å informere om. En av våre informanter opplevde følelsen av at volden som ble opplevd ikke var alvorlig nok til å fortelle noe om.

Sånn som den gangen hvor en lærer spurte: Er det noen som slår deg hjemme? Og det var det jo ikke, og etter det har jeg liksom tenkt at jeg skulle ønske jeg ble slått for da har jeg noe å si fra om. (Informant 2).

Videre forteller informanten at det er viktig å informere om at det ikke er volden i seg selv som avgjør hvor alvorlig den er. Det er hvordan du opplever den som er avgjørende.

...Og jeg har jo vært med barnevernet på en skole et par ganger og snakket om de her tingene og jeg merker at selv om jeg har ganske sånne milde erfaringer så er det veldig effektiv å snakke til klassen om det, fordi at sånn som de som er som meg da, å tenker at dette er ikke alvorlig nok de trenger å høre at det ikke alvorlig tingene i seg selv er, det er hvordan tingene føles for deg, og da hjelper det ikke å komme med tre forskjellige personer som har opplevd grov vold og overgrep. For at da tenker man at nei jeg er jo ikke sånn. Så jeg tenker at det er ganske viktig å ta med noen som har opplevd relativ få ting men at det ødela noe.

(Informant 2).

En av våre informanter forteller at det er viktig å ikke bare fortelle hva vold er, men også snakke med elevene om livet generelt, og at man opplever og gjennomgår ulike ting. Skolen burde fortelle at det faktisk er mange barn som opplever å bli utsatt for vold hjemme.

Eg tror ikke lærare vet betydningen av å lage et trygt klasserom... et klasserom der man..vist de annenhver uke hadde to timar liksom snakka om livet og om alt det vi opplever... om hvorfor vi gjør som vi gjør og at vi opplever forskjellige ting... noen har skilte foreldre, noen opplever å bli slått, noen opplever forskjellige ting... fordi det gjør at det blir en sånn åpenhet i klasserommet...som gjør at det blir trygt. (Informant 5).

4.2.3 Informer barn og unge om at det er mulig å få hjelp

Det er ikke bare viktig å informere barna om hva vold er, og hva voksne har lov til og ikke lov til. Det er også viktig å informere dem om at det er mulig å få hjelp, og hva slags hjelp de

kan få. Mange av disse barna vet ikke at de kan få den nødvendige hjelpen de trenger (Heltne & Steinsvåg, 2011b).

Jeg hadde jo aldri hørt om barnevernet så, hadde jeg visst at fosterhjem var et reelt alternativ så hadde jeg jo heller bedt om det. (Informant 2).

Den ene informanten vår forteller om viktigheten av å gi nettopp denne informasjonen til barna.

Egentlig fra jeg gikk i barnehagen å sånn, så visste jo ikke jeg at det jeg opplevde var eee, at det ikke var greit, jeg visste ikke at det var sånn at det fantes et barnevern eller at det fantes et system som kunne hjelpe meg, å jeg visste ikke for eksempel at jeg måtte tåle det, eller jeg bare måtte bli voksen for jeg tenkte jo fra jeg var ganske liten hvertfall fra jeg var seks år husker jeg da, at jeg tenkte at eee, liksom at det kom til å slu..., at det kom til å ta slutt den dagen jeg ble atten for da var jeg voksen å da kunne jeg flytte ut. Fordi hvordan skal liksom et barn på fem- seks år da vite, eller, til og med liksom når jeg var femten år hvordan skal jeg vite at det finns en utvei når ingen liksom opplyser om det da. Åsså er det ikke sånn at ikke skolen opplyser om mange ting, men det kommer jo brannvesen å politi inn å de, altså når jeg var liten så var det veldig aktuelt om den lommemannen ikke sant. Eeee, men det var ingen som sa liksom sånn, hva skjer egentlig hvis det er, eeee, moren din, faren din, onkelen din, tennislæreren din liksom på en måte. (Informant 4).

Som vi ser har informanten vår mange tanker rundt hvor viktig det er å gi ut informasjon rundt tema vold til elevene på skolen. En av de andre informantene våre sier også noe om at det er viktig å informere barna om hva de skal gjøre dersom de opplever at venner blir utsatt for vold.

Og fortelle om hva man skal gjøre om man har noen venner som opplever det. Fordi at det er, det er så mange som vet. (Informant 2).

Informantene våre legger mye vekt på viktigheten av det å gi ut informasjon til barn. De forteller også at denne informasjonen kan være med på å hjelpe mange barn ut av vanskelige situasjoner. Som vi ser er det viktig at skolene informerer om hva voksne har lov til å gjøre mot barn og hva de ikke har lov til å gjøre. Man bør også informere om at det finnes ulike

former og alvorlighetsgrader av vold, men også hvordan type hjelp det er mulig å få (Heltne & Steinsvåg, 2011b).

4.3 Skolen og lærerne bør være flinke til å kommunisere med barnet

Når det gjelder det å avdekke vold er det viktig at læreren har gode

kommunikasjonsferdigheter og er observant i møte med barn (Olsen & Traavik, 2010).

Barn som blir utsatt for vold kan ha problemer med å åpne seg opp for andre å fortelle hva de opplever. Det blir derfor viktig at man klarer å kommunisere godt med barn og klarer å vise forståelse overfor dem. I noen tilfeller er det også barna selv som må ta tak i ting å melde fra til barnevernet. Det er disse barna som vil være i stand til å fortelle hva de blir utsatt for, om ingen andre gjør det for dem.

Det er av stor betydning at barn blir involvert når det er mistanke om vold. Dersom disse barna blir involvert, er det også større sjanse for at de føler at de har tilhørighet og blir ivaretatt (Olsen & Traavik, 2010).

En av våre informanter ble aldri involvert i arbeidet som ble gjort rundt den volden som ble opplevd.

Det er aldri noen som har tatt opp noen ting med meg og skolen har aldri vært involvert.

(Informant 1).

Noen av informantene forteller at de opplevde det samme. De sier at de skulle ønske de hadde blitt mer involvert i saken, og at de skulle ønske noen hadde kommet og snakket med og spurt dem om hva de opplever.

Også er det jo, de skulle snakket med meg. Og det hjelper ikke å bare snakke med de voksne når de voksne ikke vet. (Informant 2).

De kunne på en måte ikke ta forgitt at det går bra når de ikke samarbeida tett nok med meg da. (Informant 4).

Informanten nedenfor snakker om viktigheten av å ikke anta ting men heller snakke med barnet. Det er barnet som sitter med mye informasjon rundt det de opplever.

Så, ja, de visste ikke da, de bare antok veldig veldig mye da. Uten å egentlig snakke med meg også har de sikkert tenkt at siden jeg var åtte år så var det, så kunne de ikke snakke med meg, at det var for belastende for meg, men jeg skulle jo gjerne ønske de gjorde det, fordi det er jeg som satt på den fasiten, det er jeg som visste hvordan de var og hvordan, de skulle snakket mye mer med meg før de liksom gjorde noe. (Informant 4).

I et av våre intervjuer blir det også fortalt hvor viktig informanten synes det er at barna blir snakket med før det blir satt inn tiltak.

De må bli mye flinkere til å samarbeide tettere med de elevene de har å snakke med de før de bare begynner å handle. (Informant 4).

En av de andre informantene legger også vekt på hvorfor nettopp dette er så viktig. Denne informanten opplevde at det ble satt inn tiltak for tidlig, og uten at informanten ble nok involvert.

Og de de voksne gjorde da var å ringe barnevernet og barnevernet ringte til pappa... og jeg sa ikke vold...jeg sa pappa var sint... ehh.. og da gjorde de en veldig stor feil fordi at da skulle eg gå hjem også visste pappa at jeg hadde fortalt og da fikk han meg til å endre historien og da endre eg historien til at det var bare dårlig vær og jeg ville ikke gå alene...så det var den fyrste feilen då... og de gjorde då at tøj liksom... æ lukka meg då...mista mye tillit til voksne... følte at de ville meg vondt...ehhh... men så vokste eg videre opp då og hadde fortsatt like vondt inni meg då.. volden fortsatt jo... (Informant 4).

Som vi ser er det viktig å kommunisere med barna. De kjenner på kroppen hva de blir utsatt for, og de burde få lov til å kjenne på hva de ønsker å gjøre videre og i hvilket tempo. Dersom de voksne åpner opp for at disse barna skal kunne fortelle om det og stiller de riktige spørsmålene, så vil det være større sjanse for at de faktisk forteller.

Emm, å da sa hun liksom sånn, hun begynte å spørre meg rett ut om faren min da. Som hun liksom opplevde var veldig rar. Og spurte rett ut om hvordan dem var og hvordan ting var hjemme ikke sant, og da fortalte jeg liksom for første gang, på liksom, sju år, eeee, til noen. (Informant 4).

Hvordan vi ordlegger oss når vi kommuniserer med barn er viktig å tenke på. En av våre informanter opplevde at den kommunikasjonen som ble gjort foregikk på feil måte. Læreren som snakket med informanten og som prøvde å finne ut av hvorfor informanten oppførte seg på en krevende måte kom bare med antakelser. Dette er noe vår informant fraråder lærere å gjøre.

Jeg hadde en kontaktlærer som begynte sånn: Jaaa, nå går du i tiende klasse å ja, du vet jenter begynner å slite med sånn prestasjonspress. Jeg tenkte bare sånn fock off, du er så jævli dum, jeg bare mistet så jævli respekt da sånn bare hvor idiot går det ann å være, tror du jeg sss. tror du jeg har det så vondt fordi jeg liksom stresser litt på skolen liksom, å jeg bare sånn du skjønner ingen ting liksom. (Informant 4).

Det er ikke bare hvordan vi ordlegger oss vi bør tenke på når vi kommuniserer med et barn. Kroppsspråket vårt har stor betydning for den kommunikasjonen vi fører. Det er derfor viktig at det kroppsspråket vi viser samsvarer med det vi sier.

Jo en annen ting også er at de burde reagert når jeg fortalte om ting. Jeg tror at man, alt for mange yrkesgrupper i Norge lærer det at når noen forteller noe som er veldig veldig vondt eller alvorlig at man skal sitte å være liksom rolig å liksom, liksom ikke, ikke vise så mye ansiktsuttrykk å, å ikke si så mye eller, ikke belaste da. Å jeg tenker at er det noe som har vært belastning i mitt er når jeg har prøvd å fortelle voksne at jeg har hatt det veldig vondt åingen har liksom på en måte blitt sinte eller slått i bordet eller sagt sånn, fy faen sånn skulle du aldri hatt det fordi da, altså, hvordan skal jeg på en skjønn at det jeg har opplevd ikke er greit hvis ingen liksom tydelig viser det. Å, assa kommunikasjon er åtti prosent kroppsspråk, og for barn har det veldig veldig mye å si. Hvis det du kommuniserer ikke henger sammen med liksom kroppsspråket så har det på en måte ingen betydning. Eeee, så tenker det er noe av det viktigste man er nødt til å lære, at når noen forteller om noe vondt så er man nødt til å reagere for hvis ikke så tror man ikke at det er så, så ille da. (Informant 4).

Informantene våre synes det er viktig at barn som opplever vold blir kommunisert med. Det er disse barna som sitter med informasjon rundt det de opplever, og det er disse barna som lever med det. Derfor burde man informere og kommunisere med barna hele tiden når det arbeides rundt en bekymring. Dette kan få barnet til å føle en trygghet. Som skole er det viktig å arbeide for nettopp dette (Opplæringslova, 2018, §15-3). Det er også viktig å tenke på

hvordan man kommuniserer med barnet. Det vil si hvordan man ordlegger seg, og hvilket kroppsspråk man bruker i møte med barn.

4.4 Læreren som en trygg voksenperson

Det at skolen, og spesielt kontaktlærer, oppleves som en trygg og stabil voksenperson for sine elever er svært viktig for å skape gode og vedvarende relasjoner. Hvis barn opplever vold i nære relasjoner er det viktig at de føler at de har en de kan snakke med og stole på når de har det vanskelig. Skolen kan være en beskyttende faktor for elever som opplever vold i nære relasjoner. Dersom man er en god klasseleder kan man bli en trygg person som elevene kan forholde seg til. Gode klasseledere skaper et godt klasse- og læringsmiljø hvor elevene og læreren har et godt forhold til hverandre og det er gode relasjoner. Dette ser vi også at Overland (2007) legger vekt på i teoridelen vår.

Flere av informantene sier det er viktig å føle at man har noen man kan gå til og snakke med på skolen hvis de har det vondt eller vanskelig hjemme. Begge informantene nedenfor trekker spesielt fram viktigheten av å forstå barns ulike reaksjoner.

Takke lang tid for et barn å fortelle hvis det møter en voksen som er trygg og varm og liksom ser at det det barnet på en måte prøver å uttrykke handler om noe vondt. (Informant 4).

Det å bli sett og hørt er viktig ifølge informanten nedenfor.

E trengte å stole på en voksen ... og for at e skulle stole på en voksen så trengte den voksne først og fremst å skjønne at e gjør ting fordi at det handla om noe inni her ... og eg trengte å vite at vold ikke hva greit... (Informant 5).

Den ene informantene nevner også at det er noen verdier og holdninger en lærer bør ha slik at man lettere kan fremstå som en trygg voksenperson for barn.

Man bør... noen bør være veldig god da... først og fremst bør man ha noen gode værdier inni seg liksom som varm og snill og smilende og god da... også må man liksom si til barna hele tiden hva det handler om...ikke anklagene eller noe sånt men bare fordi du undrer deg liksom...hva er det det handler om? Hva er det som skjer inni deg som gjør at du opplever

dette eller gjør dette lissom fordi at... den ungen må skjønne at du skjønner at dette handler om noe inni her... (Informant 5).

Det er av stor betydning hvis man har en lærer som kan by på seg selv, og klarer å skape gode relasjoner med alle sine elever. Barn tilbringer mye av sin tid på skolen, og det er derfor viktig at man er en tydelig voksenperson og klarer å skape gode og trygge relasjoner. Dette kan igjen påvirke deres atferd overfor andre mennesker de møter i sin hverdag (Luthar, 2006). Dette påpeker også en av våre informanter.

Lærere må være litt mer åpne om seg selv, om hvem de er, å hva de liker å gjøre å sånne ting. Hu ene inviterte oss hjem liksom, åsså bare eeee, de derre ungene som gjorde mest shitt da. Hu inviterte hjem også hadde vi en pizzakveld liksom og det var kjempe koselig, og det gjorde at vi fikk lyst til å gå på skolen for det ble en trygg plass å være. (Informant 5).

Videre forteller også informantene viktigheten av å ha et godt og åpent klassemiljø hvor det oppleves som trygt å ta opp og diskutere ting.

Eg tror ikke lærere vet betydningen av å lage et trygt klasserom... et klasserom der man..vist de annenhver uke hadde to timar liksom snakka om livet og om alt det vi opplever... noen har skilte foreldre, noen opplever å bli slått, noen opplever forskjellige ting... fordi det gjør at det blir en sånn åpenhet i klasserommet...som gjør at det blir trygt... (Informant 5).

Videre forteller de at det å ha lærere som fremstår som trygge personer, og det å ha et sted hvor man kan bli hørt og sett er av stor betydning for barn som opplever vold i nære relasjoner. Dette kan man overføre til skolen som en signifikant andre for barnet. Skolen kan ha stor betydning for et barns utvikling og selvoppfatning og kan være med på å fremme dette hos barnet (Olsen & Traavik, 2010).

Det viktigaste ting å huska på i forhold til skulen er at skulen er jo den som faktisk tar seg hånd om alle barna i landet og det er den beste arenaen til å finna elevar som slitar, men då må ein gjør ein grundig og god jobb. (Informant 3).

Vi har i denne delen tatt for oss viktigheten av at læreren klarer å skape et god og trygt læringsmiljø, samt at læreren klarer å bygge relasjoner med alle sine elever, også de som har

det vanskelig og som kan oppleve vold i nære relasjoner. Et skolemiljø som er forutsigbart og god på å skape relasjoner for barnet kan virke beskyttende. Spesielt for barn som har en vanskelig oppvekst med utrygge voksenpersoner. Som lærer er det lurt å vise at man ser barnet, og man bør sørge for at barnet føler seg anerkjent (Luthar, 2006).

4.4.1 Skolen og lærerne må ha en avvende holdning i forhold til barn som lever med vold i nære relasjoner

Flere av informantene påpeker viktigheten av å ha en god relasjon med sin lærer, samtidig som man burde ha en avvende holdning i forhold til det å melde fra til foreldre eller andre instanser.

... man bør undre seg mye mer å spørre, spørre etter det å at, at man ikke byrde bare ringe rett hjem når dumme ting skjer fordi at, altså det, det har straffet seg så sinnsykt liksom skolen har sørga for at jeg har fått bank liksom for de har ringt fordi jeg har hatt det vondt fordi jeg har kommet hjem på skolen, opplevd noe som ikke er greit også ringer de hjem fordi jeg reagerer på det. (Informant 4).

Flere av våre informanter påpeker også at mange barn og unge kan miste tilliten til læreren sin dersom det ringes hjem til foreldrene, før de har snakket med barnet. Tiltro kan være en viktig forebyggende faktor for at barn ikke skal utvikle seg i feil retning og miste tillit til voksne rundt seg. Barn er avhengig av å ha noen de kan snakke med og som de kan støtte seg til. De trenger noen som kan gi råd og veiledning, men som også lytter til det de har å si (Befring, 2012).

Ja, at det som på en måte gjør at skolen mister mest ungdom, det er at man ringer hjem. Fordi det er en sånn praksis der man, eller e vet ikke om dere har det, men mange har en sånn praksis at med en gang ungen gjør noe dumt så ringer du hjem. Å det e helt forferdelig. Fordi at det e der de første ungene mister tilliten til voksne. Det e når de skjønner at voksne ringer hjem til foreldre. For man kan aldri vite.. om foreldrene på andre siden e gode, å man kan ikke vite om voksne er gode selv om de er advokater eller om de jobber med olje eller hva det skulle være da så vet man aldri. Å man e nødt til å ha en prat, eller begynne å ha en praksis i skolen der man på en måte avtaler med ungen hva som skal skje da. (Informant 5).

Flere av informantene er enige om at man må ta det med ro og snakke med eleven når man har mistanke om at noen opplever vold i nære relasjoner. De mener også at man må snakke med eleven flere ganger og få dem til å forstå lærerens bekymring, men også fortelle dem hvordan man ønsker å gå fram med en slik bekymring. Barnet bør vite hva som skjer før, underveis og etter en slik bekymring blir sendt. Tettere samarbeid mellom barn og voksne i slike situasjoner kan være nøkkelen til å lykkes. Et barn tilbringer store deler av sin hverdag på skolen. Skolen er derfor den arenaen som har størst mulighet til å få øye på de barna som ikke har det bra og sette inn hjelpende tiltak rundt dem. Dette burde som sagt skje i samarbeid og kommunikasjon med barnet (Befring, 2012).

De må bli mye flinkere til å samarbeide tettere med de elevene de har å snakke med de før de bare begynner å handle. (Informant 4).

Informantene mener altså at det er viktig å ha is i magen ved en bekymring, og snakke med eleven før man går videre med denne bekymringen. Dersom det foreligger en mistanke om vold mener mange av informantene at barnet må snakkes grundig med før man melder ifra videre.

Jeg tenker bare at man må alltid huske å spørre bak den... De ordene da. Å ikke, og at ikke skolen lett kan ha panikk da. Hvis en unge forteller en setning så løper man veldig fort til noen andre å tenker at noe må gjøres. Å det der er veldig en sånn bjørnetjeneste, fordi det er litt sånn alt for mange historier om at en elev forteller noe til en lærer også ringes det til barnevernet også på en måte blir det ikke gjort kloke ting da. (Informant 4).

Det er viktig å ha barnets beste i tankene når man har en bekymring. Det å kommunisere hele veien fra man har en bekymring, til hvordan ting tas videre er viktig for å skape en åpenhet og en tillit mellom barnet og den voksne. Man burde være på barnets lag som informantene nedenfor nevner.

Ja, og liksom være på barnets lag tenker jeg. Å, å på ekte. Man må ha is i magen når noen forteller, å ta det på alvor, men man må også ta det på alvor når et barn sier at det haster. For sier et barn at det haster, da, da har det hastet alt for lenge liksom. Fordi at det er noe som sitter å på en måte tåler så er det barn. (Informant 4).

Informantene vektlegger også viktigheten av å prate åpent, men også se an farenivået når det foreligger grunn til å tro at et barn opplever vold i nære relasjoner. All vold må tas tak i med en gang, men noen ganger handler det om å justere hastigheten etter elevens behov. Dette er med på å skape trygghet og tillit til den voksne (Befring, 2012).

Ikkje kan melde fra med ein gong heller...men heller...spørre litt eleven..ehhh..kunne melde frå på en klok måte når man skal melde nokon ting...ehhh...for eg tenkjer jo det at det e jo tross alt eleven som bur og e oppe i helvete...ehh det å...eleven må på noken måte få lov te å justere det tempo litt sjølv..for det e jo mange som tenkjer at nå vet me noa, så nå må vi på en måte aksjonere ut i fra det. (Informant 5).

Mange av informantene påpeker altså viktigheten av å ikke gå for fort frem, men heller ha eleven på laget når man skal sette i gang en prosess rundt en bekymring.

Det var på flere ting då..men eg merker det skjedde litt for fort... og det å gå ut å.. la eleven styra litt...då må man jo tenkje litt på kvem det haster for...haster det for læraron eller haster det for eleven...? For eleven har levd i detta hela livet og då tror eg ikkje at... det har lite...da hvis eleven ønskjer å venta litt dei to vekene..for då får man forberede seg og tenke litt...man må jo se an saken og farenivå og... (Informant 5).

I denne delen av analysen har vi sett på hva våre informanter tenker om viktigheten av å ha en lærer som er omsorgsfull og trygg slik at det kan være lettere å åpne seg opp hvis barnet har det vanskelig hjemme (Olsen & Traavik, 2010). Det å ha en avventende holdning når man har mistanke om at et barn opplever vold i nære relasjoner er også viktig for at barnet skal få opparbeide tillit. Det er viktig at man kommuniserer med barnet om hvordan man skal ta ting videre hele veien i bekymringsprosessen.

4.5 Viktigheten av å undersøke nøye før man går videre med en bekymring

I avsnittet ovenfor kom vi inn på viktigheten av å være avventende i forhold til det å ha en bekymring og ha barnet med seg hele tiden i denne prosessen. I denne delen skal vi gå litt videre å se på hva informantene mener er viktig når man skal undersøke om et barn opplever vold i nære relasjoner.

Noen av informantene mener at lærerne ikke så dem eller undersøkte hvorfor de utagerte eller innagerte. Noen av dem sa også at de hadde gode karakterer, venner og gjorde det de fikk beskjed om. Derfor kunne man ikke se på dem at de hadde det vondt.

Andre informanter igjen mente at de gav uttrykk for at de trengte hjelp, men ikke fikk.

Det er viktig at skolen klarer å fange opp disse barna.

Olsen & Traavik (2010) nevnte tidligere under teoridelen at det er noen tegn man kan se etter for å finne disse barna. Dette kan være tegn som for eksempel innagering, utagering, konsentrasjonsvansker, eller det at barnet ikke har med seg matpakke. Ved siden å se etter disse tingene burde man snakke med alle elevene sine. Noen elever, også noen av våre informanter, viser ikke på utsiden at de har det vondt. Det blir derfor lærerens jobb å skape gode relasjoner og tillit med alle sine elever slik at man lettere kan avdekke ting. Det er viktig at alle elevene i en klasse, både de som strever og de som ikke strever føler seg «sett» av læreren sin. Man kan aldri helt sikkert vite hva som ligger og «ulmer» under overflaten.

Jeg tenker for å avdekke ting så må man være bevisst... for du aner ikke hvordan sånne ting kommer til uttrykk for ofte kommer det ikke til uttrykk heller...så jeg tenker direkte spørsmål...Tørre og være litt tøff også.. det er bedre at man.. asså spør engang for mye enn engang for lite rett og slett... jeg tenker det er.. ja man vet jo liksom aldri hva folk tåler å stå igjennom i livet. Noen er mer sårbare enn andre og... (Informant 1).

Eg opplevde det at læreran såg jo at eg skilte meg veldig ut...at eg sleit med ulike ting...men det var ingen som spurte meg om kofor..så da kom ein ikkje te bønn... (Informant 3).

Informanten nedenfor sier at det er viktig at skolene blir flinkere til å fange opp de elevene som opplever vold i nære relasjoner, men at det ikke alltid er så lett å se på en person at de har det vanskelig. Man må ikke bli lurt av fasader, men heller undersøker nøye og kommuniserer med det barnet man har en bekymring rundt.

Fordi man tenker at man, at det er en veldig sånn misforståelse da at man tenker at man kan se det på de ungene som på en måte er utsatt, og derfor så på en måte tenker jeg at skolen gir heller informasjon fordi de tenker at neimen alle trenger ikke det, vi må heller bli flinkere til å fange opp hvem det er. Jeg tenker det er kjempe kjempe vanskelig for du kan jo ikke vite. Du kan aldri på en måte se om, og det var det som jeg tror gjorde at jeg gikk så mange år på skolen uten at noen voksne på en måte skjønnte det fordi de kunne jo ikke se det på min fasade

eller foreldrene mine sin fasade, selv om liksom ikke alltid jeg hadde det så bra å sånn.

(Informant 4).

Mange av informantene nevnte at lærerne måtte bli flinkere til å spørre de riktige spørsmålene, gjerne åpne spørsmål over flere ganger, slik at elevene føler at de blir tatt på alvor.

Så spør litt kofor eleven trur at han ha de vanskelig og litt meir grava då... og finna gode spørsmål... (Informant 3).

Det å gå i dybden på et problem og spørre dype spørsmål kan gjøre det lettere for barnet å åpne seg. Det å ha en god relasjon med læreren sin kan også hjelpe barnet med nettopp dette. Dette legger også Olsen & Traavik (2010) vekt på. Barn trenger å snakke om hvordan de har det, ellers kan problemene bli verre og man kan føle seg alene og isolert. Barn trenger hjelp av trygge voksne til å snakke om de tingene som er vanskelig.

Det var liksom ikke, jeg opplever ikke at på skolen at de spør veldig dype spørsmål, som går liksom sånn bak at hvordan skal jeg på en måte få den, fååå, få sagt det til en voksen at jeg egentlig har det ganske vondt inni meg når ikke jeg en gang vet at den voksne på en måte ser eller skjønner, at det handler ikke om at jeg er slem, men at jeg har vondt da, at det bare er et uttrykk for det. (Informant 4).

Lærerne må også ifølge vår informant bli flinkere til å forstå at barn kan uttrykke seg på mange måter når de har det vondt, men at det er lærerens jobb og fange opp dette og komme til bunns i det. Man må følge sine instinkter og samtidig være bevisst ulike måter å uttrykke seg på når et barn kan ha det vondt. Man må altså ta tak i disse barna og finne årsaken til hvorfor ting er som det er (Olsen & Traavik, 2010).

Og at de ikke skjønnte at liksom når en unge gjør så drastiske ting... e var liten lissom...at de ikke skjønnte at det handla om noe... og at de måtte finne ut hva er det som skjer inni denne lille jenta som gjør at hu gjør sånn... (Informant 5).

En av de andre informantene nevner også viktigheten av å ikke anta at andre kulturer gjør ting på andre måter. De bør heller være flinkere til å undersøke og snakke med barnet hvis det er

mistanke om vold i nære relasjoner (Olsen & Traavik, 2010). Man bør hele tiden ha barnet med seg når man begynner å undersøke, uansett hvilken bakgrunn, kultur, trosretning eller kjønn han eller hun måtte ha.

Også tror jeg også voksne bare antok at siden jeg ikke var født i Norge så var det liksom oppdragervold å da er det ikke så ille. Eller at den oppdrager volden bare er liksom sånn det er ikke noe sånn harde slag eller noen ting ikke sant. Så, ja, de visste ikke da, de bare antok veldig veldig mye da. Uten å egentlig snakke med meg også har de sikkert tenkt at siden jeg var åtte år så var det, så kunne de ikke snakke med meg, at det var for belastende for meg, men jeg skulle jo gjerne ønske de gjorde det, fordi det er jeg som satt på den fasiten, det er jeg som visste hvordan de var og hvordan, de skulle snakket mye mer med meg før de liksom gjorde noe (Informant 4).

I dette avsnittet har vi sett intervjuobjektene syn på viktigheten av å undersøke nøye før man går videre med en bekymring, og hele tiden ha med deg barnets beste. Mange av informantene nevner at det å snakke med barnet hele veien kan gjøre denne prosessen litt lettere. Man må også være klar over at barn reagerer ulikt på ting de opplever, og som lærer blir det viktig å se etter og kjenne disse ulike uttrykksformene (Olsen & Traavik, 2010). De som arbeider som lærere bør jobbe mer med det å se hvordan elevene har det og gjøre tiltak med engang, istedenfor å vente å se om det utvikler seg noe mer (Raundalen & Schulz, 2008).

4.6 Se «hele» barnet (både utsiden og innsiden)

Det er viktig å tenke på at alle handlinger man gjør, burde gjøres for barnets beste.

Informantene våre legger mye vekt på at barn trenger å føle at de blir tatt på alvor, og de trenger å føle at de betyr noe. Deres mening og trivsel må være viktig for læreren. Barn som opplever vold i nære relasjoner trenger at de voksne rundt dem kan støtte dem, og at de får den hjelpen de behøver. Derfor trenger de voksne som kjenner dem godt, og de trenger voksne som ikke er redd for å undersøke hvis det foreligger grunn til bekymring. Andre viktige personer, som lærere, kan bli en viktig signifikant person for barnet. En lærer kan bli en av de viktigste voksenpersonene i et barns liv, og det er derfor viktig at man som lærer stiller opp for disse barna (Borge 2003).

Hvis det hadde fungert som jeg tenker at det skal gjøre fra helsevesenet sin side at den hadde fokus på barn som pårørende... og tok det den veien.. og at skolen ble inkludert på den måten.. kanskje... sånn at..ehh.. lærerne ser at.. i hvert fall når man er liten... ser barna

ganske mye og da kan man følge mer ting på.. så jeg tror den veien hadde vært den beste.

(Informant 1).

Tro på barn og ta det helt å alvor. (Informant 2).

Informantene påpeker også betydningen av å ta imot det barnet sier på barnets egne premisser og vise tillit (Befring, 2012). Hvis ikke læreren eller en trygg voksen gjør dette kan barnets tillit til de voksne forsvinne. Da kan utfallet bli at barnet ikke får den hjelpen det trenger, og volden fortsetter.

Da er det ganske vanskelig for et barn liksom, si når jeg var seks år å sånn da å ganske sint, så er det ganske vanskelig for et barn å på en måte si det når du ikke vet om en voksen vil høre eller ta imot. (Informant 4).

Flere av våre informanter tar også opp viktigheten av å alltid være på barnets side, og ta det barnet sier på alvor. Hvis andre instanser stritter mot eller ikke ser det barnet strever med, er det viktig at læreren er en trygg og støttende person for det barnet som har det vanskelig (Befring, 2012). Dette kan man gjøre ved å vise at man er der for dem, og bygge opp gode rutiner og en trygghet rundt barnet. Det blir også viktig å ha kunnskap om ulike situasjoner og utfordringer som barn og unge kan møte i dag, samt kommunisere og samarbeide med barnet (Borge 2003).

Det som også og e lurt er at hvis for eksempel nokon instanser ikkje begynnar å tru på barna, så må dere være litt barnets advokat ... pressa litt på... stå litt der og... ikke nødvendigvis hella ut instansane men rettleia dei litt... det og trur eg e viktig for eg ser på ungane at det er kjempe fint å snakka om, så kan dere få en jækla god tillitsforbindelse på en måte...(Informant 3).

I dette avsnittet har informantene pekt på viktigheten av å se hele barnet og være en god støttespiller når man har mistanke om at et barn har det vondt. Det å ta det barnet sier på alvor og være på deres side er viktig for å skape et godt samarbeid videre i en bekymringsprosess. Man må styrke barnet slik at det blir i stand til å tenke positivt om sine egne utsikter og hjelpe det med å få tiltro til seg selv. På denne måten kan det oppleve en bedre kontroll over sitt eget liv, og skape mestringsfølelser (Bandura, 1997).

Kapittel 5

5.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven ønsker vi å drøfte våre funn opp mot teori og vår problemstilling. Vi ønsker å se på sammenhenger som finnes mellom det våre informanter sier og det teorien vi har vektlagt i denne oppgaven sier. Vi vil også se om våre informanter tar opp ting vi ikke har klart å finne i teorien, eller som vi har valgt å ikke vektlegge i vår teoridel.

Før vi begynte å skrive denne delen av oppgaven arbeidet vi oss gjennom analysedelen. I arbeidet med denne delen av oppgaven oppdaget vi at mye av det våre informanter kom med var sammenfallende. Vi kunne se tydelige sammenhenger mellom det de sa.

Vi så at det var spesielt to ting som gikk igjen hos alle informantene våre, og som alle vektla. Disse to tingene var viktigheten av det å ha *en trygg voksenperson i livet sitt* og *viktigheten av at skolen sitter med en trygg og god kompetanse rundt temaet vold i nære relasjoner*. I denne delen av oppgaven har vi derfor valgt å komprimere de seks hovedfunnene vi hadde i analysedelen ned til disse to hovedfunnene.

5.1 Trygg voksenperson

Med vår problemstilling ønsker vi å finne ut av hvordan skolen på en best mulig måte kan hjelpe barn som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner. Vi ønsker også å finne ut av hva skolen kan lære av disse barna. Ut ifra hva vi har funnet ut gjennom teori og intervju ser vi at trygge voksenpersoner kan ha en stor betydning for barn som opplever vold.

Under trygge voksenpersoner vil vi komme inn på nødvendigheten av det å ha en signifikant annen, og hvor viktig det er for et barn å oppleve å bli sett og kommunisert med.

5.1.1 Signifikante andre

Olsen & Traavik (2010) vektlegger hvor viktig det er å ha en trygg voksenperson rundt seg. Disse personene vil gjerne være av stor betydning for barn som har en vanskelig oppvekst, da deres foreldre eller foresatte ikke klarer å være denne tryggheten. Disse trygge personene kan være mennesker som stiller opp for barnet, og som forteller det hva som forventes. Det kan også være personer som kan sette grenser for barnet når ingen andre gjør det. Olsen & Traavik (2010) mener dette er mennesker som vil være med på å skape en trygg og

forutsigbar hverdag for det barnet som har det vanskelig. Disse trygge voksenpersonene kan vi omtale som «signifikante andre». Det er mange som kan være et barns signifikante andre. Det kan for eksempel være en lærer, en venn, en trener eller annen nær familie (Olsen & Traavik, 2010).

Ut i fra våre intervjuer ser vi at trygge voksenpersoner også var betydningsfulle for våre informanter. De vektlegger mye av det samme som teorien gjør da de snakker om det å ha en person som betyr mye for dem i livet. Mange av våre informanter opplevde blant annet at læreren deres var den viktigste voksenpersonen i deres liv. Læreren var der og støttet dem i hverdagen. De fortalte også at de satte stor pris på at læreren var der og viste omsorg overfor dem. Videre utdyper våre informanter hvor fint det var at noen av lærerne satte av tid til å snakke med dem, og var nysgjerrige på hva som foregikk rundt dem og hvorfor de oppførte seg som de gjorde. Det var betydningsfullt at lærerne viste at de så dem, og interesserte seg for dem. Dette gjorde det lettere for våre informanter å komme seg gjennom hverdagen. Lærerne var altså med å skape en trygg hverdag med gitte rammer og forventninger til dem slik som Olsen & Traavik (2010) også vektlegger.

Informantene våre forteller hvor elementært det var for dem at læreren hadde gode verdier og holdninger. Det var de gode holdningene og verdiene som gjorde at de ble sett på som trygge voksenpersoner. Varme, snille og smilende voksne ble opplevd som trygge. Videre la de også vekt på nødvendigheten av at lærerne klarte å vise forståelse når barnet gjorde ugreie ting. Det var viktig for dem at lærerne fortalte at de forsto at de handlet og oppførte seg som de gjorde på grunn av noe som plaget dem. Det var avgjørende for informantene våre at læreren fortalte at de forsto at de hadde det vanskelig, eller kommuniserte med barnet på en god måte slik at de kunne komme fram til hva som var vanskelig. Barn har ulike måter å vise frustrasjon på. Det var derfor av stor betydning at lærerne gravde for å prøve å finne ut av hva som lå bak denne oppførselen.

Olsen & Traavik (2010) er opptatt av at barn og unge må ha signifikante andre i livet sitt, slik at de kan utvikle seg positivt videre i livet. Dette vektlegger også informantene våre viktigheten av. Sånn vi har forstått det vil det bli svært avgjørende at lærerne blir flinkere til å skape trygge hverdager for elevene sine. Det kan være lurt å ha i bakhodet at barn kan se på læreren sin som en trygg person dersom læreren er varm, imøtekommende, smilende og snill. Dersom man utstråler noe annet er det ikke like stor sannsynlighet for at et barn vil komme og fortelle deg hvordan det har det. Man kan forstå at det ikke alltid er like lett å ha denne utstrålingen, men det er nødvendig at man prøver.

Luthar (2006) påpeker at det er betydningsfullt at læreren klarer å vise forståelse og nysgjerrighet overfor sine elever. Disse tankene sitter også våre informanter med. Læreren må granske og undersøke hva som ligger bak et barns oppførsel. Han/hun må fortelle barnet at de forstår at det opplever noe som ikke er greit. Befring (2012) legger vekt på at det er viktig at du klarer å ta imot det barnet sier på barnets egne premisser. Dette er våre informanter enige i. De mener man må lytte til det barnet sier på en god og omsorgsfull måte. Dersom dette ikke blir gjort kan tilliten barnet har til læreren forsvinne, og det får ikke den hjelpen det trenger. Dette er det vi ønsker å unngå ved å arbeide ut ifra den problemstillingen vi gjør.

Braarud & Raundalen (2011) viser til at barn som lever med vold i nære relasjoner og som ikke får den hjelpen de trenger kan utvikle en negativ atferd og få problemer med å skape gode relasjoner. Skolen og andre institusjoner må derfor bli flinke til å fange opp disse elevene og få til et godt samarbeide rundt dem, slik at de kan bli en motvekt til det de opplever eller har opplevd hjemme.

Det er ikke bare lærere som kan være en signifikant annen for barnet. Fosterforeldre, turntrenere, andre slektninger eller venner kan også fungere som signifikante andre (Olsen & Traavik, 2010). En av våre informanter fortalte at fostermoren ble den viktigste personene i livet til vedkommende. Denne informanten forteller hvor godt det var å endelig få noen som viste at de brydde seg, og som faktisk fortalte at de var glad i vedkommende, og mente det. Da de viste denne kjærligheten kunne informantene endelig føle seg verdifull og sett. En av de andre informantene våre forteller i tillegg at fostermoren ble den viktigste personen i deres liv. Det denne informantene syntes var spesielt bra var at denne fostermoren kjempet veldig mye for at denne informantene skulle få det bra. Når ingen andre kjempet for vedkommende, så gjorde fostermoren det.

Dette er noe vi tenker det kan være viktig å overføre til skolen, og vi tenker dette er noe lærerne bør ta med seg. Kanskje er man ikke flink nok til å fortelle barn at man er glad i dem og at man bryr seg om dem? Det er derfor vesentlig at vi tar oss tid til hvert enkelt barn og skaper gode relasjoner. Som vi ser er det unnværlig for et barn å føle at det er verdt noe. Hvis disse ordene kan være til hjelp tror vi dette kan være noe lærere bør tenke over å ta med seg inn i lærerhverdagen.

Det kan hende lærere i dag også må bli flinkere til å kjempe for elevene sine. En av våre informanter opplevde at andre instanser strittet litt mot i vedkommendes sak, og at ting tok

veldig lang tid. Informanten forteller at i en slik situasjon hadde vedkommende satt pris på om læreren var med og kjempet for eleven, og for å få fortgang i ting. Dette er noe Befring (2012) også presiserer viktigheten av. Han skriver om hvor avgjørende det er å sette inn tiltak så tidlig som mulig slik at man kan komme i forkjøpet av en dårlig utvikling. Dersom man er med og kjemper på barnets side tenker vi at dette kan føre til at barnet får større tillit til deg, og det foreligger da en større mulighet for at barnet vil fortelle deg mer om hva det opplever.

Ut i fra det vi har sett på til nå ser vi at trygge voksenperson kan ha en stor innvirkning på et barns utvikling. En lærer må kunne tenke at de er en stor del av barns liv, og at de kan bli en viktig person for barn som opplever vold i nære relasjoner. Skolen kan være med på å skape ulike beskyttelsesfaktorer i og rundt barnet, ved å styrke barnets mestringsmuligheter, læringsglede og selvtillit. Hvis læreren klarer å påvirke barnet i en slik positiv retning blir det avgjørende å vise omsorg og nysgjerrighet overfor barnet. Lærerne må ha gode holdninger og verdier samtidig som de klarer å forstå barnet ut fra dets egne premisser. Det blir også viktig at de klarer å vise barna kjærlighet og omsorg, og tør å vise at de bryr seg om dem.

5.1.2 kommunikasjon

Som vi ser er det mye en lærer må tenke på, og mange verdier en lærer bør ha hvis et barn skal oppleve læreren som en trygg voksenperson. Likevel er ikke dette alt en lærer bør tenke på. Vi mener at et godt klassemiljø og kommunikasjon med barnet også vil være en betydningsfull del av det å være en trygg voksenperson.

Ifølge friskolelova (2017, 9a-3) er skolen pliktig til å arbeide for at den enkelte elev skal føle trygghet og tilhørighet. For at et barn som har hatt det vanskelig skal oppleve dette forteller våre informanter hvor viktig det er at lærerne skaper et trygt og romslig klasserom. Det vil si et klasserom hvor det er åpenhet, og hvor barnet føler at det trygt å være seg selv (Lassen & Breilid, 2012). En av våre informanter vektlegger at et slikt klasserom er hvor det er en lærer som tør å snakke om det barn kan oppleve. Disse lærerne tar også opp ting som er vanskelig, men som det er viktig at barn har kjennskap til. For voldsutsatte barn er dette betydningsfullt. Ikke alle barn vet at de voksne vet hva de opplever. Derfor kan det å åpne opp for slike samtaler være en informasjon til disse barna, om at de voksne faktisk vet at ikke alle barn har det greit. Dette kan føre til at disse barna kommer og forteller om det de opplever, slik at de får den hjelpen de trenger.

Noen lærere synes kanskje det er vanskelig å snakke om sensitive temaer som omhandler vold og seksuelle overgrep, og er kanskje redde for å «treffe» enkelte barn. Vi tenker at det er av

stor betydning å snakke om slike ting med barn, slik at de får greie på hva vold er og hva slags hjelp det er mulig å få. Lassen & Breilid (2012) støtter også opp under dette da sier at glade og avslappede barn kan ha større sjanse for å lykkes enn barn som er triste og lei seg. Glade og fornøyde barn har ofte større forventninger til mestring, og har dermed større sjanse til å lykkes. Dersom lærere skal klare å skape et trygt og godt klasserom må de også ha forventinger til sine elever og kunne skape en kontakt med hver enkelt elev. Da har man større sjanse for å få glade og fornøyde elever, som er villige til å lære og utvikle seg.

For at barn som vokser opp i vanskelige situasjoner skal føle seg trygge og ivaretatt, legger våre informanter vekt på viktigheten av det å kommunisere med barna. Flere av våre informanter opplevde at all kommunikasjon om deres sak foregikk over hodet på dem. De ble ikke involvert og fikk ikke greie på hva som foregikk. Kommunikasjonen foregikk ofte mellom lærer og de ulike instansene, eller mellom læreren og barnets foreldre. Dette blir det viktig at skolene tenker litt over, og gjør noe med. Det er barnet som sitter med kunnskapen og følelsene av hva det opplever. Ingen annen voksenperson kan fortelle hva barnet gjennomgår, når det er barnet selv som står i det. Ved å unnlate å kommunisere med barnet kan konsekvensene bli at barnet ikke får den hjelpen det trenger og det kan miste tilliten til den voksne.

Dersom et barn forteller at det blir utsatt for vold i hjemmet må læreren være i stand til å ta tak i dette på en god måte. En av våre informanter opplevde at barnevernet kontaktet faren uten å ha snakket med informanten først. Dette resulterte i at denne faren, som da utsatte sitt barn for vold, fikk dette barnet til å endre sin historie. Som lærere og barnevernsarbeidere er det fort gjort å tenke at det vil være for belastende for et lite barn å ta del i et slikt samarbeid, og at dette ikke vil føre til noe godt overfor barnet. Mange ønsker å handle så fort som mulig, og tenker kanskje at dette er det beste for barnet. Men er det alltid det? I tilfellet til informanten i avsnittet overfor var kanskje ikke skolens handling til det beste for barnet? Denne informanten mistet tilliten til de voksne det hadde turt å åpne seg for, og ville ikke fortelle mer av hva det opplevde. I dette tilfellet fortsatte også volden, og barnet fikk det ikke noe bedre. Ut ifra hva denne informanten forteller ser vi hvor viktig god kommunikasjon med barnet kan være. Denne kommunikasjonen kan kanskje være avgjørende for om barnet kommer seg ut av volden eller ikke (Befring, 2012).

Olsen & Traavik (2010, s. 121) vektlegger Bronfenbrenner (2009) sin definisjon på relasjoner. Denne definisjonen går ut på viktigheten av å kunne skape «et gjensidig forhold til et annet menneske». For å få til dette må man kunne se barnet ut fra dets premisser og skape

en god kontakt med dette barnet. Man må gi av seg selv og investere tid i dette forholdet. Som lærer må man være en trygg og ekte leder i møte med disse barna. Man må tørre å gi av seg selv. En av våre informanter støtter seg til dette, da vedkommende forteller at nettopp dette har hatt en stor betydning for den relasjonen denne informanten hadde med sin lærer. Denne læreren badde på seg selv, og viste at hun brydde seg om elevene ved å blant annet be dem hjem til seg selv på en hyggelig kveld. Informanten forteller at dette gjorde at elevene fikk god tillit til læreren sin, og at skolen ble et trygt sted for dem å være. Det er selvfølgelig ikke alltid det er mulig for en lærer å be elevene sine hjem, men det er viktig å tenke på at elevene setter pris på at man deler av seg selv, og at dette kan føre til en økt tillit fra elevene.

Som vi ser er et godt klassemiljø og en god kommunikasjon med barnet nødvendig for at barna skal oppleve læreren sin som en trygg og støttende voksenperson. Man må tørre å være en tydelig leder, og man må tørre å snakke om vanskelige og sensitive temaer i et klasserom. Dette kan føre til at flere barn og unge får informasjon og kunnskap om ting de opplever. Det kan da bli lettere for dem å sette ord på ting. Ikke undervurder barna, de takler mer enn vi tror, og de er ofte i stand til å kommunisere mer og bedre enn det vi kanskje er klar over.

5.2 Skolens kompetanse

Skolen har en betydningsfull rolle når det gjelder å avdekke og forebygge at barn og unge blir utsatt for vold. Lærere og andre ansatte i skolen bør ha god kunnskap på dette feltet, og de bør være sikre på hvilke hjelpeinstanser man kan ta kontakt med hvis det skulle foreligge grunn til å tro at en elev blir utsatt for vold. Skolene bør også bli enda flinkere til å sette inn tiltak tidlig når det foreligger grunn til mistanke om at et barn opplever vold i nære relasjoner (Raundalen & Schulz, 2008).

Opplæringslova (2018, §15-3) sier at skolen er pliktig til å melde fra til skoleleder og ta saken videre dersom man har mistanke om at elever blir utsatt for vold. Dersom det er mulig skal skolen også gripe direkte inn.

Men hvor flinke er skolene til det i dag? Har læreren nok kompetanse og gode rutiner på dette?

Flere av våre informanter sier at skolen ikke var flink nok til å se at de ble utsatt for vold i nære relasjoner, og at de hadde det vondt. Deres reaksjoner kom i ulike former, men lærerne klarte ikke å se at disse tegnene var et rop om hjelp.

Hva kan skolen og lærerne bli flinkere til i dag? Hvordan kan de bygge opp sin kompetanse på å avdekke og forebygge vold i nære relasjoner?

5.2.1 Informasjon

Våre informanter snakker om at det er av stor betydning at skolene informerer om hva vold er, og omfanget av det. Mange barn som lever med vold i nære relasjoner er ikke klar over at det er vold de utsettes for, og vet derfor ikke at det er galt. Mange av våre informanter trodde at det de opplevde var normalt ettersom de ikke visste om noe annet. De hadde ikke fått noe informasjon om hva vold var, og hva dette innebar. Mange av dem visste heller ikke at det fantes hjelpeinstanser som kunne hjelpe dem med det de opplevde. Det er derfor avgjørende i dag at skolen og lærere har fokus på vold i nære relasjoner, og sammen med andre instanser informerer om dette problemet på skolene i dag. Dette for at flere barn skal bli opplyst på hva det er, og hva slags hjelp det er mulig å få (Heltne & Steinsvåg, 2011b).

Ifølge Heltne & Steinsvåg (2011c) er det avgjørende at skolen og andre instanser klarer å samarbeide godt rundt barn og familier som lever med vold i nære relasjoner. Det er avgjørende at de har felles kunnskap og informasjon på dette området, slik at de kan bli flinkere til å ha et tettere samarbeid med hverandre. Det er betydningsfullt at instansene tenker på alle de ulike systemene som påvirker en familie som lever med vold i nære relasjoner og gjør grundig arbeid med å avdekke slike problemer. Hvilke systemer, som familie, venner, nærområde og lokalsamfunn, er med på å skape og opprettholde disse systemene som gjør at vold i nære relasjoner vedvarer? Hva slags risiko eller beskyttelse kan samfunnet og skolen være med på å skape? (Nordahl et al., 2012).

Skolene må også bli flinkere til å ta tak i dette området tidlig. En av våre informanter sier at det å snakke om vold i nære relasjoner i et klasserom eller i grupper, kan det være med på å skape åpenhet. Det kan også føre til at flere barn ønsker å fortelle om hva de opplever.

Raundalen og Schulz (2008) mener man hele tiden må kartlegge og undersøke hvordan elevene har det, og gjøre tiltak med en gang det foreligger grunn til bekymring. Man bør ikke inneha en «vente og se» holdning. Jo raskere man er til å sette inn tiltak tidlig, desto bedre kan det bli for barnet. Vi mener at man allerede på de lavere trinnene på barneskolen kan begynne å snakke om vold og overgrep, men selvsagt med forbehold om tilpasninger ut i fra alder og nivå.

Dette kan skolene blant annet gjøre ved å ta inn barnebøker som snakker om vold og overgrep, eller få besøk av andre instanser som jobber for at barn og unge skal ha det godt. På denne måten kan flere barn og unge få kjennskap og forståelse til dette problemet. Olsen & Traavik (2010) nevner også at det er viktig for barn og snakke om hvordan de har det. Dette kan gjøres ved å arrangere samtalegrupper med helsesøster og lærer. Men før man går i gang med dette bør man vite om barnet har en god relasjon til den voksne som det skal kommuniseres med. Det finnes ulike programmer ifølge Olsen & Traavik (2010) som for eksempel Zippys venner, som lærer barnet å sette ord på følelser. I dette programmet lærer også barnet hvordan man kan håndtere vanskelige situasjoner. Det finnes også andre programmer hvor barnet kan øve på sinnemestring og sosial kompetanse. Vi mener dette er fine programmer en lærer bør kjenner til. Kjenner de til disse programmene kan de sette inn tiltak så fort som mulig når de møter på barn i vanskelige situasjoner og barna kan få kjennskap til ulike vanskelige emner, som vold i nære relasjoner.

Flere av våre informanter snakket også om at de kunne kjenne på kroppen at det de opplevde som små ikke var greit, men de hadde ikke noe begrep eller forståelse hvor hva det var de opplevde. De nevnte også viktigheten av å ikke ha forutinntatte holdninger om hvordan barn og unge opplever vold i nære relasjoner i dag, for dette kan komme til uttrykk på mange ulike måter. Det blir derfor skolens jobb å ha kompetanse til å vite hvordan slike uttrykk kan komme til syne, og hva man bør se etter ved mistanke om vold i nære relasjoner (Olsen & Traavik, 2010). Skolen bør informere om at det finnes hjelp å få, og hvilke instanser man kan få denne hjelpen fra.

Ut ifra det vi har diskutert til nå ser vi hvor betydningsfullt det er at skolene i dag informerer barn i alle aldre om hva vold og overgrep er. Ved å gi denne informasjonen tidlig, og ved å ha flere instanser på sin side kan det være med på å hjelpe flere barn og unge med å si ifra hvis de opplever vold i hjemmet. Skolen er et sted hvor barn og unge oppholder seg mye i løpet av livet sitt. Det er derfor avgjørende at skolens ansatte har den kunnskapen de trenger for å avdekke og forebygge at barn og unge lever med vold i nære relasjoner over lang tid, uten at de får den hjelpen de trenger og har krav på.

5.2.2 Læreren må gjøre grundige undersøkelser hvis det foreligger grunn til mistanke om vold i nære relasjoner

Læreren bør inneha en kompetanse til å gjøre grundige undersøkelser hvis det foreligger grunn til å tro at et barn opplever vold i nære relasjoner. Mange av informantene mente at de

følte at skolesystemet sviktet dem. Dette fordi de ikke følte de fikk den hjelpen, støtten og informasjonen de trengte. Noen av informantene snakket om at læreren ikke så dem eller undersøkte hvorfor de oppførte seg som de gjorde. Olsen & Traavik (2010) mener at det er visse tegn man kan se etter for å finne disse barna. Noen av disse tegnene kan komme til uttrykk som ulike atferdsproblemer. Dette kan være atferdsproblemer i form av både innagering og utagering, eller at barnet isolerer seg sosialt. Dersom barnet har vansker med å konsentrere seg og sliter med å holde oppmerksomheten oppe, er dette noe en lærer bør være litt obs på. Man må også se på de barna som oppfører seg bra, som er glad i skolen, er stille og rolige, og ikke gjør altfor mye ut av seg. Disse barna kan også slite med ulike vansker på skolen eller hjemme.

To av våre informanter nevnte at de gjennom hele skoleløpet hadde hatt gode karakterer, venner og at de alltid gjorde det de fikk beskjed om. Derfor kunne man ikke se på dem at de hadde det vondt. Andre informanter igjen mente at de gav uttrykk for at de trengte hjelp men at ingen hjalp dem.

Som en av våre informanter sa;

... jeg gikk så mange år på skolen uten at noen voksne på en måte skjønnte det fordi de kunne jo ikke se det på min fasade eller foreldrene mine sin fasade, selv om liksom ikke alltid jeg hadde det så bra å sånn. (Informant 4).

Det er avgjørende at skolene i dag klarer å fange opp disse barna og kjenner til ulike uttrykksformer barn kan bruke når de har det vondt. Samtidig som man må kunne snakke med alle sine elever og stille de riktige spørsmålene. Noen elever, også noen av våre informanter, viser ikke på utsiden at de sliter eller har det vondt. Det blir derfor lærerens jobb å skape gode relasjoner og tillit slik at man lettere kan se og forstå hvorfor noen barn oppfører seg som de gjør.

5.2.2.1 Stille åpne spørsmål

Det å stille de riktige spørsmålene kan være avgjørende for om en lærer raskere kan komme til bunns i en sak eller ikke. Det å undersøke og stille åpne spørsmål kan hjelpe barnet med å åpne seg opp lettere. Hvis barnet føler at de har tillit og en god relasjon med den læreren som spør, kan det være lettere for det barnet å snakke om det som er vondt og vanskelig. Dette vektlegger også Olsen & Traavik (2010). De mener at barn trenger å snakke om hvordan de

har det, ellers kan problemene bli verre, og man kan føle seg alene og isolert. Barn trenger hjelp av trygge voksne slik at de kan snakke om de tingene som er vanskelig.

Mange av våre informanter skulle ønske at lærerne deres så dem mer, og stilt flere dype spørsmål når de snakket sammen. De følte ikke at lærerne så at de ulike uttrykkene de kom med var et rop om hjelp. De fikk ikke muligheten til å åpne seg fordi læreren ikke hadde den forståelsen, relasjonen og åpenheten som de trengte for å klare å fortelle om sine vansker. Flere av informantene nevnte at læreren fort ga opp hvis de ikke fortalte hva som var galt med engang. Dette er veldig interessant. Man bør ha god relasjon- og kommunikasjonsferdigheter for å forstå at barn trenger tid til å åpne seg opp. Som lærer må man hele tiden jobbe for at barna skal få tillit slik at de en dag føler de kan åpne seg opp. Man kan ikke gi opp selv om barnet ikke åpner seg opp med engang. Man må fortsette å være en trygg voksen som ønsker det beste for barnet. Dersom man utstråler dette er det større sjanse for at barnet etter hvert tør å åpne seg mer og mer opp (Befring, 2012).

Videre i avsnittet nedenfor skal vi ta for oss viktigheten av å ha en avventende holdning hvis det foreligger grunn til bekymring, og hele tiden huske på å ha med seg barnet i denne bekymringsprosessen. Mange lærere kan miste barnets tillit hvis de går for fort frem, eller går bak barnets rygg med en bekymring. Kommunikasjon mellom barnet og den voksne gjennom hele prosessen er avgjørende slik at problemene ikke blir verre for barnet.

5.2.2.2 Avventende holdning

Flere av våre informanter påpeker viktigheten av å skape gode relasjoner med barnet før man setter i gang en bekymringsprosess. Det vil si at man bør ha en avventende holdning i forhold til det å melde fra til foreldre eller andre instanser, før man har gjort grundige undersøkelser og snakket med barnet om sin bekymring.

Kommunikasjon med skoleledelsen, barnet og andre instanser hele veien kan være nøkkelen til et godt og trygt samarbeid (Helsepersonelloven, 2001). Dette er noe de i skolen bør ha gode rutiner på, slik at man ikke har ulike praksis på dette. Flere av våre informanter mener at man må snakke flere ganger med eleven og få dem til å forstå lærerens bekymring, men også fortelle dem hvordan man ønsker å gå fram med bekymringen. Skolen er som vi tidligere nevnte i denne oppgaven, den arenaen som har størst mulighet til å fange opp de barna som har ulike vansker og hindringer. Det er også den arenaen som har størst mulighet til å sette inn hjelpende tiltak. Men dette må som sagt ifølge Befring (2012) skje i samarbeid og

kommunikasjon med barnet hele veien. Hvis man går for fort frem uten å involvere barnet i prosessen kan det miste tilliten til de voksenpersonene som ønsker å hjelpe.

Den ene informanten vår nevner også at man må se an farenivået når det foreligger grunn til å tro at et barn opplever vold i nære relasjoner. All vold må tas tak i med en gang, men noen ganger handler det om å justere hastigheten etter barnets behov slik at man skaper åpenhet og tillit mellom barnet og den voksne (Befring, 2012). Dersom skolen har gode rutiner på hvordan de skal gå frem når det foreligger bekymring, blir det lettere for lærerne å vite hvordan de skal gå frem når slike problemer oppstår. Man må unngå å trække feil i slike vanskelige situasjoner. Dette kan skade barnet mer enn det hjelper.

I denne delen av oppgaven har vi gått inn på viktigheten av å gjøre grundige undersøkelser når det foreligger grunn til å tro at et barn blir utsatt for vold i nære relasjoner. Læreren må inneha gode ferdigheter som det å være åpen, varm og tillitsfull slik at det kan bli lettere for et barn som har det vanskelig å åpne seg opp. Det å stille dype og gode spørsmål er betydningsfullt. Da kan man få mer informasjon rundt det man lurer på, enn ved å stille lukka spørsmål. Det er viktig at læreren også tenker over sine handlinger før man gjennomfører dem. Man bør ha en avventende holdning når man starter en bekymringsprosess, samtidig som man burde ha skoleledelsen, instansene og barnet med seg hele veien i denne prosessen. Da kan man lettere hjelpe barnet med å få en bedre hverdag.

5.2.3 Gode rutiner ved skolen

For at en skole skal få bedre kompetanse og kunnskap på å møte samfunnsproblemet vold i nære relasjoner er det hensiktsmessig å tenke på de temaene vi har vært inne på i denne delen av oppgaven. Temaene vi tenker på da er informasjon rundt vold, gjøre grundige undersøkelser og ha en avventende holdning. En annen viktig ting som også går igjen i avsnittene ovenfor er at skolen bør ha gode rutiner som gjelder alle i skolesystemet når de møter barn og unge som opplever vold i nære relasjoner.

For at skolen skal ha slike rutiner må regjeringen ifølge Heltne & Steinsvåg (2011b) lage helhetlige tiltaksplaner for barn som opplever vold i familien. Dette er nødvendig slik at de ulike instansene skal vite hva slags prosedyrer de skal ta i bruk i møte med barn som opplever vold. Disse tiltaksplanene bør ifølge Heltne & Steinsvåg (2011b) skrives i et tett samarbeid mellom barnevernet, sosialtjenesten, skole, PPT og andre viktige samarbeidspartnere. Dette for å skape en best mulig plan som alle instansene kan komme til enighet om. Denne

tematikken og disse planene bør informeres om hvert skoleår, slik at alle lærere og skoleansatte får økt kunnskap på dette området.

Som nevnt tidligere i oppgaven er det i dag blitt et større fokus på å ha gode rutiner for å drive med systematisk kartlegging av vold innenfor ulike hjelpeinstanser som arbeider med problemutsatte barn og voksne, spesielt innenfor barnevernet (Heltne & Steinsvåg, 2011b).

Vi mener dette er av stor betydning, da instanser som barnehage og skole bør ha gode rutiner ved mistanke om barn som opplever vold i nære relasjoner.

Det er viktig at flere skoler kan være enige om like prosedyrer slik at det blir lettere å vite hva man skal gjøre ved mistanke om barn som opplever vold i nære relasjoner. Som den ene informanten vår påpeker, er dette et avgjørende arbeid i dag;

... de hadde utarbeidet liksom planer og «det her skal vi gjøre» ... to samtaler i året om det og det og at man liksom har en slagplan for å avdekke ting rett og slett. ... det tror jeg er viktig og ha rutine på det.. (Informant 1).

Det er betydningsfullt at de ulike instansene som skal samarbeide tett rundt et barn og en familie som har levd med vold i nære relasjoner, har felles kunnskap om vold. Dersom de har det blir det lettere å skape et tettere samarbeid med hverandre og de som er involvert (Heltne & Steinsvåg, 2011c). Da kan det bli lettere å jobbe helhetlig, og ta tak i dette samfunnsproblemet sammen.

I denne delen av oppgaven har vi drøftet viktigheten av å ha gode rutiner hos de enkelte instansene som jobber med barn og unge som er i vanskelige situasjoner. Skolene må bli flinkere til å lage seg slike planer og rutiner for å avdekke vold, men også gå igjennom dem flere ganger i året med sine ansatte. Da vet alle hva de skal gjøre hvis de har mistanke om at et barn blir utsatt for vold i nære relasjoner. Ved å gjøre denne problematikken synlig i skolen og i lærerens arbeid, kan det bli lettere å vite hvordan man skal gå frem ved en bekymring.

Ut i fra det vi har sett og diskutert i denne drøftingsdelen er det flere ting skolen og lærerne må tenke på og diskutere seg imellom, samt med andre samarbeidspartnere når det gjelder å forebygge vold i nære relasjoner i dag. Ved å skape tillit, nære relasjoner og et åpent klassemiljø kan man hjelpe barn med å åpne seg opp hvis de opplever vonde ting hjemme. Læreren kan være en av de viktigste voksenpersonene i et barns liv og det blir deres jobb å undersøke hvordan barnet har det. Man bør stille åpne og gode spørsmål til barnet, og være genuint interessert i dem og deres hverdag. Skolen kan bli en beskyttende faktor i forhold til det barnet møter hjemme.

Vi vil avslutte denne drøftingsdelen ved å si at vi ser at det finnes mye teori på viktigheten av det å ha signifikante andre når man opplever stress og vanskelige situasjoner hjemme. Dette er med på å skape gode utviklingsmuligheter for barnet, selv om det kan ha det tøft. Dette har Olsen & Traavik (2010) skrevet mye om. Samtidig ser vi at skolene i dag burde bli mer oppdatert og få mer kunnskap om sin rolle når det gjelder dette samfunnsproblemet. Dette henviser Heltne & Steinsvåg (2011b) til når de nevner at alle instansene i dag bør utarbeide egne planer når det gjelder å møte barn og unge som opplever vold og overgrep. Med utgangspunkt i vår studie tenker vi det har stor betydning at skolene begynner å informere om hva vold og overgrep er allerede i de tidligste skoleårene. Barn trenger informasjon og kunnskap på slike vanskelige temaer. Men man må tilpasse informasjonen etter alder og nivå, og gjerne i samarbeid med andre instanser som kan komme på informasjonsbesøk. Ved å skape gode rutiner ved skolene og blant personalet kan det føre til at det raskere blir satt i gang tiltak rundt en bekymring, og de ansatte ved skolen kan føle at de vet hva som forventes av dem.

Felles mål, informasjon, samarbeid, kunnskap og åpenhet kan bidra til at man i framtiden kan bli flinkere til å avdekke og sette inn tiltak tidlig rundt barn som opplever vold i nære relasjoner.

Kapittel 6

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har vi arbeidet med problemstillingen «*Hva kan skolen lære av voksne personer som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner som barn?*»

Formålet med denne oppgaven har vært å finne ut av hva skolene kan lære av barn som har blitt utsatt for vold. Dette er noe vi ikke synes det har blitt forsket nok på. Det er også et tema som omhandler mange barn og unge i dag, og det er derfor et tema skolene bør ha kompetanse på.

For å kunne besvare vår problemstilling har vi jobbet ut ifra tre forskningsspørsmål. Disse forskningsspørsmålene er:

- Hvordan beskriver disse voksne personene sine opplevelser som voldsutsatt barn?
- Hvordan beskriver disse voksne hva skolen gjorde for dem?
- Hva mener de skolen burde gjort?

Vi valgte å finne svar på våre forskningsspørsmål ved å benytte en kvalitativ metode.

Gjennom samtale og intervju med fem forskjellige informanter har vi fått fram informantenes stemme og historie fra barndommen og deres opplevelser av vold i nære relasjoner (Postholm & Jacobsen, 2011).

Vi har kommet frem til at våre informanter vektlegger to hovedpunkter som de mener skolen bør ta bedre tak i. Disse to hovedpunktene er at det er viktig at eleven har en trygg voksenperson å stole på og at skolen bør opparbeide seg en god kompetanse og handlingsstrategier på temaet vold i nære relasjoner. Når det gjelder det å være en trygg voksenperson vektlegger de at lærere bør være opptatt av det å skape gode relasjoner slik at elevene kan stole på og støtte seg til læreren i vanskelige situasjoner. Dette kan en lærer oppnå ved å vise gode verdier og holdninger. Videre ser vi at ved å vise interesse og nysgjerrighet overfor barnet kan det føre til at barnet får større tillit til læreren sin. Tillit kan også oppnås hvis barnet føler at læreren viser forståelse ovenfor dem, og rundt de handlingene som barnet gjør på skolen.

En god kompetanse på temaet er som sagt også veldig viktig. Ved å sitte med en slik kompetanse vil det gi lærerne mulighet til å informere og snakke med barna om hva vold er, hvordan vold kan oppleves og hva slags hjelp det er mulig å få.

Vi ser at den enkelte skole bør opparbeide seg gode rutiner og strategier for hvordan de skal håndtere situasjoner der barn utsettes for overgrep. De ansatte ved skolen bør gjøre grundige undersøkelser dersom de mistenker at et barn blir utsatt for vold. Dette innebærer blant annet å involvere barnet i bekymringen og informere barnet om prosessen som vil bli satt i gang. Skolen bør ha en avventende holdning rundt bekymringsprosessen. Dette kan være en sikkerhet og trøst for barnet. De må også foreta et grundig arbeid i samarbeid med barnet før andre instanser involveres.

Vi ser at skolen i dag har mye å ta tak i når det kommer til det å møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner. Skolens oppgave er å ta tak i dette samfunnsproblemet på lik linje med andre instanser. Ha gode rutiner, og sette i gang relevante tiltak slik at barn og unge i dag føler at de får den hjelpen de trenger. Vi må alle bli flinkere på dette. Vi må stå sterkere sammen å jobbe for å bedre hverdagen for de barna som opplever vold i nære relasjoner.

Kapittel 7

7.0 Referanseliste

- Antonovsky, A. (1987). *Hålsans mysterium*. Finland: WS Bookwell
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy. *The exercise of control*. New York: W.H. Freeman and Company
- Bandura, A. (2004, 1. april). *Health Promotion by Social Cognitive Means*. Hentet fra <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1090198104263660>
- Barne- og familiedepartementet. (1991). FNs konvensjon om barnets rettigheter. Hentet fra http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2013/09/fns_barnekonvensjon.pdf
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2017). *Om vold mot barn*. Hentet fra https://www.bufdir.no/vold/Vold_og_overgrep_mot_barn_og_unge/Vold_mot_barn/
- Barne- og likestillingsdepartementet. (u.å.). *Barne- og likestillingsdepartementet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dep/bld/id298/#>
- Bateson, G. (2005). *Mentale systemers økologi: skridt i en utvikling*. København: Akademisk Forlag.
- Befring, E. (2012). Forebygging blant barn og unge I et psykososialt perspektiv I Befring, E. & Tangen, R (Red.), *Spesialpedagogikk (s.129-147)*. Oslo: Cappelen Damm As
- Bekkehus, M. (2012). Familierisiko og atferdsvansker; årsak og virkning, *Psykologi i kommunen (nr. 2)*, s. 3-8. Hentet fra <http://www.fpkf.no/wp-content/uploads/2015/08/Familierisiko-og-atferdsvansker-Bekkehus.pdf>
- Borge, A.I.H. (2003). *Resiliens. Risiko og sunn utvikling*. Otta: Gyldendal Norsk forlag AS.
- Bowlby, J. (2010). *En trygg bas: Kliniska tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur
- Braarud, H.C.& Raundalen, M. (2011). Familievold og barns utvikling: kunnskap fra forskning og praksis. I Heltne, U.& Steinsvåg, P.Ø. (Red.). *Barn som lever med vold i familien: grunnlag for beskyttelse og hjelp (s. 41-50)*. Oslo: Universitetsforlag

- Bronfenbrenner, U. (2009). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Harvard University Press
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods, 5th Edition*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Bø, I. (2012). *Barnet og de andre: Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs*. Oslo: Universitetsforlag
- Forvaltningsloven. (2017). Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) m.v. av 01.01.1970. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>
- Frenzel, A. (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning* (Rapport 2014:8). Hentet fra https://www.bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf
- Friskolelova. (2017). Lov om endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø) m.v. av 9. juni 2017 nr. 38. Hentet i fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2017-06-09-38>
- Gilje, N & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger : innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget
- Haaland, K.R. (2005). *Løft og narrativer i profesjonelle samtaler*. Oslo: Universitetsforlag
- Hagtvet, B. E. & Horn, E. (2012). Tidlig forebyggende innsats med fokus på språket I Befring, E. & Tangen, R (Red.), *Spesialpedagogikk* (s.563-593). Oslo: Cappelen Damm As
- Helsepersonelloven. (2001). Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) m.v. av 1 januar 2001 Nr 64. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64/KAPITTEL_5#%C2%A722
- Heltne, U.& Steinsvåg, P.Ø. (2011a). Begrepsavklaringer og oversikt. I Heltne, U.& Steinsvåg, P.Ø. (Red.). *Barn som lever med vold i familien: grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 18-27). Oslo: Universitetsforlaget
- Heltne, U.& Steinsvåg, P.Ø. (2011b). Kartlegging og planlegging av tiltak. I Heltne, U.& Steinsvåg, P.Ø. (Red.). *Barn som lever med vold i familien: grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 164-173). Oslo: Universitetsforlaget

- Heltne, U. & Steinsvåg, P.Ø. (2011c). Samarbeid- en forutsetning for god hjelp. I Heltne, U. & Steinsvåg, P.Ø. (Red.). *Barn som lever med vold i familien: grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 234-253). Oslo: Universitetsforlaget
- Hjemdal, O.K. & Stefansen, K. (2003). *Hjelpeapparatets rutiner for avdekking og registrering av vold*. Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Jaffe, P., Wolfe, D.A. & Wilson, S. (1990). *Children of battered Women*. Newsbury Park. CA: Sage
- Justis- og beredskapsdepartementet. (u.å.). *Vold i nære relasjoner*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/vold-i-naere-relasjoner/id2076819/>
- Killen, Kari. (1998). Omsorgssvikt. I E. M. Skaalvik & Ø. Kvello, *Barn og miljø: om barns oppvekstvilkår i det senmoderne samfunn* (306-330). Otta: Tano Aschehoug
- Killen, K. (2015). *Sveket: I: Risiko og omsorgssvikt - et helseproblem og tverrfaglig ansvar*. Oslo: kommuneforlaget
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Kversøy, K.S. (2013). *Etikk- en praktisk vinkling: en verktøykasse med ni perspektiver*. Bergen: Fagbokforlaget
- Lassen, L.M. & Breilid, N. (2012). *Foreldresamarbeid i praksis. Et verktøy for foreldre, lærere og elever for å skape utviklingsfremmende samtaler*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lillejord, S., Manger, T. & Nordahl T. (2013). *Livet i skolen 2: Grunnbok i pedagogikk og elevkunnskap: Lærerprofesjonalitet*. Bergen: Fagbokforlaget
- Lillevik, O-G. (2016). Perspektiver på vold mot barn. I Melvik, K., Lillevik, O-G. & Edvardsen, O. (Red.), *Vold mot barn – teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 18-34). Oslo: Gyldendal akademisk
- Luthar, S.S. (2006). *Resilience and Vulnerability. Adaptation in the Context of Childhood Adversity*. USA: Cambridge University Press
- Martinez-Torteya, C., Bogat. A., von Eye, A. & Levondovsky, A. (2009). Resilience Among Children Exposed to Domestic Violence: The Role of Risk and Protective Factors, *Child development*, 80(2), 562–577. DOI: 10.1111/j.1467-8624.2009.01279.x

- Midjo, T. (1992). *Barn på krisesenter for mishandlede kvinner: et forprosjekt*. (Rapport. Norsk senter for barneforskning nr. 25). Trondheim: Norsk senter for barneforskning
- Moran, D. (2002). *Introduction to phenomenology*. Hoboken: Tailor and Francis
- Morgan, A. (2005). *Narrative samtaler*. København: Hans Reitzels Forlag
- Nordahl, T., Sørli, M-A., Manger, T. & Tveit, A. (2012). *Atferdsproblemer blant barn og unge: teoretiske og praktiske tilnærminger*. Bergen: Fagbokforlaget
- Norsk senter for forskningsdata. (2018). *Meldeskjema for forsknings- og studentprosjekter som skal behandle personopplysninger*. Hentet fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/meldeskjema
- Ohnstad, F.O. (2015). *Profesjonsetikk i skolen: lærerens etiske ansvar*. Oslo: Cappelen Damms Akademisk
- Oldrup, H., Christoffersen, N.M., Kristiansen, I.L. & Østergaard, S.V. (2016). *Vold og seksuelle overgrep mot barn og unge i Danmark 2016. (16:16)*. Hentet fra https://pure.sfi.dk/ws/files/748603/1616_Vold_og_seksuelle_overgrep_mod_boern_og_unge.pdf
- Olsen, M-I. & Traavik K-M. (2010). *Resiliens i skolen: om hvordan skolen kan bidra til livsmestring for sårbare barn og unge. Teori og tiltak*. Bergen: Fagbokforlaget
- Opplæringslova. (2018). Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) m.v. av 17.juli 1998 nr 61. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_1
- Overland, T. (2007). *Skolen og de utfordrende elevene*. Bergen: Fagbokforlaget
- Postholm, M.B. (2011). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2011). *Læreren med forskerblick: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Raundalen, M., & Schulz, J.H. (2008). *Våre mentale huskelapper*. Utdanning nr. 23.2008:38
- Rutter, M. (2002). Resilience concepts and findings: implications for family therapy. *Journal of family therapy*, 21(2), s. 119- 144. doi: <https://doi.org/10.1111/1467-6427.00108>

- Sollid, H. (2013). Intervju som forskningsmetode i klasseromsforskning. I M. Brekke, & T. Tiller (Red.), *Læreren som forsker: innføring i forskningsarbeid i skolen* (s. 124-137). Oslo: Universitetsforlaget
- Straffeloven. (2005). Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) m.v. av av 21. desember 2005 nr. 28. Hentet i fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2005-12-21-131>
- Tangen, Reidun (2013). Balancing Ethics and Quality in Educational Research - the Ethical Matrix Method. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58 (6), 678-694.
<https://doi.org/10.1080/00313831.2013.821089>
- Thagaard, Tove. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (Red.). (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf
- Tveiten, S. & Boge, K. (2014). *Empowerment i helse, ledelse og pedagogikk – Nye perspektiver*. Oslo: Gyldendal akademisk forlag
- Waaktaar, T., & Christie, H. J. (2000). *Styrk sterke sider. Håndbok I resilience grupper for barn med psykososiale belastninger*. Oslo: Kommuneforlaget
- Øverlien, C. (2015). *Ungdom, vold og overgrep – skolen som forebygger og hjelper*. Oslo: Universitetsforlaget

Kapittel 8

8.0 Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeerklæring fra NSD

Dag Sørmo
Remmen
1757 HALDEN

Vår dato: 24.08.2017   Vår ref: 54785 / 3 / MSS   Deres dato: Deres ref:

Tilbakemelding på melding om behandling av personopplysninger

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 19.06.2017.
Meldingen gjelder prosjektet:

54785	<i>Sammen er vi sterke</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Østfold, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Dag Sørmo</i>
Student	<i>Anette Wang</i>

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget [skjema](#).

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Marie Strand Schildmann

Kontaktperson: Marie Strand Schildmann tlf: 55 58 31 52 / marie.schildmann@nsd.no
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Anette Wang, Anette.wang@hiof.no

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS	Harald Hårfågres gate 29	Tel: +47-55 58 21 17	nsd@nsd.no	Org.nr. 985 321 884
NSD – Norwegian Centre for Research Data	NO-5007 Bergen, NORWAY	Faks: +47-55 58 96 50	www.nsd.no	

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 54785

Vi viser til e-post fra student, mottatt den 22.08.2017, hvor student bekrefter at prosjektet vil gjennomføres uten at det registreres personopplysninger om verken informanter eller tredjepersoner. Det vil ikke behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Prosjektet vil dermed ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

Det ligger til grunn for vår vurdering at alle opplysninger som behandles elektronisk i forbindelse med prosjektet er anonyme.

Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken:

- direkte via personentydige kjennetegn (som navn, personnummer, epostadresse el.)
- indirekte via kombinasjon av bakgrunnsvariabler (som bosted/institusjon, kjønn, alder osv.)
- via kode og koblingsnøkkel som viser til personopplysninger (f.eks. en navneliste)
- eller via gjenkjennelige ansikter e.l. på bilde eller videoopptak.

Personvernombudet legger videre til grunn at navn/samtykkeerklæringer ikke knyttes til sensitive opplysninger.

Vedlegg 2: Infoskriv

Masteroppgave i spesialpedagogikk

Vi er to jenter i 20-årene fra Skiptvet og Fredrikstad som begge jobber som lærere i barneskolen. Ved siden av jobb tar vi en mastergrad i spesialpedagogikk på høgskolen i Østfold. Nå i høst startet vi på siste året, og vi har derfor begynt å skrive på masteroppgaven vår. I denne oppgaven ønsker vi å skrive om barn som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner. Som informanter ønsker vi voksne personer som selv har blitt utsatt for vold i nære relasjoner da de var barn og gikk på skolen. Vi ønsker gjerne informanter som er mellom 18 og 30 år da disse har opplevd skolesystemet slik det er i dag.

Problemstillingen vi ønsker å arbeide ut i fra er *«Hva kan skolen lære av voksne personer som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner som barn»*.

Dette er et tema vi synes er veldig spennende, og som vi synes det er viktig å forske mer på. Som lærere er det stor mulighet for at vi møter barn som blir utsatt for vold, og vi håper at vi ved å skrive denne oppgaven står bedre rustet til å møte nettopp disse barna på en god måte.

Vi har søkt om tillatelse til å gjennomføre vårt forskningsprosjekt hos norsk senter for forskningsdata, og fått tillatelse. Vi ønsker å samle inn datamateriale ved hjelp av personlig intervju. I intervjuet vil spørsmålene dreie seg om hvilke opplevelser intervjuobjektet har rundt dette tema. Spørsmålene vil også omhandle hvilke tanker intervjuobjektet har om hva skolen kan gjøre for å hjelpe barn i samme situasjon. Datamaterialet vil registreres ved hjelp av lydopptak og transkribering, og deretter slettes innen 01.07.2018 da vårt forskningsprosjekt blir innlevert.

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, ikke være identifiserbare og vil bli slettet. De som har tilgang til personopplysningene er intervjuere Anette Wang og Marita Høidahl Olsen, og våre veiledere førstelektor i pedagogikk Dag Sørmo og professor i pedagogikk Dan Roger Sträng ved høgskolen i Østfold. Datamaterialet som blir samlet inn vil lagres på våre personlige datamaskiner med passord i prosjektperioden.

Våre deltakere og annen personlig informasjon vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.07. 18.

Studentnr: 101650 og Studentnr: 111691

Vi tenker å ta opp intervjuet på pc og mobil, hvis dette ikke er ønskelig så gi beskjed 😊 Da må vi finne en annen metode for å ta opp under intervjuet.

Mvh Marita Høidahl Olsen og Anette Wang

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

- 1) Hva kan du fortelle fra din oppvekst som har med dette tema å gjøre?
- 2) Hvilken betydning har denne opplevelsen hatt for din oppvekst?
- 3) Hvordan reagerte du på det du opplevde?
- 4) Gjorde skolen/læreren din noe for å hjelpe deg?
- 5) Hva tenker du skolen burde gjort i forhold til det du opplevde?
- 6) Hvordan tenker du skolen kan hjelpe barn i din situasjon på en best mulig måte?

Vedlegg 4: Analyseskjema

Informant 1

Informanter	Viktige voksenpersoner blå	Lærdom grønn	Reaksjon lilla	Resiliens rød
Informant en	Så når mamma reiste på behandling så var jeg og søstern min hjemme hos venner eller ja.. familie til venner da som vi gikk på skole med	Det var aldri snakk om at legen til mamma eller lærerne våre skulle involveres eller informeres... så.. vi har aldri blitt inkludert i det og fått oppfølging som en pårørende til en psykisk syk mor	Det var jo mange hendelser hele tida men det var en hendelse spesielt om sommeren når jeg var 15 år og det var fysisk. Da sloss jeg og mamma liksom og det kjenner jeg at bare jeg prater om det...så reagerer kroppen. Begynner å svette og man får klump i halsen. Og det er aldri noe som har blitt bearbeide..jeg har liksom ikke fått...ja...jeg har ikke gått til noe behandling eller noe sånt..ehh..såå...ja...bare det å snakke om det gjør at man på en måte blir..jaa..kjenner det på kroppen	Alltid vært sånn høytfungerende og ja gjort det bra på skolen og vært aktiv og drevet med fritidsaktiviteter og.. det syntes nok ikke så veldig godt
	Jeg hadde jo turtrenere som forbilder og foreldre...andre foreldre som familier..som jeg følte som gode trygge voksne rundt meg da..som var fine og være hos.. ikke sånn at jeg snakka med de om hvordan jeg hadde det hjemme men allikevel så hadde jeg på en måte bra folk rundt meg... som jeg kan se tilbake på som ja kjempe flott at faktisk de var i livet mitt selv om de ikke visste hvordan jeg hadde det på et viss da..	Det er aldri noen som har tatt opp noen ting med meg og skolen har aldri vært involvert	Sånn at jeg har jo utviklet spiseforstyrrelser for eksempel.. ehh det er jo mye bedre nå.. nå har jeg fått behandling for det for eksempel... og det er såne ting jeg tror kommentarer fra vår mamma har påvirket da holder jeg på å si...lite sånn støttende og ja... Og veldig streng og mye fokus på det man ikke fikk til framfor det man var god på	Det har det absolutt...men på mange måter har det holdt på si glad for det på en måte og...for det har jo forma meg som person sånn atter jeg veit jo litt om hva livet handler om.. Jeg jobber jo som fysioterapeut og møter mennesker i ulike situasjoner.. og det kjenner jeg er veldig flott baggasje å ha med seg..
		Det er ingen som tør å stille direkte spørsmål eller som kanskje ikke ser behov for å gjøre det fordi jeg har Alltid vært sånn høytfungerende og ja gjort det bra på skolen og vært aktiv og drevet med fritidsaktiviteter og.. det syntes nok ikke så veldig godt		
		Så skolen har ikke vært på banen i forhold til det og ble involvert liksom...		
		Jeg tenker for å avdekke ting så må man være bevisst..for du aner ikke hvordan såne		

		ting kommer til uttrykk for ofte kommer det ikke til uttrykk heller..så jeg tenker direkte spørsmål		
		De hadde utarbeidet liksom planer og «det her skal vi gjøre»..to samtaler i året om det og det og at man liksom har en slagplan for å avdekke ting rett og slett. Sånn at..det tror jeg er viktig og ha rutine på det..		
		Jeg tror det er viktig å stille de riktige spørsmålene		
		Hvis det hadde fungert som jeg tenker at det skal gjøre ra helsevesenet sin side at den hadde fokus på barn som pårørende... og tok det den veien.. og at skolen ble inkludert på den måten.. kanskje... sånn at..ehhm.. lærerne ser at.. i hvert fall når man er liten...ser barna ganske mye og da kan man følge mer ting på.. så jeg tror den veien hadde vært den beste.. for det var ganske alvorlig...		
		Det er viktig å bli sett og hørt		
		Tørre og være litt tøff også.. det er bedre at man.. asså spør engang for mye enn engang for lite rett og slett... jeg tenker det er.. ja man vet jo liksom aldri hva folk tåler å stå igjennom i livet. Noen er mer sårbare enn andre og..		

Informant 2

Informanter	Viktige voksenpersoner	Lærdom	Reaksjon	Resiliens
Informant to	Jeg hadde jo et par venninner på ungdomsskolen for eksempel. Emm, jeg synes jo veldig synd på dem i ettertid. Jeg mistet jo kontakten med dem fordi at det var alt for mye å gi dem også, og det er jo også en del av det at ee, jeg endte opp med å gjøre noen ganske slemme ting mot venne mine uten å skjønne at det var slem, fordi at det er ikke noe hyggelig å ringe noen ut av det blå å si at nå tar jeg livet mitt. Også er det kanskje ikke sant, men det vet ikke de. Og det gjorde jo at de ikke ville ha kontakt med meg lenger fordi at det var for mye for dem. Og det at jeg ba dem om å holde det hemmelig og de tingene.	Jeg hadde jo aldri hørt om barnevernet så, hadde jeg visst at fosterhjem var et reelt alternativ så hadde jeg jo heller bedt om det.	Emm, hun kjefet veldig også kunne av og til komme med trusler, men ikke som ble til noe men som jeg gikk å var mye redd for.	
Informant to	Emmm, men de var jo ganske bra for meg en periode i alle fall, også leste jeg bloggen til en blogger, som jeg ble litt kjent med, som kontaktet barnevernet en gang.	Og når jeg da ikke gjorde det så ble hun skuffet og gir opp. Eee, og voksne, det er veldig lett å merke når de blir skuffet også har de liksom et fasit svar de håper på. Sånn som den gangen hvor en lærer spurte: Er det noen som slår deg hjemme? Og det var det jo ikke, og etter det har jeg liksom tenkt at jeg skulle ønske jeg ble slått for da har jeg noe å si fra om.	Så det er liksom en veldig stor misforståelse som gjorde at jeg begynte å ta veldig mye av skylden på meg. Og begynte å bli syk og, og det ble jo enn gjensidig volds situasjon fordi at hver gang jeg kjente at spenningen begynte å bygge seg opp, og hver gang før hun fikk muligheten til å bli sur så prøvde jeg å ta livet mitt ellers så rømte jeg hjemme fra sånn at hun ble for rett til å...	
Informant to	Altså jeg viste jo ikke at jeg levde med	Ja, sa skulle man snakket litt mer	Så jeg prøvde å gjøre meg så syk som jeg	

	vold før jeg hadde vær med der en stund.	om hva er det voksne egentlig har lov til å gjøre.	kunne fordi at da kunne jeg kanskje bli innlagt.	
Informant to		OG jeg har jo vært med barnevernet på en skole et par ganger og snakket om de her tingene og jeg merker at selv om jeg har ganske sånne milde erfaringer så er det veldig effektiv å snakke til klassen om det, fordi at sånn som de som er som meg da, å tenker at dette er ikke alvorlig nok de trenger å høre at det ikke alvorlig tingene i seg selv er, det er hvordan tingene føles for deg, og da hjelper det ikke å komme med tre forskjellige personer som har opplevd grov vold og overgrep. For at da tenker man at nei jeg er jo ikke sånn. Så jeg tenker at det er ganske viktig å ta med noen som har opplevd relativ få ting men at det ødela noe.	Først prøvde jeg å få spiseforstyrrelser, og selvskading var på en måte det første som fungerte, for at det var da folk begynte å ta det på alvor, og da skjønte jeg at jeg kan aldri slutte å skade meg for da slutter de å bry seg, også begynte jeg å trigge sykoser, og begynte liksom å lese meg opp på forskjellige diagnoser og forsterke de symptomene da, for at jeg håpet noe skulle bli alvorlig nok.	
Informant to		Emm, å snakke om hva voksne har lov til og ikke lov til å gjøre, også tenker jeg at man må gjøre at begrepet vold blir litt mindre alvorlig.	Å til slutt så droppet jeg ut helt på slutten av tredje klasse, og har egentlig, egentlig føler jeg at det mest har gjort at jeg har fått veldig mye skole traumer så jeg har ikke fullført videregående og slier veldig mye med sånne ting.	
Informant to		Eee, og det å kunne begynne å si at liksom, okei, Det er vold, det er ikke bra, vi må	Også gjorde det jo at jeg er veldig sånn, jeg bestem meg for at siden ingen vill at jeg skulle ta livet mitt så	

		gjøre noe med det, men det betyr ikke at du skal bli flyttet eller at noen involverte er dårlige mennesker eller noe sånt.	kunne jeg bare late som at jeg var død så jeg bare lå i sengen hele tiden og lot som at jeg var død så kunne jeg heller vente til det eventuelt kom en gang da jeg ikke ønsket å være død så, da har jeg i iallfall kroppen min ennå på en måte.	
Informant to		Men jeg tenker jo at grunnen til at de ikke gjorde noe var at de hadde en slags respekt for henne og synes synd på henne og tenkte at når hun får det bedre så kommer det sikkert til å gå over. Og det skjedde ikke.	Også da jeg var 19 fikk jeg en Asbergerdiagnose. Eee, og det har ikke vært så bra. Fordi at det sånn, jeg vil ikke fjerne den fordi jeg tror ikke det er feil, jeg bare tror ikke at det er viktig. Og det har gjort at jeg får veldig sånn rar hjelp. Så jeg tenker at de konsekvensene det har for meg nå er at for eksempel jeg har jo de journalene mine og diagnosene mine som gjør at jeg ikke kan gå til en vanlig psykolog fordi de er for redde for at jeg kan gjøre noe alvorlig.	
Informant to		Jeg skulle ønske de hadde fortalt mer om hva som er greit og ikke greit, også skulle de trodd på meg når jeg fortalte også skulle de tatt de tingene jeg sa på alvor. For jeg sa at vi kranglet mye og at jeg klarer ikke snakke med henne å sånt, men da sa de at det er normalt, å det er jo for så vidt det, men det betyr ikke at det er greit.	Selv om det ikke har noe med det å gjøre i det hele tatt så er det fortsatt en del av det og også har jeg jo oppdaget, jeg har ikke liksom blitt utsatt for seksuelle overgrep, men det er jo et overgrep mange av de tingene som voksne bare gjør sånn, så jeg har bare vendt meg til å bare sitte å late som ingen ting mens voksne snakker og bare lar dem gjøre som dem vil, fordi det er for mye stress å, ja det er for mye stress å skulle prøve å krangle med dem. Og det jeg har oppdaget nå i det siste er at hvis godt voksne mennesker prøver seg på meg så må jeg komme meg	

			<p>unna veldig fort for jeg glemmer at det går an å si nei, og det tenker jeg, at det er jo, selv om det ikke en situasjon jeg kommer i så veldig ofte så gjør det jo at jeg er veldig sårbar for en ting som på en annen måte andre kanskje er.</p>	
Informant to		<p>Tro på barn og ta det helt å alvor. Og fortelle om hva man skal gjøre om man har noen venner som opplever det. Fordi at det er, det er så mange som vet.</p>	<p>Eee, det jeg mente var bare at jeg har blitt veldig konfliktsky og trekker meg unna alle.</p>	
Informant to		<p>Også det at ikke skulle tenkt på diagnoser.</p>		
Informant to		<p>Også er det jo, de skulle snakket med meg. Og det hjelper ikke å bare snakke med de voksne når de voksne ikke vet.</p>		
Informant to		<p>Selv om jeg merker at nå som jeg er blitt eldre så er det veldig lett å ta voksenes parti så har jeg jo blitt veldig bevist på at barna sin side er viktigere og at liksom når vennene mine får barn så vil jeg heller være på barna sin side enn vennene mine sin side.</p>		

Informant 3

Viktige voksenpersoner Blå	Lærdom grønn	Reaksjon lilla	Resiliens rød
Eg hadde den beste læreren på videregående som var veldig grei mot meg og som sa at han hadde meg som favoritt og var veldig sånn som fulgte meg opp og inviterte meg him til seg te ul og sånn...	Eg opplevde det at læreran såg jo at eg skilte meg veldig ut...at eg sleit med ulike ting...men det var ingen som spurte meg om kofor..så da kom ein ikkje te bønn..	Eg e veldig mye i forsvarsmodus også er eg veldig redd for å gjere feil..det har dog litt med både det dei hime gjorde og det skulen..	Sååå... ting går vesentlig bedre nå men det har gått skikkelig dårlig i periodar...
Sånn som hu beredskapsmora hu kjempa vanvittig mykje for meg.. og meg og hu har fortsatt kontakt sjølv om det er mange år sia eg budde... Til eg flytta ut av institusjon og fram til eg flytta ut..og vi har fått en kjempe kontakt og hun seier at nun har fått mye igjen for det og... man får mye igjen for det	Det var ingen som hadde forklart kva voksne har lov te og ikkje har lov te...Eg trudde jo eg på nokon måte fortjente det.. eg fekk av foreldra mine så eg opplevde det mer at eg ble lei meg... Men da kom dei bare med at du er deprimert du...ehh også sendte de meg gjennom BUP systemet med en depresjon istedenfor å spørr på en måte...kva er grunnen så man får nøst opp i det.. det trur eg på en måte er det viktigaste...	I starten var jeg faktisk veldig inneslutta.. då var eg veldig inneslutta då tok eg bare imot og vart slått på skulen og da tok eg bare imot.. men når eg begynta i 8.klasse då begynte eg å ta litt meir igjen..då vart eg litt truande...	
	Skulen en del samarbeidsproblemer med foreldrene mine og		
	Eg kunne liksom ikkje seie noke te læreran når dei er en nær kollega te tante og onkel		
	Så det å fortelje ungar kva som er greit og ikkje greit trur eg veldig viktig		
	Tenkjer jo også at skulen har svikta meg og en del andre hjelpetjenester.		
	Tillit hos voksne det er stor sett det som har blitt ramma...		
	Det var eg som måtte kontakte alle instansane og nembla og samtlige instanser		
	Men eg egentlig før ein ringer politiet også så bør man høra med eleven kva detta e?		
	Skulen der eg gikk i fra 1.- 8.klasse kunne då ha spurt litt korfor... kofor slita eg sosial, kofor har eg de utfordringane eg har.. og spurt litt meir..det viktigaste for..kofor har ikkje alltid en unge svar på men har man timer kor man kan snakke med øvingslærer om overgrep		

	<p>og vold og at foreldre ikkje har lov til å gjør så eller folk i nære relasjonar...en annan person vet... så vil eg kanskje skape mulighet for at eg kan gå å fortelja... hvis eg vil informera om det ho seie der hvis hun ha blitt utsatt for noko der så kan en komma å snakka med læraren itterpå...eller en annan voksen... ehh...så blir alt tryggare...det tenkjer eg allerede man kan begynna med rett fra fyrste klasse og helt ned fra barnehågen... Men justera ut i fra alder da...og når det ska vær...</p>		
	<p>Ikkje kan melde fra med ein gong heller...men heller..spørta litt eleven..ehhh..kunne melde frå på en klok måte når man skal melde nokon ting...ehhh...for eg tenkjer jo det at det e jo tross alt eleven som bur og e oppe i helvete...ehh det å...eleven må på noken måte få lov te å justere det tempo litt sjølv..for det e jo mange som tenkjer at nå vet me noa, så nå må vi på en måte aksjonere ut i fra det..pang...men det kan ofta bli værre...det og...det...som at nokon mistenkta foreldra mine for noke...pang, pang, pang! Så skjedde det noke ting med ein gong. Det var på flere ting då..men eg merker det skjedde litt for fort... og det å gå ut å.. la eleven styra litt...då må man jo tenkje litt på kvem det haster for...haster det for læraron eller haster det for eleven...? For eleven har levd i detta hela livet og då tror eg ikkje at... det har lite...da hvis eleven ønskjer å venta litt dei to vekene..for då får man forberede seg og tenke litt...man må jo se an saken og farenivå og... det kan vore involvering då..</p>		
	<p>Melda litt i elevens tempo</p>		
	<p>Så spør litt kofor eleven trur at han ha de vanskelig og litt meir grava då... og finna gode spørsmål...</p>		
	<p>Det viktigaste ting å huska på i forhold til skulen er at skulen er jo den som faktisk tar seg hånd om alle barna i landet og det er</p>		

	den beste arenaen til å finna elevar som slitar, men då må ein gjør ein grundig og god jobb		
	Så finnas det materiale... men eg trur det viktigaste e å snakke om ting og holde det åpent..åpenhet.. også trur eg det e lurt av elevane som slitar å dela med seg sjølv... då må man på ein måte være trygg på at det e greit i forhold til elevens situasjon og at dei vet en del om eleven...		
	Det som også og e lurt er at hvis for eksempel nokon instanser ikkje begynnar å tru på barna, så må dere være litt barnets advokat...pressa litt på... stå litt der og... ikke nødvendigvis hella ut instansane men rettleia dei litt... det og trur eg e viktig for eg ser på ungane at det er kjempe fint å snakka om, så kan dere få en jækla god tillitsforbindelse på en måte...		

Informant 4

Informanter	Viktige voksenpersoner	lærdom	Reaksjon	Resiliens
Informant fire	Åsså kom jeg til et hjem der jeg fikk emm, en fostermor da som liksom virkelig på en måte tålte å stå i meg å som ikke bare tålte men som hadde liksom for første gang så fikk jeg snakket om historien min å sånn.	Ja, altså de voksne spurte hvis jeg ble veldig sint eller lei meg, men det var liksom ikke på en måte som gjorde at jeg kunne si på en måte... Det var veldig mye sånn, hva som gjorde det i den situasjonen at jeg ble så sint ikke sant. Det var liksom ikke, jeg opplever ikke at på skolen at de spør veldig dype spørsmål, som går liksom sånn bak at at hvordan skal jeg på en måte få den, fååå, få sagt det til en voksen at jeg egentlig har det ganske vondt inni meg når ikke jeg en gang vet at den voksne på en måte ser eller skjønner, at det handler ikke om at jeg er slem, men at jeg har vondt da, at det bare er et uttrykk for det	Ja, emmm, det har jo gjort, det, det er jo noe som preger en da ikke sant, det gjør jo noe med hvordan du er hva du er var for hva du liksom emm, hvor stressa du er eller hvor mye på vakt du er å sånn ikke sant, eeeem, åff, liksom ingen går gjennom livet sitt på en måte opplever noe så på en måte vondt å alvorlig da, uten at det på en måte preger en.	Åsså etter hver ikke sant når det skjønnte at det på en måte, at voksne ikke skjønnte hvorfor jeg hadde vondt ikke sant å jeg begynte å ta det så mye ut begynte jeg jo å ha dårlig samvittighet for at jeg liksom tok det så mye ut over andre at jeg begynte å liksom i perioder på skolen så ble jeg ganske stille og jeg tok det mye mer sånn innover meg da. Åsså var det egentlig sånn på barneskolen nesten helt sånn til sjuende klasse eller mellomtrinnet da, så hadde jeg tatt det litt sånn ut å sånn. Eeee, å jeg vet at liksom, å jeg vet andre som har hatt det veldig mye mer sånn at, de har liksom plaga en person eller at det har vært mye mer voldsomt. Åsså har på en måte skolen straffet de veldig, men det skjedde jo aldri med meg fordi at jeg var jæ.. assa jeg var ganske smart, så jeg gjorde det veldig bra i liksom alle fagene på skolen. Jeg tror voksne liksom i etterkant har skjønt at liksom eller har

<p>Informant fire</p>	<p>Men det var nok det at jeg kom inn i kardemomme by å sånn som gjorde at jeg bearbeidet ganske mye av historien min så, så jeg er liksom ganske annerledes enn det jeg var når jeg var yngre da.</p>	<p>Da er det ganske vanskelig for et barn liksom, si når jeg var seks år å sånn da å ganske sint, så er det ganske vanskelig for et barn å på en måte si det når du ikke vet om en voksen vil høre eller ta i mot.</p>	<p>Åsså for meg fikk det veldig mange ulike uttrykk da. Emm, fordi det var så vondt inni meg, eeee, såååå, på skolen så kunne jeg være ganske sint, emmm, å jeg sloss å slo å var lissom, jeg kunne være veldig voldelig, å jeg ble ganske fort sånn, sånn voksen å sånn. Emm, ikke at jeg tok så mye ansvar nødvendigvis men liksom jeg vet ikke, jeg følte at liksom, de voksne lærerne på skolen syns jeg var ganske, tror jeg syns jeg var ganske mye mer moden enn ganske mange andre i klassen min da.</p>	<p>kalt det for sånn evnerikt da. Og derfor så fikk jeg liksom, så var det sånn, når det først kom opp da så var det liksom ja ja, men det går jo så bra med henne ellers, ikke sant eller hun gjør det så bra på skolen å hun har jo masse venner å jeg var liksom den, en elev som ble ganske godt likt av lærerne å sånn, så de så på en måte ikke at, at det som jeg viste at var vondt da at handlet om hvordan jeg hadde det hjemme.</p>
<p>Informant fire</p>	<p>Jeg følte at når jeg kom i det fosterhjemmet så var det endelig et, jeg fikk endelig en familie, for jeg hadde liksom ingen å, å jeg har liksom egentlig, jeg har ikke noe særlig kontakt med den belongsfamilien min, ikke søstern min en gang. Emm, jeg fikk endelig liksom, jeg fikk endelig en forelder da, jeg fikk endelig en voksen som var glad i meg. Å jeg fikk flere voksne i livet mitt som liksom, de var bare helt sånn gunnsløst glad i meg. For første gang så var det noen som faktisk sa at de var glad i meg og faktisk mente det. Å viste meg kjærlighet og viste</p>	<p>Egentlig fra jeg gikk i barnehagen å sånn, så visste jo ikke jeg at det jeg opplevde var eee, at det ikke var greit, jeg visste ikke at det var sånn at det fantes et barnevern eller at det fantes et system som kunne hjelpe meg, å jeg visste ikke for eksempel at jeg måtte tåle det, eller jeg bare måtte bli voksen for jeg tenkte jo fra jeg var ganske liten hvertfall fra jeg var seks år husker jeg da, at jeg tenkte at eee, liksom at det kom til å slu..., at det kom til å ta slutt den dagen jeg ble atten for da var jeg voksen å da kunne jeg flytte ut. Fordi hvordan skal liksom et barn på fem- seks år da vite, eller, til og med liksom når jeg var femten år hvordan skal jeg vite at det finns en utvei når ingen liksom</p>	<p>Så jeg kunne bli ganske sint for sånn mindre ting eller hvis en dag hadde vært skikkelig skikkelig vond da, så følte jeg at siden livet mitt kjentes så vondt så fortjener jeg, eller ikke, så fortjente andre rundt meg å ha det like vondt som meg da.</p>	

	at, at jeg var verdt noe da.	opplyser om det da. Åsså er det ikke sånn at ikke skolen opplyser om mange ting, men det kommer jo brannvesen å politi inn å de, altså når jeg var liten så var det veldig aktuelt om den lommemannen ikke sant.		
Informant fire		Eeee, men det var ingen som sa liksom sånn, hva skjer egentlig hvis det er, eeee, moren din, faren din, onkelen din, tennislæreren din liksom på en måte.	Jeg begynte å tro liksom på ordentlig at jeg var problemet da, at det var jeg som var syk assa, å liksom fordi jeg begynte å streve masse, jeg begynte å streve en del med mat. Ååå, at jeg fikk sånn, en del sånn angstanfall å jeg spiste ikke, kasta mye opp.	
Informant fire		Det blir liksom ikke snakket om. Bare sånne hvite varebiler, ikke ta godteri fra fremmede. Men det er jo ikke det som på en måte majoriteten av barn lissom da opplever da, de opplever jo at det kommer fra noen de kjenner ganske godt.	Så har jeg jo hatt en del, eller ikke en del da men jeg har hatt et par selvmordsforsøk som ingen har visst om.	
Informant fire		Jeg visste nok at, jeg skjønnte nok at andre barn ikke hadde likt, men man har jo det, assa man skjønner jo fra man er ganske liten at ulike familier lever livene sine ulikt, men man vet på en måte ikke hva den grensa mellom hva som er greit og ikke greit er hvis ikke noen, hvis ikke noen voksne forteller deg det.	Det det også gjorde med meg var at jeg slapp veldig få mennesker inn så jeg ble ganske sånn, jeg ble ganske sånn kaldt og hardt menneske. Fordi at jeg beskyttet meg selv veldig ikke sant. Fordi i mitt hode så er det veldig ofte sånn liksom to veier man går ikke sant, man blir veldig et menneske som tar alt inn å blir veldig sårbar og setter seg ut i veldig mange sånne farlige	

			situasjoner å, å sånn da fordi man på en måte føler, jeg vet ikke om det er fordi man føler man fortjener det da men, det er ganske vanlig å gjøre, ellers så kan man stenge veldig mye av og det var det som skjedde med meg	
Informant fire		Fordi at barn ikke får informasjon. Fordi det er ikke en sånn ting som man bare opplyser alle barn eller på skolen eller barnehagen om da.		
Informant fire		Fordi man tenker at man, at det er en veldig sånn misforståelse da at man tenker at man kan se det på de ungene som på en måte er utsatt, og derfor så på en måte tenker jeg at skolen gir heller informasjon fordi de tenker at neimen alle trenger ikke det, vi må heller bli flinkere til å fange opp hvem det er. Jeg tenker det er kjempe kjempe vanskelig for du kan jo ikke vite. Du kan aldri på en måte se om, og det var det som jeg tror gjorde at jeg gikk så mange år på skolen uten at noen voksne på en måte skjønnte det fordi de kunne jo ikke se det på min fasade eller foreldrene mine sin fasade, selv om liksom ikke alltid jeg hadde det så bra å sånn.		
Informant fire		Når jeg var åtte år, eeee, så var jeg ganske heldig på en måte da for da to, hadde jeg en kontaktlærer som tok opp det her med hva voksne, hva foreldre har lov til å ikke.		

Informant fire		<p>Å da tok hun ikke opp det med overgrep så mye da, men hun tok opp det med vold, å da husker jeg at jeg sa veldig tydelig i fra, fordi da hadde jeg liksom endelig liksom skjønt og visste at det ikke var greit da.</p>		
Informant fire		<p>Eeem, men det som skjedde etter det, var jo at jeg sa i fra, også snakket hun litt med meg, også, snakket hun med foreldrene mine, og det jeg liksom har fått vite i ettertid da i mange år etterpå når jeg ble liksom 16-17, så fikk jeg vite at det som egentlig skjedde var at hun hadde tenkt å sende bekymringsmelding til barnevernet, emm, men så hadde rektoren på skolen sagt at, at hun ikke skulle gjøre det. Åsså hadde de sagt at det var ikke så ille, det var ikke så alvorlig, fordi det gikk så bra med meg å, foreldrene mine var så fine så det var liksom ikke at liksom det holder hvis du bare prater med de eller noe</p>		
Informant fire		<p>Det eneste det gjorde var at jeg bare ble stille og sa aldri noe igjen. For hun spurte om det ble bedre å sånn, men så sa jeg bare ja, men så ble det jo ikke det i det hele tatt, også hadde jeg jo egentlig ikke sagt hvor ille det var fordi hun visste på en måte ikke hvor. Jeg sa bare at mamma slår, eee, og var åtte år. Og hun, de visste ikke hvor ille den volden var. Eller hva som på en måte skjedde hjemme,</p>		

Informant fire		<p>Også tror jeg også voksene bare antok at siden jeg ikke var født i Norge så var det liksom oppdragervold å da er det ikke så ille. Eller at den oppdrager volden bare er liksom sånn det er ikke noe sånn harde slag eller noen ting ikke sant. Så, ja, de visste ikke da, de bare antok veldig veldig mye da. Uten å egentlig snakke med meg også har de sikkert tenkt at siden jeg var åtte år så var det, så kunne de ikke snakke med meg, at det var for belastende for meg, men jeg skulle jo gjerne ønske de gjorde det, fordi det er jeg som satt på den fasiten, det er jeg som visste hvordan de var og hvordan, de skulle snakket mye mer med meg før de liksom gjorde noe.</p>		
Informant fire		<p>Eee, og jeg prøvde til og med når jeg gikk i sjuende- åttende klasse, så prøve jeg liksom si fra til den ene læreren min som hadde tenkt å ringe hjem da, fordi det hadde skjedd noe greier, så sa jeg liksom du må ikke gjøre det liksom. Åsså skjønnte de på en måte ikke hvor ille det var da, åsså gjorde de jo ikke det, de bare, de sa ingen ting mer, åsså var det noen ganger de spurte meg om liksom litt rare ting fra foreldrene mine men da assa, tror de jeg er dum liksom, jeg kommer ikke til å svare da</p>		
Informant fire		<p>Jeg hadde en kontaktlærer som begynte sånn: Jaaa, nå går du i tiende klasse å</p>		

		<p>ja, du vet jenter begynner å slite med sånn prestasjonspress. Jeg tenkte bare sånn fock off, du er så jævli dum, jeg bare mistet så jævli respek da sånn bare hvor idiot går det ann å være, tror du jeg sss. tror du jeg har det så vondt fordi jeg liksom stresser litt på skolen liksom, å jeg bare sånn du skjønner ingen ting liksom.</p>		
Informant fire		<p>Eee, jeg tenker at skolen altså definitivt burde gi informasjon til barn og unge, også små, liksom allerede fra førsteklassen om voksne har lov til å ikke. Å det må gå til hele klassen. Man kan liksom ikke bare velge ut noen for da da jeg hadde aldri blitt valgt ut. Å når man på en måte ser at at det er ting barn gjør eller at man får en diagnose eller om man går til Bupp eller andre andre ting så må man ikke bare tenke at at det går bra, at man får hjelp eller at ungen er syk.</p>		
Informant fire		<p>Man må slutte å ha liksom et sånt blikk på skolen at unger har atferd eller. Ja eller, at, at liksom unger er slemme, man må liksom, skolen må mye mer ha et sånt syn på barn om at barn er ikke slemme, eller barn er ikke dumme eller man gjør ikke ting uten å ha en grunn til det da. Å at man bør undre seg mye mer å spørre, spørre etter det å at, at man ikke byrde bare ringe rett hjem når dumme ting skjer fordi at, altså det, det har straffet seg så</p>		

		sinnsykt liksom skolen har sørge for at jeg har fått bank liksom for de har ringt fordi jeg har hatt det vondt fordi jeg har kommet hjem på skolen, opplevd noe som ikke er greit også ringer de hjem fordi jeg reagerer på det liksom men med min fulle rett tenker jeg da.		
Informant fire		Skolen må ha bevissthet på at de kan ikke se de foreldrene som gjør kloke ting for barna sin del eller ikke.		
Informant fire		De må bli mye flinkere til å samarbeide tettere med de elevene de har å snakke med de før de bare begynner å handle.		
Informant fire		Emm, å da sa hun liksom sånn, hun begynte å spørre meg rett ut om faren min da. Som hun liksom opplevde var veldig rar. Og spurte rett ut om hvordan dem var og hvordan ting var hjemme ikke sant, og da fortalte jeg liksom for første gang, på liksom, sju år, eeee, til noen.		
Informant fire		Så det hun gjorde var at hun spurte meg og ga meg informasjon om hva barnevernet var og hva de kunne hjelpe til med. Også spurte hun om vi skulle sende en bekymringsmelding sammen.		
Informant fire		De kunne på en måte ikke ta forgitt at det går bra når de ikke samarbeida tett nok med meg da.		
Informant fire		De burde iallfall tatt kontakt med meg og ikke bare latt meg, og ikke si hva som skjedde så bare slapp de meg en uke.		

Informant fire		Så tenker jeg sånn hva slags system har vi i Norge når liksom de tar så hensyn til de voksne at de pusher barna foran oss		
Informant fire		De hører alt for mye på voksne og det er på en måte opplagt fordi..		
Informant fire		Jeg tenker det er jobben til skolen å kunne ta perspektiv til barn å anerkjenne ovenfor seg selv at det er lettere å ta de voksenes perspektiv.		
Informant fire		Jeg tenker bare at man må alltid huske å spørre bak den...De ordene da. Å ikke, og at ikke skolen lett kan ha panikk da. Hvis en unge forteller en setning så løper man veldig fort til noen andre å tenker at noe må gjøres. Å det der er veldig en sånn bjørnetjeneste, fordi det er litt sånn alt for mange historier om at en elev forteller noe til en lærer også ringes det til barnevernet også på en måte blir det ikke gjort kloke ting da. Åsså tar det det liksom fem år før de sier noe på, på nytt.		
Informant fire		Ja, og liksom være på barnets lag tenker jeg. Å, å på ekte. Man må ha is i magen når noen forteller, å ta det på alvor, men man må også ta det på alvor når et barn sier at det haster. For sier et barn at det haster, da, da har det hastet alt for lenge liksom. Fordi at det er noe som sitter å på en måte tåler så er det barn.		
Informant fire		Vi har blitt så sykt sånn redde for å trække folk på tærne. Blitt så sykt redde for at er det en familie fra Somalia		

		<p>liksom så må vi være veldig veldig redde for, å vi må være veldig forsiktig med å prøve forstå hvor de kommer fra, hvordan deres oppvekst har vært og alt det der. Men liksom, tenker det blir så feil, for det blir på bekostning av barnet da.</p>		
Informant fire		<p>Altså nitti prosent av gangene så forteller de de aldri alt. Det er liksom bare toppen av isfjellet da. For meg var det så mange mange mer alvorlige ting som skjedde hjemme men bare liksom den overskriften. Og de trodde liksom at siden foreldrene mine virket så greie så var det sånn.. Jaja, men det kan hende at de er snille for det meste hyggelige og støttende også bare sånn ti prosent av gangene der eller en enkelt gang kan det bli litt sur også slå til, å det var ikke sånn i det hele tatt.</p>		
Informant fire		<p>Jo en annen ting også er at de burde reagert når jeg fortalte om ting. Jeg tror at man, alt for mange yrkesgrupper i Norge lærer det at når noen forteller noe som er veldig veldig vondt eller alvorlig at man skal sitte å være liksom rolig å liksom, liksom ikke, ikke vise så mye ansiktsuttrykk å, å ikke si så mye eller, ikke belaste da. Å jeg tenker at er det noe som har vært belastning i mitt er når jeg har prøvd å fortelle voksne at jeg har hatt det veldig vondt åingen har liksom på</p>		

		<p>en måte blitt sinte eller slått i bordet eller sagt sånn, fy faen sånn skulle du aldri hatt det fordi da, altså, hvordan skal jeg på en skjønne at det jeg har opplevd ikke er greit hvis ingen liksom tydelig viser det. Å, assa kommunikasjon er åtti prosent kroppsspråk, og for barn har det veldig veldig mye å si. Hvis det du kommuniserer ikke henger sammen med liksom kroppsspråket så har det på en måte ingen betydning. Eeee, så tenker det er noe av det viktigste man er nødt til å lære, at når noen forteller om noe vondt så er man nødt til å reagere for hvis ikke så tror man ikke at det er så, så ille da.</p>		
Informant fire		<p>Takke lang tid for et barn å fortelle hvis det møter en voksen som er trygg og varm og liksom ser at det det barnet på en måte prøver å uttrykke handler om noe vondt. Å hvis barnet faktisk vet at det den opplever er feil da, så skal det ikke mye til</p>		
Informant fire		<p>Men hvis det på en måte ikke blir tatt godt vare på første gangen man forteller.</p>		
Informant fire		<p>Åsså er det bedre at man tar seg en uke en måned den gangen barnet forteller at... Det går mange år for det er alt for mange... Den, den sjansen har på en måte vært der, men det er verdt å være den voksen som tenker at nå sender jeg hjem en unge som jeg vet opplever vold eee, når det barnet sier jeg er ikke helt klar for at</p>		

		du sier det videre. Det er mye bedre å vente en uke en måned. Enn å risikere at barnet er taus i mange år.		
Informant fire		Å det skjer for mange ganger at barn trekker tilbake ting fordi de blir for utrygt.		
Informant fire		Å ikke slippe et barn som har fortalt alt selv om det skal til andre systemer da. Enten i barnehus eller til, eee, til barnevernet, og tenker det viktigste for barn da er at mmm, at barnevernet får vite, ikke først og fremst politiet men at volden tar slutt på en eller annen måte og det er alltid at politiet er riktig for det da.		

Informant 5

Informanter	Viktige voksenpersoner	Lærdom	Reaksjon	Resiliens
Informant fem	<p>Eg hadde to kjempe gode lærere då...en som kontaktlærer og en som var miljøarbeider som fulgte etter mig... og de var liksom... e kalte ho skyggen heheh (ler)... men hu var...de var veldig gode då fordi de liksom...de var så jævlige nyskjerrige liksom...de var onklig sånn «eg lurar på hva som skjer...hva er det som skjer nå, Pippi»? også ble de sånn.. de sa ifrå til mig når de ble oppgitt eller når de ble sånn «nå vet vi ikke hva vi skal gjøre»? du må fortelle oss liksom... og de prøvde hele tiden å grave og finne ut av løsninger for å få mig på skolen.. og de hu ene læraren gjorde det var at hu snakka om det i klasserommet... for vi hadde en klasse som...der det var mye forskjellig</p>	<p>Å det skolen liksom kunne gjort da kunne kanskje ha finne ut litt mer hva det handla om for e følte litt sånn</p>	<p>Vanlig miljø... e trente veldig mye og var veldig mye flinka da og hadde veldig mye ansvar for mine...mine to yngre brødre...</p>	

	<p>då...det var noen som var kjempe flinke også var det noen som liksom var helt sprø og sånt.. og hu snakka om det at inni dette klasserommet så er vi 30 forskjellige ungdommer med 30 forskjellige kropper og 30 forskjellige liv... og de livene gjør at vi gjør forskjellige ting for å overleve... noen blir veldig flinke og stille men noen selvskader, noen... hu snakka om det i klasserommet slik at det ble veldig trygt og godt å komme på skolen... e visste det at at hvis eg kom for sent så var det helt greit for da visste de andre i klassen at... då hadde eg det vondt...og da møtte de mig veldig godt og eg tror det er sånn.</p>			
Informant fem	<p>Ja det blir vel ei venninne eg hadde liksom. Åsså hadde eg ein nabo. Eee, og hu, hu skjønte at det va noe galt å eg begynte å åpne meg til hu å sånn. Så det va vell hu.</p>	<p>Så jeg følte skolen hadde litt dårlig syn da på barn... skulle ønske de hadde et syn på barn som var sånn at når unge er rastløse eller når de er sinte eller de dropper ut av skolen eller noe så handler det om noe og de må komme bak...</p>	<p>Og det gjorde at e måtte uttrykke at e hadde det vondt på andre måter siden eg ikke kunne si det med ord for jeg stolte ikke på de voksne...ehh...så da begynte eg med å droppe ut av skolen og var gabonderende som de voksne kalte det og lissom...</p>	
Informant fem		<p>Det skolen kunne ha gjort mye før var å lissom... æ visste ikke at det ikke var lov at...pappa ikke hadde lov til å slå meg på en måte...e visste jo ikke at det ikke hva greit.. e visste jo at medelevene mine å sånn ikke har lov men e visste ikke at pappa ikke hadde lov...</p>	<p>Det at jeg hang i dårlig miljø og lissom nekta å komme hjem og sånn lissom da...</p>	

		<p>så eg skulle ønske at skolen snakka om det i timen..snakka om...eller liksom at barnevernet kom sammen med en god lærer da.. og de fortalte om hva vold og overgrep er.. og hvem som kan gjøre det og det ikke er greit.. for da kunne eg kanskje ha sakt i fra for eg visste jo ikke helt at det ikke var greit... når eg var 6 år gammel visste eg bare at eg var redd... og ikke ville hjem... men eg skulle vist det då at det ikke er greit og det finnes hjelp der ute...</p>		
Informant fem		<p>Og at de ikke skjønnte at liksom når en unge gjør så drastiske ting...e var liten liksom...at de ikke skjønnte at det handla om noe... og at de måtte finne ut hva er det som skjer inni denne lille jenta som gjør at hu gjør sånn...</p>	<p>Jeg ble utagerende og veldig slem mot lærere...og liksom jeg var et lite sånn...det ble forskjellige uttrykk... og det har endra seg mye...for det er veldig tilfeldig egentlig men når jeg var litt yngre enn 12 da så begynte eg å lyve veldig mye liksom...og finne på historier og sånt..ehhh...også når eg ble litt eldre igjen så begynte eg liksom å droppe ut av skolen og begynte liksom å risspe på armene mine og henge i dårlig miljø då så det har liksom vært mye forskjellig...</p>	
Informant fem		<p>Æ skulle liksom ønske at at noen sa til meg at eg vet at du ikke gjør dette fordi du er syk...eg vet at du gjør dette fordi det handler om noe og æ vil vite det...og at de hadde sagt at en lærer hadde sagt til mig at eg lovar at uansett hva du sier så skal ikke æ gjøre noe før vi har funnet ut av</p>	<p>Ja, å åssa de elevene som e så flinke å stille å bare gjør som de skal. Det va jo sånn e va først.</p>	

		<p>det sammen...for da har de ikke lovt at de ikke skal gjøre noe med det men de har lovt at de ikke gjør noe før man har funnet ut av det sammen...og e trengte å stole på en voksen.. og for at e skulle stole på en voksen så trengte den voksne først og fremst å skjønne at e gjør ting fordi at det handla om noe inni her... og eg trengte å vite at vold ikke hva greit... også trengte eg at noen sa den setningen...</p>		
Informant fem		<p>Man bør...noen bør være veldig god da... først og fremst bør man ha noen gode verdier inni seg liksom som varm og snill og smilende og god da... også må man liksom si til barna hele tiden hva det handler om...ikke anklagene eller noe sånt men bare fordi du undrer deg liksom..hva er det det handler om? Hva er det som skjer inni deg som gjør at du opplever dette eller gjør dette liksom fordi at...den ungen må skjønne at du skjønner at dette handler om noe inni her...</p>		
Informant fem		<p>Men først er det den der greie om å fortelle hva vold og overgrep er liksom...</p>		
Informant fem		<p>Eg tror ikke lærare vet betydningen av å lage et trygt klasserom... et klasserom der man..vist de annenhver uke hadde to timar liksom snakka om livet og om alt det vi opplever... om hvorfor vi gjør som vi gjør og at vi opplever forskjellige ting... noen har skilte foreldre, noen opplever å bli slått, noen</p>		

		opplever forskjellige ting... fordi det gjør at det blir en sånn åpenhet i klasserommet...som gjør at det blir trygt...		
Informant fem		Lærere må være litt mer åpne om seg selv, om hvem de er, å hva de liker å gjøre å sånne ting. Hu ene inviterte oss hjem liksom, åsså bare eeee, de derre ungene som gjorde mest shitt da. Hu inviterte hjem også hadde vi en pizzakveld liksom og det var kjempe koselig, og det gjorde at vi fikk lyst til å gå på skolen for det ble en trygg plass å være.		
Informant fem		Æ tenker at skolen må snakke mer om livet i klasserommet. Snakke om liksom forskjellige ting å hva man opplever i livet og hva det gjør med en da. Sånn det blir trygge klasserom. Åsså tenker e at skolen må slutte med sånn anmerkninger å liksom sånne ting da, fordi da fokuserer man på atferden til ungene, og fokuserer du på atferden til ungene så mister du respekt og tillit. Sånn da har de ikke sjans til å fortelle det. Sååå, det, og, at man må ut i skolen å fortelle om vold og overgrep, å at lærere kanskje, e vet ikke e føle de vet ganske lite om vold eller jeg vet ikke om de lærer om det på lærerhøyskolen eller noe.		
Informant fem		Å da e det jo ikke rart at liksom at lærere ikke vet om man ikke skal gjøre sånne ting, at lærere ikke vet at.. For eksempel folk som mobber da, når man sier mobbere nå så skal		

		<p>man begynne å sette inn tiltak på mobberer å stoppe mobbingen istedenfor å liksom skjønne at det handler om noe liksom. Hvem, ingen barn er slemme. Ingen barn er født slemme liksom, det handler jo om noe. Å da må man finne ut av det. For man vet aldri før man har kommet inn.</p>		
Informant fem		<p>Ja, å åssa de elevene som e så flinke å stille å bare gjør som de skal. Det va jo sånn e va først. E va så glad i skolen. E liksom bare gjorde alt e skulle for e trengte bare den bekreftelsen av de voksne for e fikk jo ikke bekreftelse hjemme. Så e bare gjorde alt bra liksom, å e ble valgt ut til elevrådet for e va så flink liksom. Å e skulle ønske at de voksne liksom ble sånn... Hvorfor e du så glad i skolen? Hva er det som gjør at du vil væ her mye mye, hva er det som gjør at du gjøt alt ferdig i tide, at de spurte litt sånn da..</p>		
Informant fem		<p>Ja, at det som på en måte gjør at skolen mister mest ungdom, det er at man ringer hjem. Fordi det er en sånn praksis der man, eller e vet ikke om dere har det, men mange har en sånn praksis at med en gang ungen gjør noe dumt så ringer du hjem. Å det e helt forferdelig. Fordi at det e der de første ungene mister tilliten til voksne. Det e når de skjønner at voksne ringer hjem til foreldre. For man kan aldri vite.. om foreldrene på andre siden e gode, å man</p>		

		<p>kan ikke vite om voksene er gode selv om de er advokater eller om de jobber med olje eller hva det skulle være da så vet man aldri. Å man e nødt til å ha en prak, eller begynne å ha en praksis i skolen der man på en måte avtaler med ungen hva som skal skje da. Eller hvordan man skal gi informasjonen videre: Etter hver prat som du har med en unge så kan dere bli enige om hva er det du kan si selv, hva er det.. er det æ kan si, åsså må du fortelle barnet hva det er du må si. Å hvis æ sie nei, så må du finne ut hvorfor e sie nei før du forteller videre.</p>		
Informant fem		<p>Sånn uansett, så avtaler man med unger hvordan man ska ringe hjem eller gi beskjed til foreldrene.</p>		
Informant fem		<p>Og de de voksne gjorde da var å ringe barnevernet og barnevernet ringte til pappa... og jeg sa ikke vold... jeg sa pappa var sint... ehh.. og da gjorde de en veldig stor feil fordi at da skulle eg gå hjem også visste pappa at jeg hadde fortalt og da fikk han meg til å endre historien og da endre eg historien til at det var bare dårlig vær og jeg ville ikke gå alene... så det var den fyrste feilen då... og de gjorde då at æj liksom... æ lukka meg då... mista mye tillit til voksne... følte at de ville meg vondt... ehhh... men så vokste eg videre opp då og hadde fortsatt like vondt inni meg då.. volden fortsatt jo.. og</p>		

		det gjorde at e måtte uttrykke at e hadde det vondt på andre måter siden eg ikke kunne si det med ord for jeg stolte ikke på de voksne...ehh...så da begynte eg med å droppe ut av skolen og var gabonderende som de voksne kalte det og lissom...		
Informant fem		Fyrste gong eg åpna mig når eg var 17 så var det fordi en voksen sa det.. og lover å ikke gjøre noe før vi har funnet ut av det sammen		